

AYLIK COĞRAFYA KEŞİF DERGİSİ

ATLAS

DALYAN KANALI

SU LABİRENTİ

SAYI: 362 - HAZİRAN - TEMMUZ 2023 FİYATI: 60.00 TL (KKTC FİYATI 75.00 TL) NO: 2023/06

NAPOLİ'DE BİR AZİZ Maradona

33 YIL SONRA İLK ŞAMPİYONLUK

TUNÇ FINDIK YAZDI

EVEREST'İN 70 YILI

HACI AKİF MAĞARASI

KARANLIK HAZİNE

BEYPAZARI

YAZ GÖÇMENİ KÜÇÜK AKBABA

MORİTANYA: ÇÖLÜN KÜLTÜR MUHAFIZLARI | HALK TAKVİMİ: YAZ GÜNDÖNÜMÜ

YÜRÜMEK...

"Oturarak geçen hayat somutluğunu kaybeder. Varoluş soyutlaşır."

- Erling Kagge, Yürümek Adım Adım

"Modern dünya olabildiğince çok oturacağımız şekilde tasarlanmıştır" diyor Erling Kagge: "Oturmak iktidarların çıkarlarına uygundur; oturup çalışarak sürekli gayrisafi milli hasılaya katkıda bulunmamızı isterler. Ayrıca şirketlerin işine gelen bir şeydir; olabildiğince çok tüketmemizi, tüketemediğimizde dinlenmemizi isterler. (…) Enerji tüketiminin tam zamanlı bir uğraş haline gelmesiyle sadece birkaç adım yürümeye zaman ayırmak bile zorlaştı."

Erling Kagge Norveçli bir yayıncı, aynı zamanda "Üç Kutup" denilen Kuzey Kutbu, Güney Kutbu ve Everest Zirvesi'ne yürüyerek ulaşan ilk kâşif. "Yürüdüğüm onca yoldan öğrendiğim birkaç şeyden biri de her seferinde bir adım atabilmekti" yazıyor *Yürümek Adım Adım* kitabında.

Kolektif Kitap'tan çıkan "Yürümek Adım Adım", Norveçli kâşif Erling Kagge'nin kutuplardaki uzun yolculuklarından da notlar içeriyor.

Bu satırlar bilgisayar karşısında çalışarak geçen bir pazar mesaisinin sonunda ve seçim akşamının stresli atmosferinde yazılıyor. Kagge'yi okumak tüm açık ekranları kapatmak, tüm sesleri kısmak, hemen sokağa çıkmak ve saatlerce yürümek isteğiyle dolduruyor insanı.

Atalarımızdan çok farklıyız. Kagge'nin işaret ettiği üzere artık insan giderek daha az yürüyor ve dünyayı fiziksel değil, daha çok zihinsel düzeyde, çoğunlukla da karşısındaki ekranlardan algılayıp deneyimlemeye meylediyor. İnsan yürümekten uzaklaştıkça, yaşam giderek daha soyut bir tecrübeye dönüşüyor.

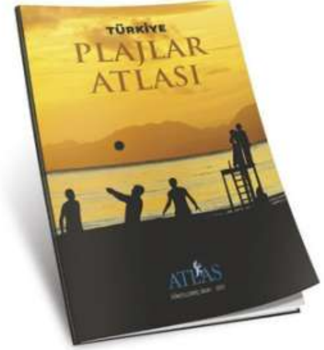
Bu ayın Atlas'ı, bir ayağı diğerinin önüne atmaktan kaçınmayanlar için... Ege ile Akdeniz'i buluşturan ormanlık kıyılardan Napoli'nin arka sokaklarına uzanıyor, eski kâşiflerin izinde Everest Dağı'nın doruklarından Beyşehir Gölü'ndeki küçük bir mağaranın şaşırtıcı dünyasına adım atıyoruz.

Tüm okurlarımıza aydınlık bir yaz ve iyi okumalar dileriz.

ÖZLEM NUMANOĞLU
ozlem@doganburda.com

www.atlasdergisi.com / atlas@doganburda.com

 /ATLASDergisi @atlasdergisi @AtlasDergisi /AtlasDergisi

ATLAS'TAN BEKLENEN EK

Geçmiş yıllarda hazırlanan Türkiye Plajlar Atlası eki, Yıldırım Güngör editörlüğünde gözden geçirildi, gerekli güncelleme ve eklemelerle yeniden okurla buluşuyor.

ÖZEL SAYILAR YOLDA!

Atlas, Haziran ve Temmuz sayılarını elinizde tuttuğunuz sayıda birleştiriyor. Şimdi Atlas Tatil, ArkeoAtlas ve deprem sebebiyle ertelediğimiz 30. Yıl Özel Sayısı için kolları sıvıyoruz. Sayı birleştirme, Atlas abonelerinin toplam 12 sayı olan haklarını etkilemeyecek.

FİYAT ARTIŞINA DAİR

Kâğıt son yılların en çok zamlanan ürünlerinden biri. Kâğıdın yanı sıra baskı maliyetleri de sürekli artıyor, bu durum da Atlas'ın fiyatının ne yazık ki tercih etmeyeceğimiz bir sıklıkta artmasına yol açıyor. Bu koşullar altında Atlas'a destek olan tüm okurlarımıza teşekkür ederiz.

DB
DOĞAN BURDA DERGİ

İÇİNDEKİLER

SAYI:362 / HAZİRAN-TEMMUZ 2023

72

EVEREST'İN YETMİŞ YILI

TUNÇ FINDIK

ATLAS

Yayıncı
Doğan Burda
Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A. Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Yönetim Danışmanı
Ferhan Kaya Poroy

Yayın Danışmanı
Mehmet Yaşin

Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Özlem Numanoğlu

Yazı İşleri Müdürü
Mustafa Türker Erşen

Görsel Yönetmen: Tolga Çoruh
Görsel Tasarım: Fatih Kubilay Tural

Yazı Kurulu
Doç. Dr. Yıldırım Güngör, Selim Kaya, Ahmet Emre Kütükçü, Selcen Pirge, Kansu Şarman, Dr. Umut Yıldız

Kurumsal İletişim Müdürü: Funda Demirci Ayan

Ankara Temsilcisi: Erdal İpekeşen
0 312 577 31 56
atlas@doganburda.com www.atlasdergisi.com

Yönetim
Üretim Planlama Direktörü (Tüzel Kişi Temsilcisi): Yakup Kurtulmuş
Satış ve Dağıtım Direktörü: Egemen Erkorol
Finans Direktörü: Didem Kurucu
Dijital İçerik Direktörü: Eren Demir

Reklam
Reklam ve Etkinlik Grup Başkanı: Ali Erman İleri
Grup Başkan Yardımcısı: Seda Erdoğan Dal - Işıl Baysal Turan
Satış Koordinatörü: Burcu Kevser Karaçam - Hülya Hankendi - Şerife Dökmetaş
Satış Müdürü: Mürvet Yılmaz
Bölgeler Proje Müdürü: Şelçuk Ergenç
Bölgeler Reklam Müdürü: Hülya Erdoğan
Tel: 0 212 336 53 72
Teknik Müdür: Ayfer Kaygun Buka Tel: 0 212 336 53 61 - 62

Rezervasyon: Tel: 0 212 336 53 00 - 57 - 59
Hedef Sayfalar Reklam Koordinatörü: Aysel Şener Tel: 0 212 336 53 75

Ankara Reklam Satış Koordinatörü: Sezinur Balıkçıoğlu
Ankara Reklam Satış Müdürü: Beliz Balıbey Tel: 0 312 577 31 56

Etkinlik ve Marka Yönetimi
Etkinlik ve Proje Koordinatörü: Nihal Ayan *nayan@doganburda.com*
Marka Müdürü: Aslıhan Sever *asever@doganburda.com*

Uluslararası Reklam Satış Temsilcilerimiz
Almanya: Michael Neuwirth
Tel: +49 89 9250 3629, *michael.neuwirth@burda.com*
Avusturya/İsviçre: Christina Bresler
Tel: +43 1 230 60 3050, *Christina.Bresler@burda.com*
Fransa/Lüksemburg/Belçika/Hollanda: Marion Badolle-Feick
Tel: +33 1 72 71 25 24, *marion.badolle-feick@burda.com*
İngiltere/İrlanda: Jeannine Soeldner
Tel: +44 20 3440 5832, *jeannine.soeldner@burda.com*
ABD/Kanada/Meksika: Salvatore Zammuto
Tel: +1 212 884 48 24, *salvatore.zammuto@burda.com*
Yunanistan/Portekiz/İspanya/Hindistan/Asya: Jessica Loose
Tel: +49 89 92 50 2468, *jessica.loose@burda.com*
İskandinav Ülkeleri: Ulrik Brostrom
Tel: +45 2328 9769, *ubr@jbmedia.dk*

Yönetim Yeri
Kuştepe Mahallesi, Mecidiyeköy Yolu Caddesi No: 12
Trump Towers, Kule 2, Kat: 21, 34387, Şişli, İstanbul
Tel: 0 212 410 32 00 **Faks:** 0 212 410 35 81

Baskı
Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1. Cad. No:16 Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 444 44 03 • **Fax:** (0216) 365 99 07-08
Sertifika No: 42716

Dağıtım
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.

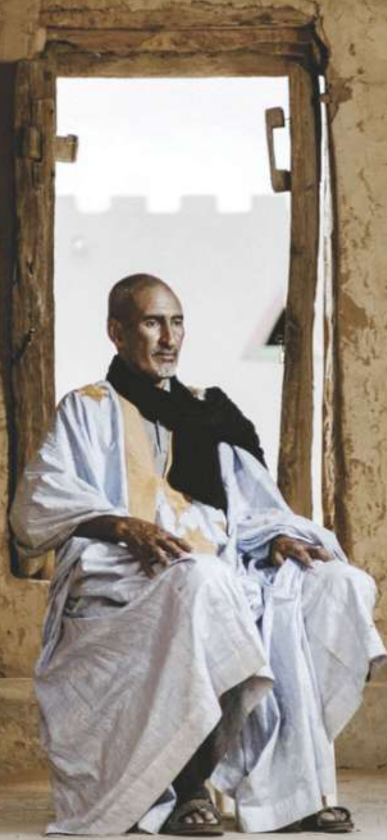
Yayın Türü: Ulusal, Aylık

FIPP üyesidir

DB Okur Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
okurhizmetleri@doganburda.com
DB Abone Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
abone@doganburda.com - www.doganburda.com
Her gün saat 9.00 - 22.00 arasında hizmet verilmektedir.

EVRENE DAİR HER ŞEY

PANORAMA

ŞAİRLER VE KÜTÜPHANELER ŞEHRİ

Abdullah Habbot (45), 17'nci yüzyılın başlarından itibaren Batı Sahra'nın kültür dünyasına damgasını vuran Moritanya'nın Şinkıt şehrinde, ailesinin 200 yıldan uzun süredir sahibi olduğu kütüphaneyi bekliyor. Bin 400'den fazla değerli el yazmasına ev sahipliği yapan kütüphane, şehirdeki 13 örneğinden biri. Sadece beşi halka açık olan bu eski kütüphanelerde, sahipleri olan aile üyelerinin hac ve diğer yolculuklarından topladığı Kuran'lar ile astronomiden matematiğe ve şiire 6 binden fazla tarihi kitap ve belge bulunuyor. UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki Şinkıt'ın kültür muhafızları ilerleyen sayfalarda.

MARCO LONGARI/AFP/GETTY IMAGES

"En yaşlı" aslan öldürüldü

LION GUARDIANS

BİYOÇEŞİTLİLİK

Kenya'da yaşayan ve dünyanın en yaşlı aslanlarından olan 19 yaşındaki Loonkiito, çobanlar tarafından mızrakla vurularak öldürüldü. Geçtiğimiz Mayıs ayında Amboseli Ulusal Parkı sınırındaki Olkelunyiet Köyü'nde yaşanan olaya, aslanın gece vakti çiftlik hayvanlarına saldırmasının yol açtığı belirtildi. Maasai yerlilerinden oluşan Aslan Muhafızları (Lion Guardians) adlı koruma örgütü, Loonkiito'nun Afrika'daki muhtemelen en yaşlı erkek aslan olduğunu bildiriyor (yabanda aslanların ortalama ömrü 13 yıl). Ne yazık ki bu son olay değildi. Kenya Vahşi Yaşam Birimi, Loonkiito'nun ölümünü takip eden gün 10 aslanın daha keçi, köpek gibi hayvanlara saldırdıkları için öldürüldüklerini açıkladı. Bölgedeki kuraklık, yırtıcı türlerin yabanda av bulmasını zorlaştırdı ve aslanlar besi hayvanlarına saldırmaya başladı. İnsan-yaban çatışması ne yazık ki büyüyor.

GÜLHANE PARKI'NDA BİR UNUTULMUŞ SARNIÇ

İstanbul'da Gülhane Parkı'nın bir köşesinde, kimin yaptırdığı bilinmeyen, sadece MS 5'inci ile 7'nci yüzyıllar arasına ait olduğu bilinen bir sarnıç... Üzerindeki duvar kalıntıları, geçmişte üzerinde bir yapı bulunduğunu gösteriyor. Sarnıç, Padişah Mehmet Reşat'ın 1912'de verdiği izinle İstanbul şehremini Dr. Cemil Topuzlu tarafından Gülhane'nin halka açık bir parka dönüştürüldüğü 1913 yılında tespit edilmiş. Bin 500 yaşlarındaki sarnıç, yıllardır derin bir uykudaydı. Yakın zamanda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İBB Miras tarafından restore edilerek ziyarete açıldı. Sarnıcın yanı başında bulunan ve kitabesinde 1911 yazan barok üsluplu zarif çeşme de bakım ve onarımdan geçirilerek suya kavuşturuldu.

FOTOĞRAFLAR: İBB

Sarnıçta sergi, söyleşi, dinleti gibi etkinlikler de yapılıyor.

İstanbul Darülfünun'u
Tarih Kürsüsü
asistanı Reşad Ekrem Koçu.

SERGİ

"Şehrin muazzam kütüğü"

Yarattığı müstesna kent imgesiyle "şehrin muazzam kütüğü"nü tutan Reşad Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi'nin yayımlanmamış bölümlerine ışık tutan "Başka Kayda Rastlanmadı" sergisi, civarda bir asır yaşamış "ayak takımı"nın izlerini sürüyor.

İstanbul Ansiklopedisi, "aba, abacılar" maddesiyle açılır ve daha ilk satırlarından sıra dışı bir yayınla karşı karşıya olduğumuzu belli eder:

ABA, ABACILAR – *Kaba ve kalın bir nevi yünlü kumaş ve bu kumaştan yapılan esvap, İstanbul'da bilhassa küçük esnaf ve ayak takımı ile dervişler, hal ve vakti icabı çuha giyinmesi lazım gelirken, yaradılışının dervişane tevazuunu feda edemiyen kimseler tarafından kullanılırdı. On yedinci asır ortalarında İstanbulluları kendine mahsus zarif kıyafetlerine hayran bırakmakla meşhur Abaza Mehmed Paşa, bir seferinde, kendisini taklid eden devrin hükümdarı Dördüncü Murad ile beraber birer kat aba cebken yaptırmışlardır ki, bu Abaza kesimi aba cebkenler büyük şehirde derhal moda olmuştu.*

1905 doğumlu tarihçi ve romancı Reşad Ekrem Koçu, ilkini 1944 Kasım'ında fasiküller hâlinde yayımlamaya başladığı ve "şehrin muazzam kütüğü" olarak nitelendirdiği İstanbul Ansiklopedisi'nde İstanbul'a dair tarihi, coğrafi, mimari, edebi, folklorik ve kültürel konuları ele aldı. "Bundan sonra, üzerinde belki de ömrümü yıpratacağım" dediği ansiklopedi için ömrünün sonuna kadar çalışmaya devam etti. Düzensiz aralıklarla yayımlanan, ekonomik nedenlerle basımına ara verilen ve daha sonra yeniden yayımlanmaya başlayan ansiklopedinin macerası 173 fasikül ve 11 cilt sürdü. "Gökçınar (Mehmed)" maddesi ile biten 1973 tarihli fasikülle İstanbul Ansiklopedisi'nin yayın hayatı son buldu:

İstanbul Ansiklopedisi ile ilgili bir grafik tasarım dosyasından yazı karakteri çalışması örneği.

Yaşar Öngider'in fotoğrafı ve çizimi.

Cüce Simon, Foto Sel'in önünde.

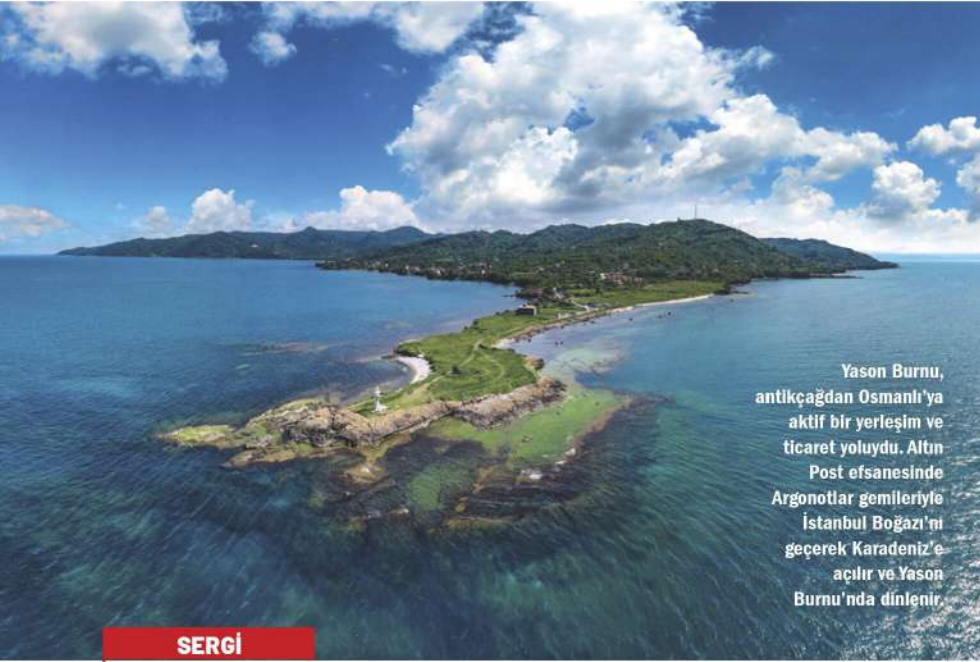
GÖKÇINAR (Mehmed) – *Lise tahsilini yarıda bırakarak İstanbul'un hâneberduşlar güruhu arasına düşmüş, kadir ve kıymetini kendi ayakları ile çiğnemiş bahtsız bir hâne berduş, bu satırların yazıldığı 1970 yılında 30 yaşında bulunuyordu ve İstanbul malı bir hippi olmuşdu. Yarı kalmış tahsile eklenmiş doğuş kabiliyeti ile ortanın üstünde bir şâir.*

1975'te vefat eden Koçu'nun ansiklopedisi uğruna babadan kalma köşkünü, parasını, fiziksel ve zihinsel sağlığını kaybettiği biliniyor, Sahrayıcedid Mezarlığı'ndaki kabrinin yeri ise halen bilinmiyor.

İstanbul Salt Galata'da açılan "Başka Kayda Rastlanmadı: Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi" sergisi, ansiklopedinin Z harfine kadarki ciltlerinin tasarım aşamasında kalan maddelerini takip ediyor. Salt'ın Kadir Has Üniversitesi işbirliğiyle 2018 yılından bu yana yürüttüğü arşiv çalışmaları kapsamında hazırlanan sergide metin taslakları, kupürler, kolaj ve çizimlerin oluşturduğu malzeme seçkisiyle Koçu'nun Galata semti ve yakın çevresinde yaşamış "ayak takımı"nın izleri sürülüyor.

29 Ekim'e dek açık kalacak sergi paralelinde, Kadir Has Üniversitesi'nin devraldığı arşivin dijital ortama aktarılarak çevrimiçi erişime açılması planlanıyor ●

FOTOĞRAFLAR: KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ BİLGİ MERKEZİ
SALT ARAŞTIRMA, REŞAD EKREM KOÇU VE İSTANBUL ANSİKLOPEDİSİ ARŞİVİ

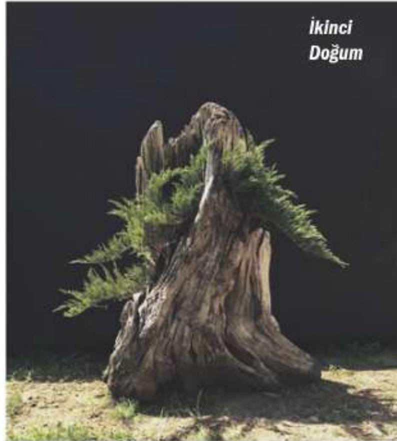

Yason Burnu, antikçağdan Osmanlı'ya aktif bir yerleşim ve ticaret yoluydu. Altın Post efsanesinde Argonotlar gemileriyle İstanbul Boğazı'nı geçerek Karadeniz'e açılır ve Yason Burnu'nda dinlenir.

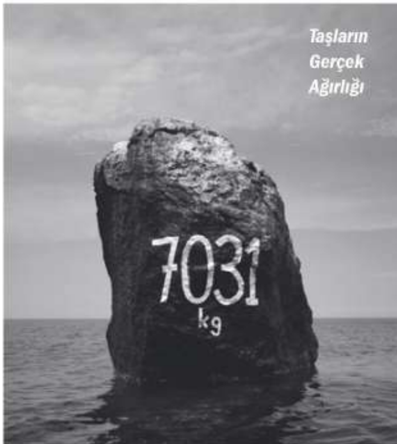
GÖKHAN KIRCA

SERGİ

Yason Burnu'nda sanat

Ordu Perşembe'ye bağlı Çaytepe Mahallesi'nin en ucunda denize uzanan Yason Burnu geniş çaplı bir açık hava sergisine ev sahipliği yapmaya hazırlanıyor. Alper Aydın'ın 100 hektarlık alana yayılacak sergisi "Fata Morgana", adını Yason Burnu'nda da görülen bir hava olayından alıyor. Bir çeşit serap etkisi gösteren bu optik yanılsama gerçekleştiğinde, cisimler denizin üstünde uçuyor gibi görünüyor. Aydın, buradan yola çıkarak post-apokaliptik imgeler ortaya koyuyor. Yeryüzünün oluşumu, insanın doğayla diyaloğu, insan sonrası Dünya'ya dair heykel, enstalasyon, çizim, resim ve doğal malzemelerle yapılmış işler, Yason ve Sülü Burnu, Sarısu'daki deniz ve açık araziler ve Yason Kilisesi ve Taşbaşı Sanat Alanı gibi mekânlarda 20 Haziran-20 Ağustos tarihleri arasında görülebilir.

İkinci Doğum

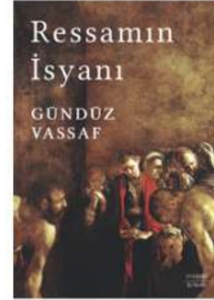

Taşların Gerçek Ağırlığı

KİTAP ATLASI

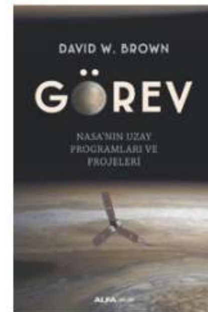
BİR TABLONUN İZİNDE

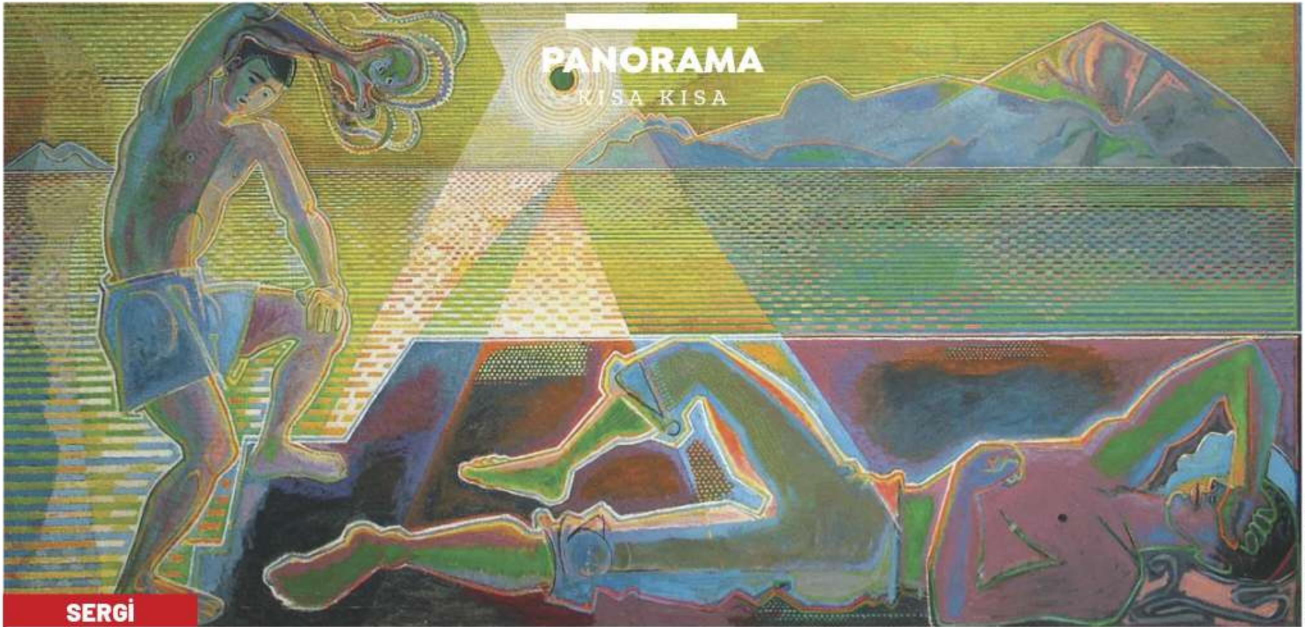
16'ncı yüzyılın büyük ressamı Caravaggio'nun *Azize Lucia'nın Gömülüşü* resminden büyülenip ressamla takıntılı bir ilişki kuran ve ülke ülke, tablo tablo gezerek kafasındaki sorulara yanıt arayan ve kendi ölümlülüğünden kaçmaya çalışan bir kahraman yön veriyor Gündüz Vassaf'ın ilk romanı *Ressamın İsyanı*'na... Vassaf'ın yedi yılda yazdığı romanda kurmaca denemeyle, anı biyografiyle buluşuyor, rotayı, yaşamı gibi ölümü de bir sır perdesine gömülü olan Caravaggio çiziyor. ***Everest Yayınları***

NASA'NIN DERİN UZAY GÖREVİ

Bilim insanları Dünya dışındaki ilk okyanus olan Europa'yı keşfettiklerinde, oraya bir misyon düzenlemenin 20 yıl alacağını bilmiyordu. Bu uzun ve engelli koşuda kâh Mars robotları NASA kaynaklarını bitirdi, kâh Beyaz Saray uzay bütçesini kısmak istedi. Üstelik Jüpiter'in kendisi bile Europa'yı titreşen bir radyasyon kuşağıyla sarmıştı. David W. Brown'un *Görev*'i, Europa misyonunun bürokratik ve fiziksel engellerle mücadelesini ve azimli ve inatçı bilim insanlarının portresini sunuyor. ***Alfa Yayınları***

SERGİ

Günbatımında İki Figür, 1952–1967

Beyoğlu'nda bir "Arkadyalı"

"John Craxton şanslı bir hayat sürdü. Olağanüstü yetenekli, olağandışı talihliydi; keyfin resmini çizip keyif içinde yaşayan cesur bir hedonistti. Kozmopolit ve göçebeydi. Üne erken yaşta, savaş dönemi Londra'sında kavuştu ama daima Ege'de yaşamaya ve çalışmaya can attı. Atina'ya 23 yaşında, 1946 baharında vardı. Bunu takiben çizdiği resimler daimi bir keyifle renklendi. Yunanistan ve Türkiye'yi keşfettiği yıllarda keyif içindeydi, tüm duyuları tamamen uyanmıştı. Her an, yaşadığının daha çok farkına varıyordu. Ege'ye coşkuyla varışından ölümüne kadar, çizdiği neredeyse her resimde buranın yaşamına, ışığına ve manzarasına saygı duruşu vardı. Henüz kitle turizmi doğmamışken, Craxton, kırsal yaşamda Homeros'tan beri değişmeden süregelen mitlerin tadına vardı."

Craxton, Girit Hanya'daki evinin mutfağında kedisiyle, 1980'ler.

Ege kültürü ve manzarasına tutkun Britanyalı ressam ve tasarımcı John Craxton (1922-2009), Türkiye'deki ilk kişisel sergisinde izleyiciye bu sözlerle tanıtılıyor, Yunanistan ve Türkiye seyahatleriyle onda kök salan Ege sevgisinin eserlerine etkisi aktarılıyor. Mitoloji ve arkeoloji, Ayasofya'da gördüğü Bizans mozaikleri, Türk halıları ve Yunan gündelik hayatı Craxton'ın güçlü ilham kaynaklarıydı.

Craxton yaklaşık 50 yıl boyunca pek çok harika eserini, memleketi olarak benimsediği Girit'in Hanya şehrindeki Osmanlı mirası stüdyosunda yarattı. Renk kullanımıyla Ege'nin güçlü ışığı eserlerine vurdu; ünlü dostları da olmasına rağmen denizciler, çoban aileler, taverna ve kafelerdeki arkadaşları gibi sıradan insanları resmetti.

Yaşlı Giritli Portresi, 1948

Beyoğlu Mehşer'de 23 Temmuz'a dek açık kalacak "John Craxton: Işığın Peşinde" sergisinin küratörlüğünü sanatçının biyografisinin yazarı ve arkadaşı Ian Collins üstleniyor. Bu başarılı ve itinalı sergi, Ege'ye de yeni bir gözle bakmamızı sağlıyor. Sergide gösterilen David Attenborough'nun ressama dair kısa filmini de izlemeden geçmeyin ●

Grönland'da da salgıladıkları enzimlerle plastiği parçalayabilen mikroplara rastlandı. UNESCO Dünya Miras Listesi'nde bulunan Ilulissat buz fiyordu da plastik kirliliğinden nasibini alıyor.

ASHLEY COOPER/CONSTRUCTION PHOTOGRAPHY/AVALON/GETTY IMAGES

MİKROBİYOLOJİ

Soğukta plastik "yiyen" mikroplar

Dünyanın en önemli çevre sorunlarından birine dönüşen plastikle ilgili en büyük çıkmazlardan biri, çok azının geri dönüştürülebilmesi. Peki, mikroplar dünyayı bu çıkmazdan kurtarabilir mi? Grönland (Danimarka), Svalbard (Norveç) ve İsviçre'de araştırmalar yürüten İsviçre Federal Enstitüsü, bazı mikropların 15 derece sıcaklıkta bazı plastik türlerini parçalayabildiğini, bir diğer deyişle "plastiği yediği"ni fark etti. Grönland ve Alpler toprağında plastik parçalarını yakan araştırmacılar, ilerleyen aylarda plastikte bakteri ve mantar gelişimi gözledi. Bir yıl sonra plastikteki mikropları topladılar ve kaç çeşit plastik tüketebildiklerini tespit etmek için laboratuvarda kontrollü testlere başladılar. 34 mikroptan 19'u bazı plastikleri parçalayan enzimler salıyordu. Ancak bu enzimler geleneksel plastik polietilen değil, sadece biyolojik olarak parçalanabilen plastik türleri üzerinde etkiliydi. Mikropların 30 derece gibi yüksek sıcaklıklarda plastiği parçalayabildiği biliniyor. Düşük sıcaklıklarda plastik yiyen mikroplar ise geri dönüşümde daha az enerji tüketilmesi anlamına gelebilir. *Frontiers in Microbiology*'de araştırmaları yayımlanan bilim insanları, şimdi çalışmalarını plastiği parçalayan enzimler üzerine yoğunlaştırdı.

SERGİ

ADIM ADIM ANKARA

"DÖRT YIL BOYUNCA, tüm boş vakitlerimi fotoğraf makinemi boynuma asıp Ankara sokaklarını didik didik etmekle geçirdim. Gece gündüz, yaz kış, güneşin alnında veya karda kışta; erkekleri, kadınları, çocukları, yaşlıları, bu şehri oluşturan ve bakışlarıyla, gülüşleriyle veya tavırlarıyla beni etkileyen insanları fotoğrafladım." Amatör fotoğrafçı Xavier Claudel'in "Ankara'ya Hoşgeldiniz" sergisi, 23 Temmuz'a kadar Fransız kültür merkezi Institut français'da görülebilir.

FINECKI/ADOBESTOCK

ÇEVRE

İŞE BİSİKLETLE GİDENE TEŞVİK

Belçika'da artık işe bisikletle giden tüm çalışanlara kilometre başına para ödeniyor. Ulusal Çalışma Konseyi'nde işverenlerle işçi temsilcileri arasında yapılan anlaşmaya göre, ödenek alma hakkı kazanan ve işi ile evi arasındaki mesafenin bir kısmını ya da tamamını bisikletle kateden her çalışan, işvereninden kilometre başına 0.27 euro alacak.

10.8 €

Belçika'da belirlenen günlük maksimum bisiklet ödeneği

DİJİTAL ATLAS

HEY! BEYOĞLU

Beyoğlu'nun yapıları, mimarları ve hikâyeleri, mimar Cem Sorguç'un moderatörlüğünü yaptığı podcast serisi HEY! Beyoğlu'nda meraklılarını bekliyor. "Beyoğlu'nda 19'uncu yüzyıl", "Beyoğlu ve Beyaz Ruslar", "Pera ve Galata'da Yahudi izleri", "Beyoğlu'nda art nouveau mimarisi" gibi başlıklar bir "güzelleme" ya da "yakınma" tonu tutturmadan, mekânsal ve beşeri bir bellek kazıması olarak ele alınıyor. Akbank Sanat'ın Spotify ve Apple platformlarında ücretsiz dinlenebilir.

YUSUF ORTIMUR/ISTOCK

BÖCEK BİLİMİ

SAURON KELEBEĞİ

TRUSTEES NATURAL HISTORY MUSEUM

Sauron'un adı bir bokböceği, bir kurbağa ve bir dinozor türünün yanı sıra artık *Saurona triangula* kelebeğinde de yaşıyor.

Kanatlarındaki desenleri *Yüzüklerin Efendisi*'nin karanlık lordu Sauron'un her şeyi gören gözüne benzeten bilim insanları, bu kelebek cinsini *Saurona* adıyla kayda geçirdi. Şimdiden iki kelebek türü bu cins altında tanımlandı bile: *Saurona triangular* ve *Saurona aurigera*. Londra'daki Doğa Tarihi Müzesi, J.R.R. Tolkien'in kötü şöhretli kahramanının adını taşıyan kelebeklerin ilgi çekmesini ve yeni araştırmalar için kaynak sağlamasını umut ediyor. *Systematic Entomology* dergisinde yayımlanan bilimsel çalışma, dünya genelinde 30 bilim insanının 10 yılı aşan çalışmalarına dayanıyor.

Sauron'un gözü Peter Jackson filminde böyle resmedilmişti.

376 yıl sonra gelen karar
"CADILIK"TAN BERAAT

TARİH

ABD'de 1600'lü yılların ortalarından sonlarına kadar çok sayıda kişi cadılık suçlamasıyla infaz edildi. Aradan neredeyse 400 yıl geçtikten sonra bazılarının isimleri temize çıktı.

ABD'nin Connecticut eyaletinde cadılıkla suçlanarak idam edilen 12 kişi, 376 yıl sonra beraat etti. Bu kişilerin ailelerinden gelenler, 2005 yılından bu yana cadılık suçlamasının düşürülmesi ve aile isimlerinin temize çıkarılması için mücadele ediyordu. Nihayetinde Connecticut Senatosu toplandı ve mahkemenin "adli hata"sını kabul etti. İşin ilginç yanı, cadılık suçlamasının 33 kabul oyuyla düşürülmesine karşı bir senatörün karşı oy vermesiydi. Senatör Rob Sampson karşı oyuyla ilgili olarak Associated Press'e yaptığı açıklamada şöyle dedi: "Amerika'yı kötü bir geçmişe sahip kötü bir yer olarak göstermeye çalışan yasa tasarılarını -doğru ya da yanlış- görmek istemiyorum."

Atalarıyla bağları DNA testi sonucu ortaya çıkan CT Cadı Davası Beraat Projesi adlı grup ise kararın, New England'daki ilk infaz olan Alice Young'un ölümünün 376'ncı yıldönümünden hemen önce gelmesinden son derece memnun ve kararın, geçmişteki hatalardan ders çıkarılması adına önemini vurguluyor.

Salem Cadı Davaları'nda 200'e yakın kişi suçlandı ve 25'i suçlu bulunarak idam edildi. Suçlamalar hurafeden farksızdı. Örneğin, tarihçiler bu davalarda cadılıkla suçlanan son kişi olan Elizabeth Johnson'ın aslında akıl sağlığının bozuk olduğunu düşünüyor. Salem'deki davalar, Avrupa'da 14'üncü yüzyıldan 18'inci yüzyılın sonuna kadar devam eden cadı avının devamıydı ●

DEYAN/ADOBESTOCK

Cadılık suçlamasıyla öldürülen masum insanlara adanmış Salem Cadı Müzesi, konu etrafında şekillenen turistik ilgiye de cevap veriyor.

BİNBOĞALAR EFSANESİ

YAŞAR KEMAL, 1940'larda Çukurova'nın tükenen bir Yörük obasının yaşadıklarından esinlenerek 1971'de yayımladığı *Binboğalar Efsanesi*'nde, asırlardır konargöçer olarak yaşayan Yörüklerin yerleşik yaşam düzenine zorlanmalarını, kadim bir kültürün yok oluşunu ve bu süreçte insanın çaresizliğini

anlatmıştı. Binboğalar Efsanesi, usta yazara hayranlığıyla bilinen Amerikan besteci Michael Ellison ile İstanbul Müzik Festivali'nde bir müzikli tiyatro olarak dünya prömiyerini yapıyor. 17 Haziran'da Kadıköy Belediyesi Süreyya Operası'nda izlenebilir.

Yaşar Kemal'in (üstte) *Binboğalar Efsanesi* bu kez bir müzikli tiyatro olarak izleyiciyle buluşuyor (solda).

SERGİ

Cumhuriyetin ilk yılı

Cumhuriyetin ilanını takip eden yıllarda çıkan gazete ve dergiler tarandı; dönemin toplumsal, siyasal, gündelik olayları kronolojik bir sırayla kitaplaştırıldı. Bu yaz Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkacak *Cumhuriyet'in İlk Yılı* adlı kitapla aynı ismi taşıyan bir de sergi hazırlanıyor. Küratörlüğünü Cengiz Kahraman'ın yaptığı "Cumhuriyet'in İlk Yılı" sergisi, 16 Haziran-3 Eylül arasında İstanbul'da Yapı Kredi Kültür Sanat'ta görülebilir.

Ali Fethi Okyar aile arşivinden cumhuriyetin ilanı kutlamalarını gösteren bir kare.

16 Mart 2023'te çekilmiş hava fotoğrafı, Şinkıt ve onu çevreleyen çölü gösteriyor. Sahra her yıl daha da genişliyor ve bir zamanlar canlı bir din ve ticaret hayatına sahip bölgeyi giderek ıssızlaştırıyor.

ÇÖLÜN KÜLTÜR MUHAFIZLARI

"Kütüphaneler çökerse eski hatıralar silinir ve hepimiz daha fakir oluruz..." Moritanya'da çölün derinliklerinde bulunan tarihi Şinkıt şehri nesilden nesle geçmiş el yazmalarının korunduğu kütüphaneleriyle biliniyor. Ancak şimdi yeni bir tehlike var: İklim değişikliği.

YAZI: MUSTAFA TÜRKER ERŞEN

FOTOĞRAFLAR: MARCO LONGARI

Sonsuza kadar uzanıyormuş gibi görünen sarı düzlüğün çevrelediği küçük şehir, bu uzak ve sessiz görüntüsünün ardında tüm İslam dünyasının kültür tarihi açısından önem taşıyan hazineler saklıyor. Büyük bölümünü Sahra'nın kumlarının kapladığı Moritanya'nın iç bölgelerindeki Şingeti ya da diğer adıyla Şinkıt, ilk bakışta yaklaşık 4 bin nüfuslu küçük bir yerleşim. Ama tarihi mimari dokusu, özellikle 13-14'üncü yüzyıldan kalan Cuma Camii'nin özgün minaresi şehrin geçmişte taşıdığı ağırlığın simgesi olarak gururla göğe yükseliyor. Şinkıt'ın diğer hazinelerini görmek içinse sokaklara karışmak gerek. Çünkü bu küçük şehre, yaklaşık 6 bin Arapça el yazmasının saklandığı toplam 13 özel kütüphane dağılmış durumda…

Şinkıt'ta yüzyıllar içinde birikmiş bu el yazmaları dinden astronomiye, hukuktan matematiğe, felsefeden sanata farklı konuları işliyor. Çoğu kâğıt ve parşömene, bazıları da koyun postuna yazılmış bu eserler sadece Afrika'nın bu bölgesinin değil, tüm İslam coğrafyasının zaman içerisindeki gelişimini, bilim ve sanat birikimini gösteren tarihi belgeler. El yazma- •••

FOTOĞRAFLAR: MARCO LONGARI/AFP/GETTY IMAGES

Şinkıt'taki değerli eserler yüzyıllar içinde Hac ya da diğer yolculuklarda toplanmış ya da başka bölgelerden Şinkıt'a gelenlerce taşınmıştı. Ahmed Şerif Kütüphanesi'nden 40 yaşındaki Ahmed Salah, elinde tarihi el yazmalarıyla. Şinkıt'ta kütüphaneye sahip aileler bu değerli belgeleri nesilden nesile aktararak koruyor (altta). Ahmed Mahmud, ailesine ait özel kütüphanedeki 700 el yazmasının bazılarının korunduğu odada (en altta).

ları, nesiller boyu onları koruyan Şinkıtlı aileler tarafından toplanmış ve bu değerli içerik yine bu ailelerinin oluşturduğu özel kütüphanelerde günümüze kadar gelerek benzeri az bulunan bir koleksiyon oluşturmuş.

Toplam 13 kütüphanenin beşi halka açık. Kütüphaneleri koruyan aileler, önceki nesillerden devraldıkları mirasın öneminin farkında. Şinkıtlı Al Ahmed, "Biz dünyanın hafızasını koruyoruz" derken, Abdullah Habbot geçmişte bu tozlu şehirde konaklayan gezginler sayesinde ailesinin bin 400'den fazla belge topladığını anlatıyor.

EL YAZMALARI NEDEN BURADA?

Şinkıt, Moritanya'nın Berberi çöl yerleşimi özelliklerini koruyan diğer tarihi şehirleriyle birlikte 1996'dan beri UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alıyor. 11'inci ve 12'nci yüzyıllarda Sahra'yı geçen kervanlara hizmet etmek için kurulan bu ticari ve dini merkezler, zamanla İslam kültürünün odak noktaları haline geldi. UNESCO'ya göre 12'inci ve 16'ncı yüzyıllar arasında gelişen şehir dokusunu korumayı başaran Şinkıt, Batı Sahra'nın göçebe kültürünün geleneklerini yansıtması açısından da önemli. Peki Şinkıt'ı tarih sahnesinde öne çıkaran, farklı bölgelerden gelen el yazmalarının toplandığı bir merkez haline getiren neydi?

Şinkıt, Afrika'nın batı kıyılarını Mekke'ye bağlayan ticaret yolunun üzerinde bulunması nedeniyle giderek önem kazandı ve büyüdü. Tüccar ve gezginleri kendine çeken şehir, Mekke'ye giden hacılar için de önemli bir toplanma alanıydı. Şinkıt'tan yola çıkan hacılara "Şenâkıta" adı veriliyordu. Şehir ayrıca Afrika'nın bu bölgelerinden Arap Yarımadası'na hac yolculuğu yapamayanlar için de kendi başına dini öneme sahip bir yerdi. Bir eğitim merkezi olarak farklı yerlerden gelen öğrencileri de ●●●

45 yaşındaki Abdullah Habbot, 200 yılı aşkın süre önce ailesi tarafından kurulan, yaklaşık bin 400 el yazmasının korunduğu kütüphanede.

ağırlayan Şinkıt'ın 17'nci yüzyılın başlarından itibaren Batı Sahra'nın kültürel yaşamına damgasını vurduğu ve bunu uzun süre devam ettirdiği ve "şairler ve kütüphaneler şehri" olarak anıldığı görülüyor.

Ama zamanla değişen ticaret yolları, başka merkezlerin öne çıkması, çölün getirdiği zorluklar ve Moritanya'da 20'nci yüzyılla birlikte başlayan Fransız yönetimi, Şinkıt'ın da önemini giderek azalttı. Şinkıt şimdi çölün çevrelediği, mimari açıdan tarihi çehresini koruyan ama küçük ve sakin bir yerleşim. Yine de tarihi anıtlarında ve kütüphanelerinde eski parlak günlerin kalıntılarını yaşatmayı sürdürüyor. Şehrin, el yazmalarına verdiği değer gelecek için büyük bir umut kuşkusuz ama şimdi yeni bir tehlike var: İklim değişikliği. Her şeyi kaplamak isteyen çöl kumları giderek güçleniyor, bir yandan da giderek sıklaşan seller el yazmalarının bulunduğu yapıları tehdit ediyor. Kütüphane sahiplerinden Ahmed Mahmud, endişesini şu sözlerle anlatıyor: "Kütüphaneler çökerse eski hatıralar silinir ve hepimiz daha fakir oluruz..." ●

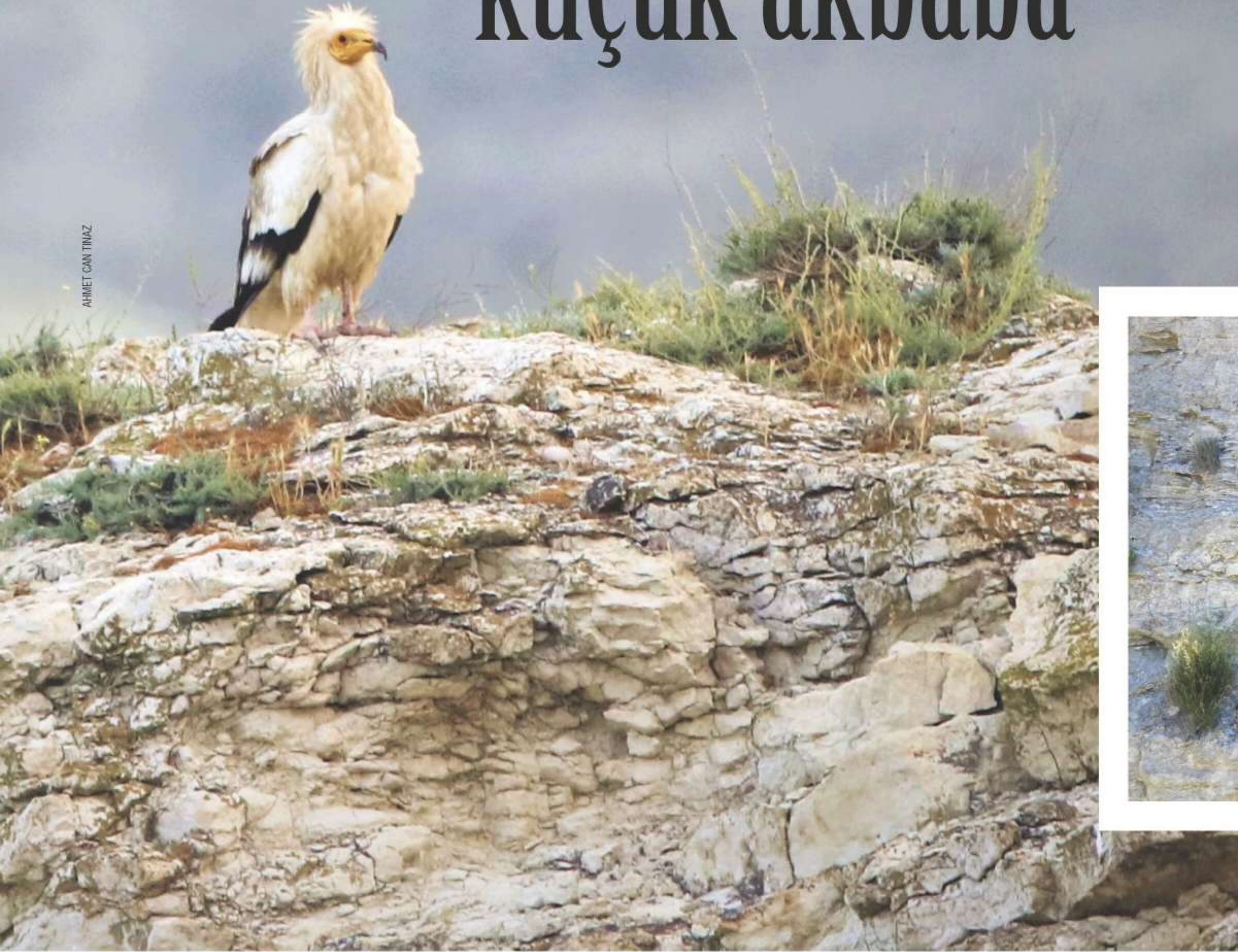
Okula giden Şinkıtlı öğrenciler. Şehir, geçmişte önemli bir eğitim merkeziydi ve İslam coğrafysının farklı yerlerinden öğrenciler ağırlıyordu.

DOĞANIN TEMİZLİK İŞÇİLERİ

Akbabalar genelde leşle beslendikleri için hastalığa yol açan çürümekte olan hayvanlar ve birçok patojenin ortadan kaldırılmasında önemli rol oynuyor.

BEYPAZARI

Yaz göçmeni küçük akbaba

AHMET CAN TINAZ

ATLAS RAPORU

KÜÇÜK AKBABALAR

Türkiye ve Balkanlar'ın en önemli küçük akbaba nüfusu Ankara'nın Beypazarı ilçesinde yaşıyor. Uzmanların uydu vericisi yerleştirerek izlediği küçük akbabalar, doğadaki hareketleriyle nesli tehlike altındaki türlerinin korunmasına katkıda bulunuyor. Uzman biyolog Murat Doğan, Atlas için yazdı.

YAZI: MURAT DOĞAN

Türkiye'nin yaz göçmenlerinden biri küçük akbaba. Her yıl binlerce kilometre uçuyor, kış mevsimini Afrika'da geçirdikten sonra ilkbaharda Türkiye'ye geliyor ve her yıl bu uzun ve etkileyici yolculuğunu tekrarlıyor. Ülkemizde sarp kayalık alanlarda ürüyor, ovalarda ve dağlık bölgelerde, genellikle kurak açık arazilerde, çöplüklerde, tavuk çiftlikleri ve mezbaha atıklarına erişebildikleri alanlarda besleniyor, yavrularını dünyaya getiyor ve sonbaharda topluca Afrika'nın yolunu tutuyor. Kuzey Yarımküre'de üreyen küçük akbabalar kıtalararası göçlerini Cebelitarık Boğazı'nın en dar kısmını veya İstanbul ve Çanakkale boğazlarını kullanarak yapıyorlar.

Ankara'nın Beypazarı ilçesi küçük akbabaların bu uzun yolculuğunda son derece önemli bir nokta; zira Türkiye'de üreyen en kalabalık popülasyon burada gözleniyor. Ülkemizdeki küçük akbaba popülasyonu kesin bilinemese de bin ila 2 bin çift olarak tahmin ediliyor. Beypazarı'nda küçük akbabalarla ilgili envanter çalışmalarında 100'den fazla yuva sayıldı. Küçük akbabalar Beypazarı'nın kayalık vadilerine yuva yapıyor ve yavrularını bu alanlarda büyütüyor. Avrupa'nın en küçük akbabasına yuva olan bu alanların korunması, türün devamlılığı için dünya ölçeğinde önem taşıyor. Beypazarı çöplüğü yıllarca küçük akbabaların beslenme alanı oldu. Çöplük artık yok ama tür burada üremek ve beslenmek için hâlâ uygun şartlar bulabiliyor. Ancak önlem alınmadığı takdirde küçük akbabaların yakın gelecekte yok olacağı düşünülüyor.

MURAT DOĞAN

ÜREME YUVASI

İlkbahar başında Türkiye'ye gelen küçük akbabalar kayalık alanlarda ürer. Fotoğrafta Türkiye'de en yoğun bulundukları bölgelerden Beypazarı'ndaki dik yamaçlarda tipik bir üreme yuvası görülüyor.

Dünyada küçük akbabaların görüldüğü neredeyse tüm bölgelerde sayıları ciddi oranda azalıyor. BirdLife International'a göre üç nesil boyunca küçük akbaba sayısı küresel ölçekte yüzde 50-79 azalmış olabilir. Doğadaki ortalama ömürleri 13 yıl olan küçük akbabaların yok oluşuna özellikle besin yetersizliği, zehirlenme, avcılık, elektrik tellerine çarpma, habitat kaybı ve uzun göç yolculuğu sırasında yaşadıkları zorluklar yol açıyor. Bu tehditlerin birçoğu devam ettiğinden, gelecekteki popülasyon kaybının da benzer olacağı öngörülüyor.

Küçük akbabalarla ilgili çalışmalara katkı ●●●

vermek üzere uzman biyolog ve kuş gözlemcisi olarak yer aldığım çalışmalarda kuş bilimci Doç. Dr. Kiraz Erciyas Yavuz, kuş gözlemcisi Nizamettin Yavuz ve yine kuş gözlemcisi biyolog Ahmet Can Tınaz'dan oluşan bir ekip olarak, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nden küçük akbabaları izleme izni aldık.

Tabii onları izleyebilmek için öncelikle hiçbir zarar vermeden yakalamamız, uydu vericisi takmamız ve yeniden serbest bırakmamız gerekiyordu. Ama ne bu ürkek ve uyanık kuşları yakalamak ne de vericileri takmak kolay olacaktı... Kapan kuracağımız alanı belirlemek için bölgede gezerek küçük akbabaları en aktif oldukları gün doğumunda gözlemlememiz, arazi çalışmaları yapmamız ve çobanların da yardımıyla Beypazarı'ndaki en uygun alanı bulmamız gerekiyordu. Saha gözlemlerimiz sırasında uzun yıllardır çalışmalar yürüten ve bir Çoban Ağı kuran Doğa Derneği'nin katkısını da bizzat gördük. Üç küçük akbabaya verici takarken, Beypazarı'nda uzun yıllardır hayvancılıkla uğraşan ağıl sahibi Mustafa Demir bizlere çok yardımcı oldu. Demir, yaklaşık 20 senedir küçük akbabaları gözlemlediğini anlattı bize. "Ağılımın kapısını her araştırmacıya açtım. Bulunduğumuz bölge kayalık olduğu için genelde bizim oralara yuva yapıyorlar. Beypazarı çöplüğünde uzun seneler beslendiler, şimdilerde tavuk çiftliklerinde ve doğadaki hayvan ölüleriyle besleniyorlar. Her yıl ilkbaharda gelir, sonbaharda giderler."

KÜÇÜK AKBABANIN BÜYÜK UÇUŞU

Harita, Beypazarı'nda verici takılan üç küçük akbabanın Afrika'ya uçarken izlediği rotaları gösteriyor. 2022 sonbaharında göçe başlayan akbabalar yaklaşık 15 günde Çad ve Sudan'daki kışlama alanlarına ulaştı.

148-175

Küçük akbabanın kanat açıklığı (cm)

NAM-I DİĞER "MISIR AKBABASI"

Bir Eski Dünya akbabası olan küçük akbaba, Mısır akbabası ya da firavun tavuğu isimleriyle de biliniyor. Anadolu'da akbabalarla ilgili ilk izlere Neolitik Çağ'a tarihlenen Göbeklitepe'nin T biçimli taşlarında ve Çatalhöyük yerleşiminin duvarlarında rastlıyoruz.

Çatalhöyük akbaba çizimlerinin replikası (üstte). Mısır'ın koruyucu tanrılarından Nekhbet, akbaba olarak tasvir ediliyordu (altta).

37 yıl

Esaret altında maksimum yaşam süresi

Küçük akbabalar tek eşli ve genellikle iki yumurta yumurtlar, kuluçka süresi ortalama 42 gündür.

KÜÇÜK AKBABA KİMLİK KARTI

(NEOPHRON PERCNOPTERUS)

TÜRKİYE DÖRTLÜSÜ

Ülkemizde yayılış gösteren dört akbaba türünden biri. Diğer türler olan kızıl akbaba, kara akbaba ve sakallı akbabaların yanında en küçüğü.

KORUMA STATÜSÜ

Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'ne (IUCN) göre küresel ölçekte nesli "tehlike altında" ve acil koruma gerektiren türlerden.

POPÜLASYON

Tüm dünyada yaklaşık 12 bin ila 36 bin ergin bireyin yaşadığı ve Avrupa'daki en büyük popülasyonun ise ülkemizde olduğu biliniyor. Türkiye'de bin ila 2 bin çift küçük akbabanın ürediği tahmin ediliyor.

NEYLE BESLENİR?

Küçük akbabalar leşçil ve leşlerin dışında organik atıklar, küçük omurgalılar, kaplumbağalar, böcekler ve yumurtaları da içeren geniş bir diyete sahip.

DOĞADAKİ ÖNEMİ

Genelde leşle beslendikleri için doğal çevrede hastalığa yol açan çürümekte olan leşler ve birçok patojenin ortadan kaldırılmasında önemli role sahipler ve bu patojenlerin yayılmasını kontrol ediyorlar. Bu bakımdan akbabalara doğanın temizlik işçileri olduğunu söylemek hatalı olmaz.

NEREDE YAŞAR?

Türkiye'de yaz göçmeni olan tür, Güney Avrupa, Kuzey ve Doğu Afrika ile Ortadoğu'dan Hindistan'a Asya'da dağılım gösteriyor. Dağılımının kuzey bölgelerinde göçmen; ilkbaharda üreme alanlarına geliyor ve sonbaharda Afrika'daki kışlama alanlarına gitmek üzere ayrılıyor.

Akbabalar besinlerinin yerini bulmak için kokunun yanı sıra keskin görüş yeteneklerini de kullanır.

Leşle beslenmeye özelleşmiş sarı gaga ince ve kanca şeklinde.

Yetişkin bireylerin gövdeleri beyaz, kanat telekleri siyah. Gençleri koyu kahverengi tüylerinden ayırt edilebilir.

Ortalama boyu
54-70 cm

Ortalama ağırlığı
1.6 ila 2.4 kg

Güçlü pençe leşi sıkıca kavramaya yarar.

NİZAMETTİN YAVUZ

FOTOĞRAFLAR: AHMET CAN TINAZ

Küçük akbabalara verici takmak titiz ve özel bir çalışma. Hayvana zarar vermemek, cihazı uygun şekilde yerleştirmek ve ardından kuşu süratle serbest bırakmak gerekiyor. Bunun için arazide mobil bir laboratuvar kuruluyor, kamuflajla uzun saatler bekleniyor.

Uydu vericisi takma operasyonuna dönecek olursak… Bazı önemli detayları saklı tutmakla birlikte, leşle beslenen küçük akbabaları yakalamak için üç haftaya yakın süre çabalamamız gerektiğini belirteyim. Nihayet Temmuz ayında bir sabah, gün doğmadan kapanı kurduk ve beklemeye başladık. Çok heyecanlıydık. Birkaç saatlik bekleyişin sonunda küçük akbabalar kapana yaklaştı. İlk denememizde ikisini yakalamıştık! Ama strese girmemeleri için çok hızlı davranmak zorundaydık; önceden hazırladığımız vericileri süratle takıp onları serbest bıraktık.

Son bir akbaba daha yakalamamız gerekiyordu ancak çok zeki olan küçük akbabalar kapanı hemen öğrenmişlerdi. Birkaç gün sonra tekrar yaptığımız denemelerde kapanın yakınına dahi gelmediler. İlerleyen günlerde farklı bir kapan geliştirdik ve beş saatlik bekleyişin sonunda üçüncü küçük akbabayı yakaladık. Kullandığımız vericilerin ağırlığı, küçük akbabaya rahatsızlık vermemesi için vücut ağırlığının yüzde 3'ünden az, yani yaklaşık 30 gramdı. Vericiyi taktığımızda tüm yorgunluğumuz gitmiş, yerini sevinç almıştı. Artık göçe başlayacakları zamanı beklemek kalmıştı.

2022 yılının Eylül ve Ekim aylarında Afrika yolculuklarına başlayan üç küçük akbaba, Beypazarı'ndan çıktıktan sonra yaklaşık 15 günde Çad ve Sudan'daki kışlama alanlarına ulaştı. Afrika'da kışı geçirdiler ve üremek üzere tekrar kuzeye doğru yolculuklarına başladılar. Küçük akbabalardan ikisi bu yılın Mart ayında Beypazarı'na döndü. Bu iki küçük akbabanın toplamda kat ettikleri yol 9 bin- 13 bin kilometre arasında değişiklik gösterdi. Üçüncü bireyden ise son olarak Nisan ayında Ürdün'den sinyal aldık. Veri akışı kesildiği için başına bir şey gelmiş ya da ölmüş olması ne yazık ki güçlü bir ihtimal... Tam da bu nedenle bilimsel izleme projeleri önem arz ediyor. Küçük akbabaların biyolojisini daha iyi anlamak, nerelerde konakladıklarını ve gecelediklerini öğrenmek, yerel ve bölgesel hareketlerini izlemek, detaylı göç rotalarını belirlemek, göç yolculuklarında karşılaştıkları sorunları tespit etmek, üreme döneminde kullandıkları alanları belirlemek ve nesli tehlike altındaki türe dikkat çekmek için küçük akbabaların izindeyiz.

Ekibimizden Doç. Dr. Kiraz Erciyas Yavuz, "Küçük akbabanın Türkiye nüfusu tüm Avrupa nüfusunun yüzde 40'ına karşılık geliyor. Yoğun bir nüfusun ülkemizde bulunuyor olması nedeniyle, türün korunması adına atılacak her adımın türün durumunun iyileşmesine önemli katkıları olacak" diyor.

Küçük akbabaların korunması için bölge insanının farkındalığını artırmak büyük önem taşıyor. Bizler de 5 Haziran Dünya Çevre Günü'nde Beypazarı'nda ilköğretim öğrencileriyle buluşacak ve hayatta olduğundan emin olduğumuz iki küçük akbabaya kurayla öğrencilerden ikisinin ismini vereceğiz.

Verici taktığımız küçük akbabaların gökyüzünde kanat çırpmaya devam etmesi dileğiyle... ●

Bu yazıya konu olan küçük akbaba izleme çalışmaları Ekoiz Çevre tarafından Beypazarı'nda faaliyet gösteren doğal soda külü üreticisi Eti Soda katkısıyla yürütülüyor.

NAPOLİ'DE BİR AZİZ

Maradona

Quartieri Spagnoli semtinde, Emanuele de Deo Sokağı'ndaki bir apartmanın duvarında bulunan Maradona resmi, tutkulu taraftarların etkisiyle zaman içinde adeta kutsal bir ziyaret yerine dönüşmüş. Maradona hayranları burayı günün neredeyse hiçbir saatinde boş bırakmıyor.

Napoli'nin futbol takımı 33 yıl sonra İtalya ligini zirvede tamamlıyor. Puan farkını çoktan açıp haftalar önce şampiyonluk kutlamalarına başlayan Napoli, son kez şampiyonluğu tattığı ve adeta bir "aziz" olarak ölümsüzleştirdiği Maradona'yı da unutmadı. İşte Güney İtalya'nın bu en renkli köşesinden mavi beyaz günler...

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: MURAT ÜNAL

Napoli Krallığı döneminden kalma Palazzo Reale (Kraliyet Sarayı) yönüne açılan dar sokak, mavi beyaz Napoli bayraklarıyla donatılmış.

Napoli, çoktan şampiyonluğunu ilan etti ama İtalyan ligi resmi olarak 4 Haziran'da sona eriyor.

Napoli'nin dar ve hareketli sokaklarında tanıştığım 70'lerindeki Alessandro, "Napolilerin hayatta en çok korktukları iki şeyden biri Vezüv Yanardağı'nın patlayarak kenti lavlar altında bırakması, diğeri de Napoli futbol takımının küme düşmesi" diyor. "Hangisi daha korkutucu?" deyince "tabii ki Napoli'nin küme düşmesi" yanıtını alıyorum. "Peki Maradona?" diye sorunca Alessandro istavroz çıkarıp içinden dua ediyor, sonra ağzından "o bir aziz" sözleri dökülüyor...

Ünlü İtalyan yönetmen Paolo Sorrentino'nun *Tanrı'nın Eli* (2021) filmini izlerken "bu kenti mutlaka görmeliyim" demiştim kendi kendime. Napolili yönetmenle yaşıttık ve o, gençlik yıllarının Napoli'sini ve Maradona'yı anlatırken her kareyle bütünleştiğimi hissetmiştim. Sonuçta futbol tarihine damgasını vurmuş, unutulmaz bir isimdi Diego Armando Maradona (1960-2020). 1986 Dünya Kupası çeyrek final maçında İngiltere'ye elle attığı gol kupa tarihine geçerken, ülkesi Arjantin'in milli takımına da final yolunu açmıştı. Canlı yayınlanan maçı televizyondan izlemiştim ve normalde kural ihlali olarak geçersiz sayılması gereken bir golün sosyolojik olarak "Tanrı'nın Eli" sıfatını nasıl aldığını o yıllarda tam olarak kavrayamamıştım. O yıl Dünya Kupası'nı kazanan Arjantin takımının kaptanı Maradona'nın 1987'de İtalya ligi alt sıra takımlarından, bütçesi zayıf Napoli'ye transferi ise daha da şaşırtıcıydı. Ama sonuçta Maradona kısa sürede Napoli kimliğinin önemli unsurlarından birine dönüştü.

Baharın kararsız gökyüzü Napoli'nin dar sokaklarında gün ışığını sürekli değiştirirken, şehrin ruhunu da adeta daha belirgin kılıyor. ●●●

Şampiyonluk heyecanı, daha lig bitmeden tüm Napolileri sarmıştı. Küçük bir Napoli taraftarı şehrin en işlek caddesi Via Toledo'da takımının bayrağını sallıyor (üstte). Yıllar sonra gelen kupanın heyecanına Maradona'nın hatırası da eşlik ediyor (solda).

M.S.S. DELL'ARCO
U.C.O.
MARIA SS.DELL'ARCO E S. ANTONIO ABATE
FONDATA NEL.1930
257
ONORE E GLORIA
LA PRESIDENZA DISPOSE
FONDATA NEL 1944
RESTAURATA NEL

Napoli, alışılageldik Batı Avrupa görüntülerinin çok dışında.

Apartmanların köhne dış yüzleri istisnasız her gün pencerelerden taşan çamaşırlarla renklenirken, şimdi bu cümbüşe Napoli takımının 33 yıl sonra İtalya liginde yeniden şampiyon olma ihtimaliyle mavi-beyaz bayrak ve flamalar da katılıyor. Şehirde bulunduğum günlerde lig henüz tamamlanmamıştı ama Napoli tüm takımların açık ara önündeydi ve kent şampiyonluğa hazırlanıyordu. Napoliler kutlamalara erkenden hazırlanmakta hiç de haksız değildi; çünkü takımları Mayıs başında -ligin bitmesine beş hafta kala- Udinese beraberliğinin ardından İtalya ligi şampiyonluğunu garantileyecekti.

İTALYA'NIN GERÇEK RUHU

İtalya'nın güneyinde, Campania bölgesinde yer alan Napoli (Latince "Neapolis", yani Yeni Şehir) 2 bin 800 yıllık bir geçmişe sahip. Görkemli Vezüv Yanardağı'nın doğu yönünde yükseldiği, Tiren Denizi'nin güney sınırlarını çizdiği tarihi şehir, 13'üncü yüzyıldan 19'uncu yüzyıla dek Napoli Krallığı'na başkentlik yapmış. Fakat Napoli tarih sahnesinin en ünlü yüzü hiç kuşkusuz, MS 79 yılında Vezüv'ün püskürmesi sonucu lav ve küle gömülerek yok olan Pompei antik kenti... Aslında şehir sadece Vezüv değil, iki volkanik bölgenin arasına kurulmuş: Doğuda son olarak 1944'te püsküren Vezüv ve kuzeybatıda da Campi Flegrei kalderası...

Taksi şoförü Matteo zor anlaşılan İngilizcesiyle Napolitan İtalyancanın kuzeyde konuşulan lehçeden farklı olduğunu anlatmaya çalışırken, aynı zamanda kültür, davranış ve alışkanlıklar yönünden de çok uzak olduklarını vurguluyor; "İtalya'nın gerçek ruhu biziz" diyor.

Napoli, bugün 3 milyonluk nüfusuyla başkent Roma ve Milano'dan sonra İtalya'nın üçüncü büyük kenti unvanının sahibi. Ancak kentin tamamını kaplayan yoksulluk, işsiz ya da işportacı göçmenler ve kaçak sigara başta olmak üzere alenen satılan taklit ürünler, alışılageldik Batı Avrupa ülkelerine ait görüntülerin çok dışında, bir yandan da tanıdık; insanın kanının kente daha çok kaynamasını sağlıyor. Güvenlik konusunda önceden okuduğum uyarılara ve gece-gündüz sürekli dışarıda olmama rağmen herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmıyorum. Ama özellikle hava karardıktan sonra bazı ara sokaklarda kendimi tam da güvenli hissettiğimi söyleyemem. Sokaklar ve caddeler neredeyse hiç frene dokunmayan motosiklet ve küçük arabaların korna ve motor sesleriyle çınlıyor. Kaportası sağlam bir araç görmek neredeyse imkânsız. Kız ve erkek çocuklar çılgın gibi motosiklet kullanıyor. ●●●

Napoli, Katolik kimliğine bağlılığıyla da biliniyor, çoğu binanın cephesinde dini simgeler yer alıyor (karşı sayfada). Kentin önemli caddelerinden Via Duomo'da, Napoli Katedrali karşısında birkaç arkadaş sohbete dalmış (en üstte). Kentin dar sokaklarında en yaygın ulaşım aracı motosikletler (üstte).

Kadın ve erkeklerin maço tavırları her ortamda gözleniyor. Aristokrat ve endüstriyel gelişimini tamamlamış Kuzey İtalya ile farklılıklar toplumda kendini gösteriyor. Kuzey ve Güney İtalya'nın birbirlerine burun kıvırıp durmalarına şaşmamalı…

Napolili olmak belki baskın bir kültürel unsur ama Arjantinli Diego Maradona güçlü bir istisna! Onun suretini fotoğraf, grafiti ya da resim olarak her yerde görmek mümkün; türlü şekillerde hediyelik eşyaya dönüşmüş hali ekonomiye katkı sağlamaya devam ediyor. Toledo metro durağına yakın bir noktada bir apartmanın dış yüzünü kaplayan duvar resmi (mural) ve altında adına oluşturulmuş açık hava anı müzesi gece gündüz hınca hınç dolup taşıyor. Ben oradayken muralin yanındaki kapalı pencere çok az aralandı ve bir "el" oradan uzanarak rüzgârdan katlanmış Napoli bayrağını düzeltti. Bu unutulmaz an, bu yerin bir tür "kutsal" alana dönüştüğünün de çarpıcı bir örneği oldu nazarımda…

Maradona'nın kentte verdiği ilk demeçlerin birinde "Napoli'nin fakir çocuklarının idolü olmak istiyorum, çünkü onlar benim Buenos Aires'teki halime benziyorlar" dediğini anlatan kasap Leonardo'nun gözleri doluyor. "O, transferi kabul etsin diye açlık grevine katılanlardan biriydim. Mahallece para toplayıp kulübe verdik" diye devam ediyor Leonardo.

Napoli'de neredeyse bir azize dönüşmüş Diego Armando Maradona, sokakta futbol oynayan çocuğu adeta "kutsuyor".

1 Napoli, eskinin küçük esnaf geleneklerini yaşatmayı başarmış. Ara sokakların birinde bir kasap dükkânı.

2 Pizzanın doğum yeri olarak da bilinen Napoli özellikle geleneksel taş fırında pişirilen Margherita pizzasıyla ünlü.

3 Sarı yeşil renklere boyanmış cepheler, Napoli'nin Akdeniz mimarisinin tipik özelliklerinden.

4 Sant'Eligio Maggiore Kilisesi ve apartmanlar arasında kalan pasajda tarihi bir saat de yer alıyor.

> Maradona "Napolili fakir çocukların idolü olmak istiyorum" demişti.

PİZZANIN DOĞUM YERİ

Bir kenti tanımanın en iyi yolu yürümek ama bir süre sonra yorgunluk ve açlık başlayınca gözlerim Napoli ile bütünleşmiş pizzayı aramaya başlıyor. Napoli, pizzanın doğduğu yer kabul ediliyor. Şehrin sakinleri olan "Napolitan"ları ve yerli-yabancı turistleri ara sokaklardaki küçük pizza dükkânlarının önlerindeki sıralarda görmek, özellikle de abartılı mimiklerle konuşmaya bayılan İtalyanların "sıra ne zaman bana gelecek" homurtularına şahit olmak ve ülkemizde fırınların önünde oluşan pide kuyruklarıyla benzerlik hissetmek yüzüme bir tebessüm konduruyor.

"Pizza" kelimesi ilk defa MS 997 yılında Güney İtalya'da yazılan Latince bir metinde geçiyor; "ateşle kabuğu karartmak" anlamındaki Latince "picea" kökünden geliyor. Bilinen ilk pizzacı da 1738'de seyyar satıcı olarak kurulan Antica Pizzeria Port'Alba. Daha sonra aynı isimle 1830'da Napoli şehir merkezinde restoran olarak açılan mekân, Vezüv Yanardağı'ndan gelen lavlarla kaplı bir fırında -bugün de pişirme işleminin olmazsa olmazı- odun ateşinde pişiriyor pizzalarını. Ünlü yazar Alexandre Dumas, 1835'te Napoli'ye geldiğinde, fakirlerin kışın pizza, yazın ise karpuzdan başka bir şey yemediğinden bahseder. "Pizza Margherita" adını 1889'da pizza ustası Raffaele Esposito'nun domates, mozzarella ve taze fesleğenle İtalyan bayrağının renkleri- •••

Napoli, kuralcı şehirlerin sıkıcılığına karşı Akdenizli şehir ruhuna sahip.

ne benzeyecek şekilde hazırladığı bir pizzayı Savoylu Kraliçe Margherita'ya sunmasından alıyor. Bu özel pizza kraliçe tarafından çok beğenilir ve kulaktan kulağa yayılarak kısa zamanda tüm ülkede duyulur. Kraliçenin başlattığı Pizza Margherita geleneği Napoli'de hâlâ sürdürülüyor ve en favori pizza olmaya devam ediyor. Ancak bir Napoli klasiği olarak rezervasyon yaptırmayanların bilinen pizzacılar önünde günün her saati en az 45 dakika sıra beklediğini belirteyim.

Napoli sokaklarında sadece pizzacılar değil, diğer küçük esnaf da eski gelenekleri koruyor. Deniz ürünleri satan Bayan Martina "Geleneksel İtalyan aile işletmesiyiz; ben, kocam ve oğullarımla üçüncü kuşak olarak bu yerde devam ediyoruz. Aile işine devam etmek bizim için çok önemli" diyor. Napoli'de manav, kasap, manifaturacı, bakkal, terzi, dondurmacı gibi geleneksel meslekleri görmek, Akdeniz şehir ruhuna şahitlik etmek, düzenli ve kuralcı şehirlerin sıkıcılığından sonra insana iyi geliyor…

Son yıllarda kentlerde giderek artan mural ve grafitileri Napoli'de de adım başı görmek mümkün. Görselliği, içeriği ve sokaklarla uyumuyla sanatsal bir dili de olan bu eserler şehri zenginleştiriyor, çok sevdiğim Sophia Loren'i duvarlarda görmek mutluluğumu daha da artırıyor. Napoli'de büyümüş ve çocukluğu boyunca şehrin sokaklarında ve deniz kıyısında oynamış Loren'in Napoli'ye duyduğu aşk, filmlerinde de kendini gösterir; *Napoli Hikâyeleri* (1954) filmi şehrin renkli ve karmaşık karakterlerini ve sokaklarını canlı biçimde yansıtır. İtalya'da çok sevilen Napolili sinema oyuncusu Toto'nun ve Napoli'de çekilen 1956 yapımı komedi filmi *Toto, Peppino e la Malafemmina* (1956) oyuncularının muralleri de Napoli'nin Sanita semtinde de sıklıkla görülüyor.

AZİZLER ŞEHRİ

Napoli'de birçok yerde karşılaştığım, ağzına kadar futbol fanatiği erkekle dolu bahis mekânların birinin önünde sohbet ettiğim Tomasso'ya "Üçüncü şampiyonluk güzel ama Maradona'sız biraz da buruk değil mi?" diye soruyorum. "Onun ruhu aramızda, idolümüz ve bizi korumaya devam ediyor. Eminim yukarıdan bizi gurur ve gülümsemeyle izliyor" yanıtını veriyor. Bu şampiyonlukla önümüzdeki sezon maç- ●●●

Şehrin tren ve otobüs ulaşım ağının merkezi Garibaldi Meydanı'nda İtalya birliğini sağlayan Guiseppe Garibaldi'nin heykeli yükseliyor (üstte).

Kilise adına yardım toplayan çocuklar ve gençlerden oluşan gruba bir de orkestra eşlik ediyor (sağda).

Yardım korteji

Kiliselerin bağış toplama kortejleri özellikle hafta sonları Napoli sokaklarını dolaşıyor. Gruplar genellikle üniforma giymiş, dini simgeler ve flamalar taşıyan gençlerden oluşuyor.

Gök mavi yer beyaz

1 Genç taraftarlar bir bahis salonu önünde Napoli maçını takip ediyor.

2 Garibaldi Meydanı'nda otobüs bekleyen bir Napoli taraftarı.

3 Mercato, kentin önemli meydanlarından biri. 30 Mart 2023'te yerleştirilen sanat eseri diyalog vurgusu yapmak için tasarlanmış.

4 Napoli renklerine boyanmış arabanın dikiz aynasında da Maradona fotoğrafı asılı.

5 Mercato Meydanı'ndaki tarihi çeşmeyi süsleyen heykeller de Napoli renkleriyle boyanmış ve bu yönüyle vandalizme kurban gitmiş.

Kupayı beklerken

Napoli futbol takımının hediyeliklerini satan dükkânın önünde hatıra fotoğrafı da çektiriliyor (solda üstte). Yine Maradona ve Napoli temalı bir limoncello satıcısı (solda altta).

Futbol ve din, Napoli kimliğinde önemli yer tutuyor.

Palazzo Spagnuolo'nun (İspanyol Sarayı) yanındaki binanın girişinde, iki tarafına çiçekler konulmuş bir ikona (üstte). Bir mahalle sakini, kiliseye yardım toplayacak kortejin hazırlıklarını izliyor (solda).

lara, formalarında İtalya bayrağının renklerini taşıyan Scudetto armasıyla çıkacaklar, bu bile onları gururdan sarhoş etmeye yetiyor. Scudetto

DİNDAR NAPOLİTANLAR

Napoli sokaklarında, evlerin kapı, pencere ve duvarlarında sıklıkla Hıristiyanlıkla ilgili büyüklü küçüklü dini ikonalarla karşılaşılıyor. Sokaktan geçen dini bütün Katolikler bu ikonaların önüne gelince dua edip istavroz çıkarıyor. Bazı yerlerde o evde ya da sokakta hayatını kaybeden kişi ya da ailelerin isim ve fotoğraflarının asıldığı dikkatimi çekiyor. Böyle bir evin önünde sohbet ettiğim Bayan Chiara "Bunları biraz da hayrat gibi düşünebilirsiniz" diyor. Napoli'de toplam 448 tarihi kilise bulunuyor. Bu sayı, Napoli'yi ibadet yeri bakımından dünyanın en yoğun Katolik şehirlerinden biri yapıyor. Bu durum, kanunsuz işlerle ünlü mafya organizasyonunun İtalya'da en yoğun devam ettiği şehirlerden biri olmasıyla çelişiyor gibi görünse de Napolitanlar oldukça dindar. Aileler özellikle pazar ayinine katılmayı çok önemsiyor. Hafta sonları kiliselerin sokaklarda bağış toplama gösterileri ve kortejlerine rastlanıyor. Hareketli müzikler çalan bir orkestranın eşlik ettiği bu grupları genellikle üniforma giymiş, ellerinde kiliseye ait flamalar taşıyan ve dini şarkılar söyleyen gençler oluşturuyor. Napoli'nin koruyucu azizi San Gennaro'nun hayatı ve eserleri birçok efsaneye konu olmuş. MS 305 yılında Roma İmparatoru Diocletianus'un emrettiği zulümler sırasında şehit olduğu düşünülüyor. Efsaneye göre, ölümünden sonra kanı bir şişede toplandı ve Napoli Katedrali'nin içinde saklandı. Bu kanın yılda üç kez (Mayıs ayının ilk cumartesi günü, 19 Eylül'de ve 16 Aralık'ta) sıvılaştığına inanılıyor. San Gennaro'nun kanının sıvılaşması bir mucize olarak kabul ediliyor ve Napoli •••

5. BEYKOZ BELEDİYESİ Fotoğraf Yarışması

KONU: BEYKOZ SON BAŞVURU: 01.11.2023

BAŞVURULAR SADECE ONLINE OLARAK

BİLGİ İÇİN: 444 66 61

turkiyefotografvakfi.org
ADRESİNDEN YAPILABİLECEKTİR

SERBEST KATEGORİ	
BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ	12.500 ₺
İKİNCİLİK ÖDÜLÜ	10.000 ₺
ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ	7.500 ₺
BEYKOZ BELEDİYESİ ÖZEL ÖDÜLÜ	5.000 ₺
MANSİYON ÖDÜLÜ (5 ADET)	2.500 ₺
SERGİLENMEYE DEĞER ESER (EN FAZLA 20 ADET)	1.500 ₺

FOTO ÖYKÜ KATEGORİSİ	
BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ	25.000 ₺
İKİNCİLİK ÖDÜLÜ	20.000 ₺
ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ	15.000 ₺
BEYKOZ BELEDİYESİ ÖZEL ÖDÜLÜ	10.000 ₺
MANSİYON ÖDÜLÜ (5 ADET)	5.000 ₺
SERGİLENMEYE DEĞER ESER (EN FAZLA 20 ADET)	2.500 ₺

KURGU KATEGORİSİ	
BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ	12.500 ₺
İKİNCİLİK ÖDÜLÜ	10.000 ₺
ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ	7.500 ₺
BEYKOZ BELEDİYESİ ÖZEL ÖDÜLÜ	5.000 ₺
MANSİYON ÖDÜLÜ (5 ADET)	2.500 ₺
SERGİLENMEYE DEĞER ESER (EN FAZLA 20 ADET)	1.500 ₺

DRONE KATEGORİSİ	
BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ	12.500 ₺
İKİNCİLİK ÖDÜLÜ	10.000 ₺
ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ	7.500 ₺
BEYKOZ BELEDİYESİ ÖZEL ÖDÜLÜ	5.000 ₺
MANSİYON ÖDÜLÜ (5 ADET)	2.500 ₺
SERGİLENMEYE DEĞER ESER (EN FAZLA 20 ADET)	1.500 ₺

Sophia Loren'in "Napoli'nin Altını" filmi şehri tüm canlılığıyla yansıtır.

Duvar resimleri Napoli'nin yorgun binalarının cephelerini renklendiriyor. Futbol ve Maradona da başlıca konulardan biri. Sanita bölgesinde Belediye tarafından oluşturulmuş Kültür Yolu'nun başında da Napoli'de büyümüş Sophia Loren'in duvar resmi yer alıyor.

şehri için bir koruma ve kutsama işareti olarak yorumlanıyor.

Diego Maradona ve Napoli üzerine yazılan birçok yazıda, Maradona neredeyse Napoli'nin azizi San Gennaro ile eşit statüde görülüyor; iki şampiyonluk kupası da mucizelerinin maddeleşmiş hali olarak sergileniyor.

Scappa Napoli ya da Centro Storico, yani eski kent merkezi; Piazza Garibaldi ile Via Toledo arasında kalan şehrin kalbinin attığı bölge yüzyıllardır neredeyse hiç dokunulmadan kalmış gibi görünüyor. Bakımsız, boya ve badanaları dökülmüş, eski ama ruhu olan binalar, kiliseler, duvarlarına kat kat afişler yapıştırılmış dar sokaklar, rengârenk manavlar ve motosikletler, sürekli yüksek sesle ve mimiklerle konuşan, geleneksel meslekleri yaşatan, hayatını yaşayan insanlar ve o muhteşem pizzaları yapan pizzeriaları ile Napoli...

"Daha ne olsun" derseniz de dar sokaklarda futbolun kutsal bir kimliğe büründüğü, Aziz Diego'nun yaramaz muzip gülüşlü halini, baharın hafif serin akşamüstü havasını hissedebileceğiniz ruhani bir şehir. Napolitanların dediği gibi "Napoli'yi gör ve öl..." ●

Napoli'nin oğlu

Maradona, 1984'te geldiği Napoli'ye futboldaki altın çağını yaşatmakla kalmadı, ülkenin güneyine tepeden bakan kuzey İtalya'ya da yanıtını verdi. Kısa sürede önemli bir simge, hatta azize dönüşen Maradona ve Napoli arasındaki bağ o kadar derindi ki futbolcu kendini "Napoli'nin oğlu" olarak tanımlıyordu. Maradona'nın Napoli yılları bize "futbolun sadece futbol olmadığını" tekrar gösteriyor.

YAZI: ERDEM KABADAYI

Lionel Messi, Katar'da düzenlenen 2022 Dünya Kupası'nı ülkesi Arjantin'e kazandırırken birçokları için bir soruyu yanıtlamış oldu: "Maradona mı, Messi mi daha büyük?" Messi'nin kırdığı rekorlar, Barcelona formasıyla kazandığı 10 lig şampiyonluğu ve dört Şampiyonlar Ligi kupası, attığı yüzlerce gol ve yaptığı asistle Maradona'dan çok daha iyi istatistiklere sahip olmasına rağmen ikiliyi ayıran tek şey Diego Armando Maradona'nın 1986 Dünya Kupası'nı kaldırmış olmalıydı. Messi işte onun bu avantajını da ortadan kaldırdı. Ama her şeye rağmen bu, Arjantin'i hâlâ ikiye bölebilecek kadar zor yanıtlanabilecek soru... Hatta bu soru Messi'nin süper yıldız statüsü seviyesine yükseldiği Barcelona kentinde sorulsa da yine hatırı sayılır miktarda Maradona yanıtı alınabilir. Dünya üzerinde bu soruya net yanıt verilebilecek tek bir yer var: Napoli. İtalya'nın güneyindeki bu şehirde kolay kolay Messi yanıtını duyamazsınız. Bunun birçok sebebi var. Messi, Barcelona forması giymeden önce de Katalan kulübü hem İspanya'nın en üst seviye ligi La Liga'yı hem de Avrupa futbolunun zirvesi Şampiyonlar Ligi'ni kazanmıştı. Fakat S.S.C. Napoli için bunlar hayali bile kurulamayacak başarılardı. İşte Maradona, Napoli'yi bu imkânsız hayallerle tanıştırdı ve bunları gerçek kıldı. Onun oynadığı dönemde Napoli 1987 ve 1990 yılarında İtalya ligi Serie A'da şampiyon oldu. Ayrıca 1989'da UEFA, 1987'de İtalya Kupası, 1990'da İtalya Süper Kupası'nı müzelerine götürdü. Tüm bunlar bir futbol yıldızını o kentin kahramanı yapmaya yetebilir fakat Napoli ile Maradona arasındaki bağlılık daha ilk günden başladı. Maradona daha Napoli'ye adım atar atmaz ilah mertebesine yükseldi. Onu havaalanından alıp takımın maçlarını oynadığı San Paolo Stadı'na götüren helikopter inişi sırasında taraftarlar "Maradona'yı gördüm, Maradona'yı gördüm" tezahüratları yapıyordu. Bu karşılamaya 70 binin üzerinde Napolili katılmıştı.

Diego gördüklerinden hem etkilenmiş hem de memnun kalmıştı. O gün kendisini karşılayanlara boynuna bir Napoli atkısı geçirip "İyi akşamlar Napolitanlar. Sizinle birlikte olduğum için çok mutluyum. Forza Napoli!" demekle yetindi ama sonrasında hissiyatını paylaşmadan edemedi. "Napoli'nin fakir çocuklarının idolü olmak istiyorum. Onlar benim Buenos Aires'teki halim gibiler."

TIZIANA FABI/AFP/GETTY IMAGES

Udine şehrindeki Udinese-Napoli maçında Napoli taraftarlarının tribünde güçlü bir eşlikçisi var: Maradona.

Arjantinli, Napolililere "Napolitanlar" diye seslenerek zengin Kuzey'in yaptığı ayrımcılığa karşı yanlarında olduğunu vurgulamıştı. Giuseppe Garibaldi 1871'de İtalya'yı birleştirmişti ama bu birleşme hiçbir zaman tamamlanamadı. Kuzey, endüstri ve finans merkezi olurken, güney tarımsal ve yoksul kesim olarak kaldı. Üstelik kuzeyliler güneylileri "fakir", "tembel", "pis", "eğitimsiz" olarak görüyordu. Napoli veya bir başka güney ekibi, Juventus, Milan, Inter, Cenova gibi bir kuzey deplasmanına gittiğinde statlara "İtalya'ya hoş geldiniz", "yıkanmalısın", "Napoli, kolera hastaları" gibi pankartlar asılıyordu. Napolilerle açıkça alay eden Juventus taraftarlarının çok sevdiği bir tezahürat "Yıka onları Vezüv, onları ateşinle yıka"ydı.

***Futbol Sadece Futbol Değildir* kitabının yazarı Simon Kuper'e göre "Maradona zengin uluslardan çok yoksullara çekici geliyordu".**

STEFANO MONTESI/CORBIS/GETTY IMAGES

Diego Maradona, ileride kendi ismi verilecek San Paolo Stadyumu'nda takımı Napoli ile Como Calcio karşısında, 1984 (üstte). Futbolcu, Macerata'da hayranlarına imza dağıtıyor, 1985 (altta).

STEFANO MONTESI/CORBIS/GETTY IMAGES

"En kötüsü 'İtalya'ya hoş geldiniz' pankartıydı" diyordu Maradona. Bu ayrımcılık onu hem üzmüş hem de zafer kazanmak için motive etmişti. "Bu kuzey-güney savaşı beni daha da güçlendirdi ve bana en sevdiğim şeyi yapma şansı verdi: Bir amaç için savaşmak!" Savaşını çok görkemli verdi. Güçsüz ordusuyla Titanlara kafa tutan bir antik bir kahraman gibi hareket etti.

HAVADA SAVAŞ KOKUSU VAR

1980'li yılların ortasında futbol dünyasının en gözde ve zengin ligi kuşkusuz Serie A'ydı. Napoli'de Maradona vardı ama zengin kuzey ekiplerinin kadroları birçok yıldızla doluydu. Juventus'ta Platini, Boniek, Laudrup; Milan'da Van Basten, Gullit, Rijkaard; Inter'de Rummenigge, Matthaus, Klinsmann, Brehme; Roma'da Falcao, Cerezo; Udinese'de Zico; Fiorentina'da Socrates, Passerella gibi yıldızlar bulunuyordu. Napoli'yse Maradona dışında Fernando De Napoli, Salvatore Bagni, Bruno Giordano ve Ciro Ferrara gibi çok daha mütevazı futbolculara sahipti.

Fakat Maradona savaş kokusunu almış ve kılıcını çekmişti. Kendisini "Napoli'nin oğlu" olarak tanımlıyordu. Sadece topla mücadele vermekle yetinmiyor, "düşman"ı kışkırtmak için

> **Kuzey-güney savaşı beni daha da güçlendirdi ve bana en sevdiğim şeyi yapma şansı verdi: Bir amaç için savaşmak!**
> — MARADONA

elinden geleni yapıyordu. Kazanılan ilk şampiyonluk sonrasında "Bu, Kuzey için gerçek bir darbe oldu. Acıttı" dedi. Haklıydı zira Napoli'nin 1986-87 şampiyonluğu öncesinde Güney İtalya'dan hiçbir takım Serie A'yı kazanamamıştı. Maradona bunu da bilerek "Sadece Napoli'de değil, bütün fakir Güney İtalya'da beni sevdiler. Ben onların simgesiydim. Fakir güneye vermek için zengin kuzeyden alan bir simge..." Tüm bunlar onun Napolililer tarafından sorgusuz sualsiz kabullenilmesini sağladı. 1987'de şampiyonluk yolunda son haftalara girildiğinde Napoli'deki evlerde ve dükkân vitrinlerinde yer alan dualar değişti. Yeni dua artık "Maradonamız, adını kutsadık, bizi hayal kırıklığına uğratma, bize şampiyonluğu ver. Amin" olmuştu!

Napoli 1986-87 sezonunda Serie A şampiyonluğunu kazandığında bir gazeteci Maradona'ya bunun kendisi için ne anlama geldiğini sordu. Maradona'nın yanıtı "Dürüst olmak gerekirse, hayatımın en güzel anı bu" yanıtını verdi. Bu yanıt herkesi şaşırttı; akıllara hemen 1986'daki Dünya Kupası zaferi geldi. Bu yöndeki soruya Maradona "Hayır, sorun şu ki bu kupayı ülkemde kazanmadım. Anlıyor musunuz? 1978'de kendi ülkemde Arjantin'in zaferinin bir parçası olma şansımı elimden aldılar" diyen Maradona, böylece "Napoli benim evim" demiş de oldu. O böyle düşünürken, Napoliler de hiç farklı değildi. Şampiyonluk sonrasında kent mezarlığına asılan bir pankartta "Neler kaçırdığınızı bilmiyorsunuz" yazıyordu!

Uruguaylı yazar Eduardo Galeano *Gölgede ve Güneşte Futbol* kitabında Maradona'nın Napoli'de tam anlamıyla ilahlaştırıldığını anlatır. "Maradona, Napoli'de oynamaya başlayınca, azizlik mertebesine yükseltilerek ismi Aziz Maradonna'ya çevrildi. Napoli'nin azizi Gennaro'nun adı da Aziz Gennarmando oldu. Bu yeni ilahı, başında Meryem Ana'nın tacı, sırtında altı ayda bir çıkarılıp halka gösterilen kutsal mantosu, altında da şortu olduğu halde gösteren afişleri sokaklara asarak sergilediler."

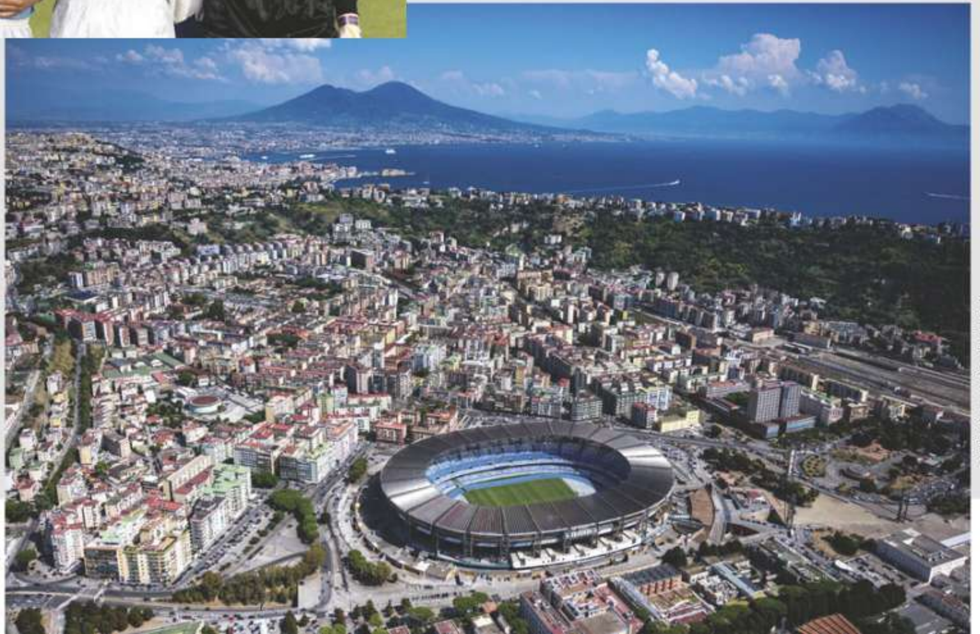
Yine aynı kitabında şöyle diyordu Galeano: "Şehrin takımı elli yıl aradan sonra ilk defa şampiyon oluyordu, Vezüv Yanardağı'nın gazabına uğramış, sahalardan hep yenik ayrılmış olan Napoli, Maradona sayesinde açık tenli kuzeylileri hezimete uğratmıştı. Artık bir kupadan öbürüne koşan Napoli, İtalya'nın ve Avrupa'nın sahalarından başı dik olarak ayrılıyor ve rakiplerine atılan her gol mevcut düzene karşı yapılmış bir başkaldırı, tarihten alınmış bir öç yerine geçiyordu."

Napoliler için Maradona onlara sadece Serie A şampiyonluğunu getirmekle yetinmemişti; asıl mesele güneyin kuzeye attığı tokattı. Belki de "Tanrı'nın tokadı"ydı! Goller, galibiyetler ve şampiyonluk sonrasında Maradona bu duruma işaret ederek "İtalya'nın hiçbir şekilde değer görmeyen bir bölümünü temsil etmiş gibi hissettim" dedi. Belki o gün bir dünya yıldızıydı ama çocukluğunda hep yoksulluk içinde yaşamış, üstelik o günleri de hiç unutmamıştı.

Maradona bu sözü Napoliler için söyledi ama dünyanın her yerindeki ezilenler, yoksullar, güçsüzler onun bu tavrından etkilendi. 1994 Dünya Kupası'nda kokain kullandığı ortaya çıkıp futboldan men cezası aldığında Bangladeş'te FIFA aleyhinde gösteriler yapıldı, yürüyüşler düzenlendi. Dakka caddelerinde yürüyüş yapan 20 bin Bangladeşli "Maradona'nın futbol oynamasına izin verilmezse Dakka'yı yakarız" diye bağırdı. Onun uğruna Londra'nın batı mahallelerini yakacakları ●●●

ALESSANDRO SABATTINI/GETTY IMAGES

FABRIZIO VILLA/GETTY IMAGES

Almanya'da Stuttgart ile oynadıkları final maçından sonra Maradona ile UEFA Kupası'nı kaldıran Napoli takımı oyuncuları, 1989 (üstte). San Paolo Stadyumu ve arkasında Vezüv Dağı. Stadın adı 2020'de değiştirildi ve Maradona'nın adı verildi (sağda).

Maradona ve Napoli arasında kriminal bir bağ da vardı.

yolunda tehditler savuranlar da vardı. *Futbol Sadece Futbol Değildir* kitabının yazarı Simon Kuper'e göre "Küçük adam, Fidel Castro'nun arkadaşı, İngiltere fatihi Maradona zengin uluslardan çok yoksullara çekici geliyordu".

Galeano da bunun nedenini "Onu yargılayarak mahkûm etmek kolaydı ama Maradona'nın yıllardır en iyi futbolcu olmak gibi bir günahı işlediğini unutmak o kadar kolay değildir. Üstelik, güçlü düzenden yana olanların susmasını emrettiği halde, onun bazı şeyleri avazı çıktığı kadar bağırarak açığa vurmasını ve özellikle sol ayağıyla oynamasını bağışlamak mümkün değildi. Çünkü 'sol' kelimesi sözlükte 'yapılması gerekenin karşıtı' olarak tanımlanıyordu" diyerek anlatır.

MARCO BERTORELLO/AFP/GETTY IMAGES

Maradona tarafından giyilmiş 10 numaralı bir S.S.C. Napoli forması, birkaç yıl önce Torino kentinde açık artırmaya çıkarılmıştı.

MASALIN SONUNA DOĞRU

Maradona 1984'te Napoli'ye transfer olmuştu; masal 1991'de bitti. Kötü son adım adım geldi. Bu yöndeki kritik virajlardan biri 1990 Dünya Kupası'nda Napoli'de oynanan İtalya-Arjantin yarı final maçıydı. Karşılaşma öncesinde Napoli şehrine seslenmiş, "Hayatınızın 364 günü İtalya'yı ve milli takımınızı tutabilirsiniz ama gelin bir günlüğüne benim dediğim yapın. Yarın ne olur beni ve Arjantin'i destekleyin" çağrısında bulunmuştu. Stadyumu dolduranların büyük bir kısmı ona itaat edince futbol tarihine geçen bir gece yaşandı ve İtalya elendi. O gün sahada olan Milan'ın efsanevi oyuncusu Paolo Maldini "Maç Napoli'de oynanmasaydı finale biz çıkardık" diyerek bu durumdan nasıl etkilendiklerini ortaya koydu.

Bu yaklaşımı o gün Maradona'ya zafer getirdi ama sonrasında işler karıştı. Tribünleri bölen o konuşması sonrasında basın tarafından adeta yaylım ateşine tutuldu. *Gazzetta dello Sport* onu "şeytan" olarak nitelendirdi. *La Repubblica*'nın düzenlediği "En sevilmeyen tarihi figür" anketinde Adolf Hitler gibi savaş suçlularının bile önünde birinci seçildi. Daha önceden hoş görülen yaşantısı da artık sorgulanıyordu. Nasıl bir yaşantı mı?

Diego Armando Maradona bir kokain bağımlısıydı. Kokainle 1982'de Barcelona'da oynarken tanışmış, Napoli'deyse bu alışkanlık günlük bir rutine dönüşmüştü. Hatta Miguel Delaney, Independent'te Maradona'nın İtalya'daki döngüsünü şöyle özetlemişti: "Pazar, Serie A maçı. Pazar gecesinden çarşamba sabahına kadar kesintisiz kokain âlemi. Çarşamba sabahından cumartesi akşamına kadar arınma ve terleyerek kokaini vücuttan atma. Pazar, Serie A maçı."

Bu, kişisel bir durum olarak görülebilir ama Maradona ve Napoli arasında kriminal bir bağ da vardı. Daha onun transferi için gereken paranın bir kısmını Camorra mafyasının topladığına dair dedikodular herkes tarafından biliniyordu. 19'uncu yüzyılda büyük toprak sahiplerine karşı oluşturulan bir birlik olarak doğan Camorra, İkinci Dünya Savaşı sırasında Napoli'de konuşlanmış, şehir işgal eden Almanlarla anlaşarak karaborsa ekonomisini kuran bir suç örgütüne dönüşmüştü.

Camorra, Maradona transferine adeta para yatırarak bir yatırım yapmıştı. Maradona figürüyle yatırımlarını misliyle geri alacaklarını biliyorlardı. Öyle ki sokaktaki sigaracı çocuklar bile mallarını "Maradona sigarası" diye satarak satışlarını ikiye katlıyordu. Camorra'ya bağlı bir çete gerçekleştirdiği banka soygununun ardından Maradona'nın da eşyalarını çaldıklarını anlayınca, özürler dileyerek bunları geri göndermişti! Maradona da 1996 yılında verdiği bir röportajda "Camorra'nın beni seçmesinin nedeni kullanacakları insanları mutlu edebilmem. Aramızdaki ilişki, para ve güce dayalıydı" diyerek her şeyin farkında olduğunu söyledi. İtalyan savcıların Camorra'yı içeren bir uyuşturucu kaçakçılığı davasında dinlenen telefon görüşmelerinde sekiz kez sesi duyulduğundan şüpheli durumuna düşünce ipler koptu. Belki kaçakçılık suçlamasından kurtuldu ama kokain bulundurmak nedeniyle ertelenen bir hapis cezası aldı. Tabuta son çivi Mart 1991'de oynanan Bari maçının ardından yapılan doping testinde kokain kullandığı anlaşılınca 15 ay futboldan men cezası almasıyla çakıldı.

Masal 1 Nisan 1991 günü bitti. Diego Armando Maradona yedi yıl önce 70 bin kişi tarafından karşılandığı Napoli'den son derece bitkin, üzgün ve yanında sadece muhasebecisi Marcos Franchi olduğu halde bir uçağa binip ülkesi Arjantin'e döndü.

Yine de Napoli şehri onu unutamıyor. O gittikten sonra mavi-beyazlı takım ilk Serie A şampiyonluğuna ancak 2023 yılında ulaşabildi. Tam 33 yıl sonra kazandıkları kupayı, ismi 2020 yılında San Paolo'dan Diego Armando Maradona Stadyumu'na dönüştürülen futbol mabedinde kaldırdılar. O yıl Maradona ölmüştü. Yine de herkes onun ruhunun Napoli'de olduğunu biliyor ●

İztuzu sahiline ilerleyen Dalyan Çayı'nın bir dantel gibi ince ince işlediği delta, birçok kanalın iç içe geçtiği görkemli bir doğa harikası.

TURGUT TARHAN

DALYAN KANALI

Su labirentinin kıyısında

Köyceğiz Gölü ve Akdeniz arasında uzanan Dalyan Kanalı çevresinde, Muğla'nın nadir doğa ve kültür hazineleri uzanıyor. Kaunos antik kenti, kaya mezarları, köyler, lagün ve ekolojik mücadelenin simgelerinden İztuzu sahili... *Caretta caretta* deniz kaplumbağalarının, zümrüt suların ve sazlıklar labirentinin kutsadığı göz kamaştırıcı bir coğrafya.

YAZI: MELİH USLU

Arya o gün sıkmalık portakalları her zamankinden erken seçmişti… Çandır Mahallesi'nde Dalyan feribotunu beklerken uğradığım kır kahvesinin köşesindeki hamakta, üzerime doğru salınan güllerin ve yaseminlerin baş döndürücü kokusuyla mest olmuşken, bir sepet dolusu narenciyenin parlak rengi gözüme takılıvermişti. Hamarat arıların vızıltılarına kulak vermeye bir an için ara verip hafifçe doğrularak bir bardak portakal suyu sipariş ettim. Karyalılara asırlar boyu zenginlik ve sağlık bahşetmiş bu sihirli meyvenin şifası, dev bardakta masama geldi. Peşinden de hamakta uyuklarken sipariş ettiğim tavuklu börek ve yoğurtlama… Bilge Umar'ın *Karia* kitabını masanın üzerine koyup soframı donatan yerel tatlara gömüldüm. Köyceğiz'in Çandır Mahallesi'nden İztuzu'na, Dalyan'dan Ekincik'e kadar yolum uzundu ama feribot yolculuğunu biraz geciktirmemin sakıncası yoktu. Muğla yöresinde süzme yoğurt sosu eşliğinde hazırlanan karışık kızartmaya "yoğurtlama" denir ve her öğünde çok sevilir. Türkiye'nin meyve-sebze deposu Köyceğiz'deyseniz bu yemek çok daha lezzetlidir.

Güneş mavi gökyüzüne doğru yükseldikçe ortalığı iyiden iyiye ısıtıyor; kır kahvesini mesken tutan köpeği, sazlıklardan yapılmış çardağın koyu gölgesinde tembellik yapmaya itiyordu. Muğla kırsalındaki evlerin olmazsa olmazı geniş çardaklı bahçelerdir. Genellikle kireç badanalı taş ya da briket duvarlarla çevrelen bu bahçeler, -kış hariç- üç mevsim yaşamın ana mekânıdır. Zeytinler burada kırılır, turşular burada kurulur, kalabalık sofralara burada ortak olunur. Begonviller, evgenyalar, zakkumlar, ortancalar, papatyalar, melisalar, kartopu çiçekleri bahçelerden ve saksılardan taşar. İnsan bu cennetteyken esrikleşir, hayatın kargaşasından uzak durur. Komşulara "günaydın" diyerek güne başlamak, uzun bir kahvaltıdan sonra hamakta güneşin tadını çıkarmak, güzel geçecek bir günün habercisidir. Güler yüzlü bir misafirperverlikle kafeteryasında beni ağırlayan Arya'ya veda edip yüzyıllar önce bölgenin zenginleriyle hayat bulan Kaunos antik kentine doğru adımlarımı sıklaştırdım.

Bölgenin sığ kıyılarında yaşayan mavi pavurya, *Caretta caretta* deniz kaplumbağasıyla birlikte bu suların en ünlü türlerinden (üstte).

Yol üzerinde rastladığım "Çandır Ekoturizm Alanı'na hoş geldiniz!" başlıklı levhada, bölgede 126 kuş türü ile 282 denizel fauna ve flora türü yaşadığı yazıyordu. Kanala yaklaşık 1 kilometre uzaklıktaki kayalık bir tepe üzerinde bulunan ören yerine, Çandır'dan 15 dakikalık yürüyüşle ulaştım. Anadolu'nun yerli halklarının kurduğu şehir, Karya'nın doğu ucunda, Likya'nın sınırını oluşturan Dalaman Çayı'nın (İndos) kıyısında yer alıyor. İlk yerleşim izleri MÖ 3000'li yıllara dek uzanan bölge, tarih boyunca Karya, Pers, Roma ve Bizans uygarlıklarına sahne olmuş. 14'üncü yüzyıldan sonra da Menteşoğulları ve Osmanlıların egemenliğine girmiş. Dağınık olarak yer alan kalıntılar arasında en çok ilgiyi 5 bin

DMITRY CHULOV/ISTOCK

TURGUT TARHAN

Muğla'nın Ortaca ilçesine bağlı Dalyan Mahallesi, Köyceğiz Gölü'nden Akdeniz'e ilerleyen doğal kanalın kıyısında bulunuyor (solda). İztuzu sahiline ulaşmanın en renkli yolu kanalda, sazlıklar arasında yol alan tekneler (üstte).

kişilik antik tiyatro çekiyor. Bir de "Yuvarlak Yapı" denilen antik gözlem platformu. Yerli mermerler kullanılarak yapılmış üç basamaklı etkileyici yapı, MÖ 2'nci yüzyılda inşa edilmiş. Yapıyı özel kılan, üst basamak üzerindeki lineer daire. Her biri 22.5 dereceden geçen radyan çizgilerle eşit sektöre ayrılan bu geometrik ağ, astronomik gözlemler ve bilimsel ölçümlerle bağlantılı olarak şehir planlamasında kullanılmış. Akropolün eteklerinde engebeli bir araziye kurulan kente gelenler, 2 bin 400 yıllık kaya mezarlarını, bin 300 yıllık mozaikleri inceleyebiliyor. Ayrıca Demeter Kutsal Alanı, anıtsal çeşme, büyük kilise, Roma hamamı ve agora arasında gezinip seyir teraslarından antik limanı izleyebiliyor.

İlk kazması 1966 yılında vurulan Kaunos, kazıları Türk bilim insanları tarafından başlatılan ve devam eden ender örneklerden biri. Antik tiyatronun kültürel etkinliklere açılacağı söylentisini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ufuk Çörtük doğruluyor: "Tiyatrodaki restorasyon çalışması iki etaptan oluşuyor. Birincisi, anelema duvarı olarak ifade ettiğimiz çevre destek duvarı. O alan tamamlandı. Diğer kısım ise tiyatro çeşmesinin yer aldığı tonozlu bölüm. Orada da arkeolojik çalışmalarımız tamamlandı. Bölgeye çeşitli etkinliklerin yapılabileceği güzel bir alan kazandırma hedefindeyiz."

Her ne kadar Azra Erhat, "biz Kaunos'u Likyalı sayarız" dese de Kaunos ne tam Karyalı ne de Lik-

Azra Erhat, "biz Kaunos'u Likyalı sayarız" dese de Kaunos ne tam Karyalı ne de Likyalı.

Çok sayıda ziyaretçi çekse de Dalyan, kimliğini koruyan küçük yerleşimlerin sıcaklığına hâlâ sahip. Dalyan sahilinde bir müzisyen (altta solda). Köyceğiz sırtlarındaki Yuvarlakçay'da bir ceviz satıcısı (altta ortada). Dalyan, 1975'te buraya yerleşen çevre aktivisti "Kaptan June"un hatırasını küçük bir anıtla yaşatıyor (altta sağda).

TURGUT TARHAN

FOTOĞRAFLAR: MELİH USLU

yalı olma özelliği, çok katmanlı kültürel yapıları, antik dönem söylencelerine konu olan renkli halkıyla UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer almayı hak eden özgün bir şehir. Dileriz bu sayfalar, bu konuya yönelik girişimlere ön ayak olur.

KAPTAN JUNE'UN TUTKUSU

Feribot iskelesine doğru giderken, taşıdıkları alüvyonlarla efsanevi liman kenti Kaunos'u denizden koparan nehirleri düşündüm. Şehrin berrak sularını bataklığa çevirerek sıtma yayan sivrisinekleri Kaunoslulara musallat eden nehirleri… Oysa bugün doğasever bir gezgini mutlu edecek her şey var bölgede: Dağ, göl, deniz, kanallar, antik kentler, kumsallar, kaplumbağalar, kaplıcalar… Derken Çandır ile Dalyan arasında çalışan üç araçlık primitif feribotta yerimi alıp kaptana selam verdim. Sazlıkların arasından sarsılarak hareket eden taşıt kanalda ağır ağır ilerlerken Çandırlı bir kadın, "Yazın sorunumuz yok da kışın zor oluyor feribotla" dedi. Sadece birkaç dakikada vardığımız Dalyan, geniş bir alanı özenle serilmiş yeşil bir örtü gibi kaplayan Köyceğiz Gölü'nü denize bağlayan ve antik dönemde "Calbis" adı verilen fiyort tipi doğal bir kanalın kıyısına kurulmuş. Belki de antik dönemin şaşaalı tarihini yaşadığı için günümüzün kitle turizmine pek aldırmıyor Dalyan; kendisini, kolaylıkla tüketilen gündelik yaşamın hızına kaptırmıyor ●●●

Gökbel Dağı'nın etekleri İztuzu sahilini, Ekincik Koyu girişini ve kıyının gerisindeki gölleri kapsayan bir manzara sunuyor.

Sazlıkların arasında, uzaktaki dağları izleyerek kıvrıla kıvrıla ilerleyen Dalyan Kanalı'nda Alagöl, Yeni Dünya ve Aragöl Kulağı adı verilen üç yol bulunuyor.

ÖMER DOĞAN

ve hayatı sıradanlaştırmıyor. Kaunos kral kaya mezarlarının karşısındaki meydanda heykeli yükselen June Haimoff, bu gerçeği fark eden Dalyan âşıklarından biriydi. 1975 yılında geldiği ve güzelliğiyle büyülendiği İztuzu'na yerleşen Haimoff, burada bir barakada yaşamaya başladı. Yörede "Kaptan June" adıyla tanınan doğa aktivisti, *Caretta caretta*'ların (iribaş deniz kaplumbağası) korunmasına hayatını adadı ve bununla da kalmayıp bozayıdan Nil kaplumbağasına pek çok türün kurtulmasını sağladı.

Renk renk tekneler, zümrüt yeşili suyun üzerinde nazlı nazlı akıp gidiyor. Tıpkı ağır ağır akan vakit gibi... Zaman, deniz ile göl arasında bir labirent oluşturan su gibi durağan burada. Doğrusu ne zaman şehrin karmaşasından uzaklaşıp kendimi dinlemek istesem, soluğu Dalyan'da alırım. Hemen iskele çevresinde Şahin Kaptan'ı bulur, motoru maviliklere sürmesini isterim. Köyceğiz Gölü'nü denize, yeşili maviye bağlayan Dalyan Kanalı'nda bir rüya âlemine açılırız birlikte. İrili ufaklı teknelerin sıralandığı minik limandan uzaklaştıkça evler küçülür küçülür ve nihayetinde görünmez olur. Bir süre sonra insan gözünün görebileceği her açı, betondan ve otomobilden uzaklaşır. Bir şehir insanı için en büyük lüks budur. Sonra Dalyan Kanalı'nın durgun sularında ilerleyen teknenin çıkardığı sese, kıyıları süsleyen sazlıkların hışırtıları eşlik etmeye başlar. Kuşların şarkılarını kovaladığım anda görüş sahama kaya mezarları girer. İşte o an Şahin Kaptan'a biraz yavaşlamasını söyler, Kaunos'un görkemli günlerini düşlerim.

DENİZ KAPLUMBAĞALARININ SIĞINAĞI

Yaklaşık 5 kilometrelik uçsuz bucaksız bir kumsal olan İztuzu'nu bir uçtan bir uca yürümek ya da uzunca bir süre diz boyunu aşmayan sığ denizin içinde ilerlemek öylesine büyük bir keyif veriyor ki bütünüyle hafifleyip denizin bembeyaz köpükleri kadar arılaştığını hissediyor insan… İztuzu sahiline karadan da gidilebiliyor. Nisan ayında İztuzu kumsalına gelmeye başlayan *Caretta caretta*'lar çiftleştikten sonra, mayıstan itibaren yumurtlamaya başlar. Bu süreç, temmuz sonlarına kadar sürer. *Caretta caretta*'ların kuluçka süresi iki aydır •••

Kaunos kenti bu bereketli coğrafyada tuz, meyve, balık, şarap ticaretiyle büyüyüp zenginleşmişti.

FOTOĞRAFLAR: ÖMER DOĞAN

Kaunos'un tapınak alanı, agoranın kuzeydoğusundaki geniş bir düzlükte yer alıyor. Buluntular, tapınağın MÖ 1'inci yüzyılda yapıldığını gösteriyor. Yuvarlak sunak bölümü de ağırlıklı olarak mermerden yapılmış.

Kaunos tiyatrosunun üst basamakları, geniş bir ufuk manzarasını gözler önüne seriyor (üstte). Kentteki kilisenin antik bir tapınağın kalıntıları üzerine kurulduğu sanılıyor (sağda).

SITMAYA YENİK DÜŞEN KENT

Kaynaklarda ilk kez Pers savaşları sırasında (MÖ 546) adı geçen Kaunos, kendi dilini konuşan, özerk yapıya sahip bir uygarlıktı. Erken dönem örnekleri MÖ 5'inci yüzyıla tarihlenen Kaunos sikkelerinin büyük bölümünde aynı tasvir yer alır: Ön yüzde tanrıların habercisi İris, arka yüzde ise tanrıların yaşadığı yer olduğuna inanılan konik biçimli kült taşına verilen isim Baitylos. MÖ 4'üncü yüzyılın sonunda yazılmış bir yazıtta, şehrin ilk adı olan Kbid'e rastlanır. Kaunos, Anadolu halklarının kurduğu bir yerleşimdi. Ancak MÖ 8'inci yüzyılda başlayarak MÖ 6'ncı yüzyılın ortalarına kadar Batı Anadolu'ya göçü devam eden Yunan kolonileri, şehrin Helen egemenliğine girmesine ve adının Kaunos olarak değişmesine neden oldu. Kaunos, MS 43 yılında Roma eyaletinin bir parçası haline getirildi. Kalbis Nehri'nin (Dalaman Çayı) taşıdığı alüvyonlarla limanın bataklık haline gelmesi, Kaunos'un kaderini değiştiren asıl unsur oldu.

Çayın oluşturduğu deltada biriken tatlı su, sivrisinek istilasını beraberinde getirdi. Bazı antikçağ kaynaklarında Kaunosluların renklerinin yeşile çaldığı, bunun nedeninin çok meyve yemeleriyle ilgili olduğu belirtilir. Oysa bunun sebebi, şehri kasıp kavuran sıtmadır. Strabon, Kaunos'ta insan hayatının süresinin yapraklarla eşit olduğunu söyleyerek durumun vahametini gözler önüne serer. Bölgenin varsıl tüccarları şehri kurtarmak için finans desteğinde bulunur. Fakat bu da çözüm olmaz ve Kaunos hızla tarih sahnesinden silinir.

Antik Kaunos sikkesi

Tuz, meyve, balık, şarap, köle ve paralı asker ticaretiyle zenginleşen Kaunos, köklü bir tarihe sahipti. Perslerin Anadolu'yu bütünüyle ele geçirmesi üzerine kent, Karya satrabı Mausolos'un yönetimine girdi. MÖ 334'te İskender'in Persleri yenmesi üzerine Karya Prensesi Ada'nın yönetimine bırakıldı. Ardından Rodos Şövalyeleri, Bergama Krallığı ve Roma bölgeye hâkim oldu.

Günümüzde şehrin surlarına bakarak bile kültürel katmanların çeşitliliğini anlayabilirsiniz. Surların kuzey yönünde olanı, ortaçağdan kalma. Uzun sur, limanın kuzey yönünden başlayıp Dalyan'ın ucundaki sarp kayalığa dek uzanır. Bu surun kuzey kısmı Mausolos döneminde yapılmıştı. Ayrıca kuzeybatı yönündeki surlar, Helenistik dönemden. Limana doğru uzananlara ise Arkaik devirden kalma.

Şehrin limanını kaplayan Sülüklü Göl'ün kuzeyinde yapılan kazılarda bir stoa ortaya çıkarıldı ve çevresinde birçok heykel kaidesi bulundu. Stoanın yakınındaki çeşme ise restore edildi. Kentin sokakları hâlâ toprak altında ama ortaya çıkarılan yapılar kesinlikle görülmeye değer. Şehri gezdikçe ve mitolojik hikâyelerine kulak verdikçe Kaunosluların hiçbir zaman ölmeyecek bir kenti miras bıraktığını çok iyi anlıyor insan...

KRALLARIN MEZARLARI

Kaunos'un en dikkat çekici kalıntılarından kaya mezarları, kanalın doğal güzelliğini taçlandırıyor. Dalyan Mahallesi'nden de görülebilen kral mezarları MÖ 4'üncü yüzyılda yapılmış ve daha sonra Roma döneminde de kullanılmış.

Caretta caretta, Türkiye'de doğa koruma mücadelesinin bayrak türlerinden.

ve kuluçka dönemlerinin sonunda yumurtalardan çıkan yavrular, yaklaşık 26 saat kumun içinde hareketsiz kalır. Daha sonra yüzeye ulaşan yavrular, dolunay ışığında aydınlığı takip ederek denize ulaşır. Civarda başka bir ışık kaynağı varsa yönlerini şaşırıp hayatlarını kaybedebilirler. Bu yüzden üreme dönemlerinde İztuzu Plajı, 20.00 ile 08.00 saatleri arasında girişe kapatılır. Deniz kaplumbağalarını hayatta tutmak için çalışan bir de kuruluş var Dalyan'da. Deniz Kaplumbağaları Araştırma, Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi (DEKAMER), 2008'den bu yana 300'e yakın yaralı kaplumbağayı rehabilite etmiş ve yarısından fazlasını doğaya geri bırakmış.

Yemyeşil çayır havuzlarının, mis kokulu limon, portakal ve nar ağaçlarının, reçinesi bol çamların, renk renk çiçeklerin, insan boyunu aşan sazların süslediği yol, bir süre sonra şirin bir köy olan Gökbel'e ulaşıyor. İztuzu sahil yoluna, yani sağa değil de sola devam edildiğinde Dalyan'ın en güzel yerlerinden biri olan Aşı Koyu'na ulaşılıyor. Yeşilin açık tonlarında bir dizi çayırı deniz taşlarıyla kaplı bir sahille buluşturan koy, gözlerden ırak ve suyunun serin oluşu nedeniyle mavi yolculuk guletleri tarafından tercih ediyor. Hemen önünüzde sarp kayalıklar halinde uzanan Gökbel Dağı'nın kuzeybatı tarafından kanallara bakan yamaca tırmananların ödülü, muhteşem bir panorama oluyor. Kol gücüyle oyulmuş esrarengiz kayalıklarla süslü bu tepeden Dalyan'ın nasıl bir yeryüzü harikası olduğunu rahatça görebilirsiniz. Bu noktada Akdeniz, İztuzu Plajı, Sülüngür Gölü, Delik Ada, Gökbel yamacı, Gökgöl ve kanallar labirenti tümüyle gözler önüne seriliyor. Üstelik buraya gelenler, Kaunos'un kuzeyindeki Tarbelos ile Dalaman Çayı'nın denize döküldüğü deltada kurulan Pisilis antik kentinin kalıntılarını görme fırsatı yakalıyor.

JEANNE/ADOBESTOCK

MELİH USLU

Yaklaşık 5 kilometrelik İztuzu sahili, *Caretta caretta* deniz kaplumbağalarının Akdeniz'deki en önemli üreme alanlarından. Kaplumbağaların üreme döneminde, plajdaki faaliyetlere belli kısıtlamalar getiriliyor (en altta). *Caretta caretta*'ların en önemli yuvalama alanları Türkiye ve Yunanistan'da (altta).

KÖYCEĞİZ GÖLÜ'YLE SAKLAMBAÇ

Gökbel'den sonra günbatımı seyri için Ekincik Koyu'na uzanmak kesinlikle iyi fikir. Koya gitmek için Köyceğiz Gölü'nün nefis manzarasını seyrederek ilerliyorsunuz. Hamitköy'den çıkıp köprüyü geçtikten sonra ilk uzun rampayı tırmandığınızda, tepede bir manzara molası verin derim. Hapishane Adası'nın hizasına geldiğinizde çam ağaçları yoğunlaşacak. Bu bölge, Türkiye'de artık sayıları çok azalmış olan orman kartallarının Anadolu'daki en önemli yaşam alanlarından biri. Ben henüz göremedim ama şansınız varsa belki siz kayalardan Köyceğiz Gölü'ne doğru süzülen orman kartallarına tanıklık edebilirsiniz. Yol biraz ileride, sol istikamette şifalı havuzlarıyla ünlü Sultaniye Kaplıcaları'na doğru ikiye ayrılıyor. Sağdan devam ettiğinizde orman içine doğru rampaları tırmanacaksınız. Orman içi yola eşlik eden Köyceğiz Gölü manzarası bir kayboluyor, bir ortaya çıkıyor. El değmemiş vadiler arasında kıvrılarak son tepeyi aştığınızda ise Ekincik Koyu'nun muhteşem manzarası beliriyor karşınızda. Önce yeşillikler içinde şirin Ekincik Köyü'ne ulaşılıyor. Bölgeyi daha yakından tanımak için köye uğrayıp civardaki orman içi yolları gezmek gerek. Sahilin karşı yamacında, zeytin ve çam ağaçlarının içindeki köy, yıllar önce Toroslardan gelen Yörükler tarafından kurulmuş. Arıcılık ve turizm sayesinde kendi kendine yeten köyde, 100 kadar hanede yaklaşık 450 kişi yaşıyor. Köyün erkekleri, yılın üç mevsimi Dalyan kıyılarına tekneler dolusu turist taşıyor. Ekincikliler, içinde yaşadıkları doğal güzelliklerin bilincinde. "Burada çalışana ekmek var. Yeter ki buraların doğasını bozmasınlar" diyorlar. Bölgedeki rant girişimleri şimdilik durdurulmuş ve halk rahat bir nefes alınmış durumda.

Köyün sahilinde henüz turistik tesis kalabalığına boğulmamış, ancak yakın zaman içinde yapılaşmanın artacağı işaretlerini veren pırıl pırıl bir ●●●

Ekincik Koyu, alternatif tatil arayışında olan deneyimli kamp severlerin tercih ettiği noktalardan.

koya vardım. Her yer orman, upuzun bir kumsal ve denizin sonsuz maviliği hemen önünüzde… Kumsal tek kelimeyle çok güzel ve deniz tertemiz görünüyor. Kamp yeri seçmeden önce kumsalda yürüyüş yapıp akşamüstü saatlerinin tadını çıkarmaya karar verdim. Denizin, şehirli ayak tabanlarımı ritmik aralıklarla ıslatan beyaz köpükleri ise benzersiz bir doğa terapisi uyguladı. Plajın bir bölümünde ahşap masalar göze çarpıyor. Burada çam ağaçlarının gölgesinde hem piknik yapabilir hem de denize girebilirsiniz. Alabildiğine geniş kumsal, irili ufaklı S'ler çizerek denize ulaşan sığ bir dere ile bölünmüş. Kumsalda karşılaştığım yazar ve çevirmen Annette Hanisch, derenin her iki yanındaki kumsalın birbirinden farklı özellikte olduğunu tespit etti. Yüzünüzü deniz yönüne çevirdiğinizde sağınızda kalan plajın kum tanecikleri daha ince, soldakiyse daha iri…

Ekincik Koyu denizinin yanı sıra Karya Yolu yürüyüşü için de bir başlangıç noktası olabilir. Yaz aylarında köyde kurulan açık hava sinemasında nostaljik anlar yaşamak, Ekincik Kooperatifi'ne bağlı teknelerle deniz turuna çıkmak, çamur banyosu yapmak da bölgedeki keyifli seçenekler.

SESSİZLİĞİN DEĞERİ

Ekincik Koyu'nda kamp yeri seçmem zor olmadı. Kamp işletmecisi Alper Mertoğlu ile tanıştım. Fizik mühendisi Mertoğlu, uzun yıllar İstanbul'da bilişim sektöründe çalıştıktan sonra büyük şehre küsüp kapağı buralara atanlardan. Motosikletli gezgin ve lisanslı yüzücü Mertoğlu, bir yolculuk sırasında keşfettiği Ekincik'in hayallerindeki yer olduğunu fark etmiş. Diş hekimi Burcu Bayar ile birlikte işlettikleri kampingde altıncı yılları olduğunu söyleyen Mertoğlu, Ekincik'i daha çok Ege ve Akdeniz'deki benzer koyları kalabalık bulan, alternatif tatil arayışında olan deneyimli kamp severlerin tercih ettiğini söylüyor. "Gelenler daha çok büyük şehirlerde yaşayan beyaz yakalılar ve gezgin ruhlu insanlar" diyor. Ona hak vermemek güç. Çünkü Ekincik'in doğal güzellikleri, insanı kendisine âşık eden cinsten. Hızlıca çadırımı kurup tatlı bir öğle uykusuna daldım. Burada insanın, hayatın tüm stres ve yorgunluğunu geride bırakabilmesi için ideal bir ortam var. Peki, Ekincik'teki kamp hayatında zaman nasıl geçiyor? Burada insanın ruhunu ve bedenini yenileyen doğa manzaraları ile bol oksijenin verdiği enerjiyle güne erkenden başlanıyor. Öğle güneşi bastırmadan ve günbatımına yakın saatler deniz keyfinin en güzel anlarını oluşturuyor. Güneşin en yakıcı saatleri, sakin bir ağaç veya çardak altında ya da çadırınızda kestirmek için en uygun anlar. Bol yıldızlı ve rüzgârsız gecelerde kumsalda uzun saatler oturmak, uzanmak, gitar çalmak ve sohbet etmek bir ayrıcalık. Restoran ve ortak oturma-dinlenme alanlarında televizyon bulunmuyor, müzik yayını da yapılmıyor. Çünkü Ekincik'i tercih eden kampçıların hemen hepsi sessizliğin değerini biliyor. Ben bu tespitleri yaparken güneş usulca alçalarak denizin sonsuz maviliğini göz alıcı bir kızıllığa boyadı. Koyda günbatımlarının adı konmamış bir kutsallığı var sanki. Güneş ya arkadaş grupları halinde uğurlanıyor ya da yalnızlığın huzurlu suskunluğuyla…

Ertesi sabah kahvaltıda, fotoğrafçı arkadaşım Ömer Doğan, "Burada günde bir kitap bitirir insan" diyor. Ekincik Koyu'nda yaşam, modern çağ öncesi dönemlerdeki ruh halini yansıtan bir arılık ve durağanlıkta seyrediyor. Konfora alışmış şehir insanı, Ekincik'teki kamp hayatına ilk günlerde alışmaya çalışıyor. Sonra adım adım ruhunu eğitiyor, doğaya döndüğünü hissetmeye başlıyor. Biz ki şehirlerde ruhumuzu daraltıp bütün hücrelerimizi kaplayan o boğulma duygusundan kaçıp gelmişiz buralara… Biz ki yapay gözlerin bakışlarını sürekli üzerimizde hissettiğimiz için rahatsız olan, mutsuz ve tedirgin şehir insanlarıyız. Aynı nefes darlığı ile karşılaşacaksak ne diye dağları, vadileri, tepeleri aşıp geldik ki buralara? ●

EVEREST'İN 70 YILI

Tenzing Norgay, 29 Mayıs 1953'te dünyanın en yüksek noktası Everest Dağı'nın zirvesine ayak basarken, Edmund Hillary tarafından böyle fotoğraflanmıştı. Bu tırmanış, 20'nci yüzyılın başarılarının bir simgesi olarak tüm dünyada heyecan yaratmıştı (solda ve altta).

Yaklaşık 6 bin 500 metre rakımdan bir Himalaya manzarası: Sol uzakta stratosfere uzanan kütlelerin oluşturduğu yoğunlaşma bulutları arasından Everest, Nuptse ve Lhotse'nin devasa masifi, sağdaysa Amadablam Dağı (karşı sayfada).

NEWS CHRONICLE

THE QUEEN'S DRESS TODAY Back Page

THE CROWNING GLORY: EVEREST IS CLIMBED

Tremendous news for the Queen

HILLARY DOES IT

GLORIOUS Coronation Day news! Everest—Everest the unconquerable—has been conquered. And conquered by men of British blood and breed.

WHO CARES NOW IF IT SNOWS?

Stabbed girl dead in Thames

Flash kills 3 cricketers

İnsanlık dünyanın en yüksek dağı Everest'in zirvesine ayak basalı tam 70 yıl oldu. Peki, Everest eski karizmatik dağcıların zamanından beri çok mu değişti? Everest hâlâ mağrur bir Himalaya doruğunun tüm özelliklerine sahip ancak Nepal'in hırslı turizm politikaları sebebiyle kalabalık, yozlaşmış ve ruhu kirletilmiş bir dağ haline geldi. Everest'e iki kez tırmanmış dağcımız Tunç Fındık, Atlas için yazdı.

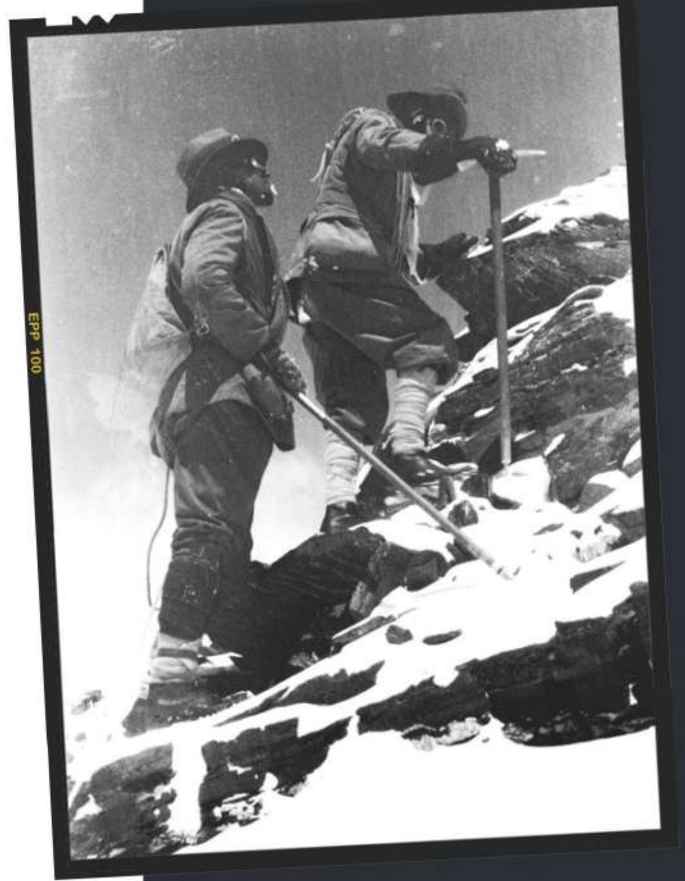
YAZI VE FOTOĞRAFLAR: TUNÇ FINDIK

Everest! Dünyanın en yüksek dağı! Sokaktan geçen herhangi birinin kesinlikle adını bildiği, çok dağcının rüyalarında yer edinmiş, insan fizyolojisinin sınırlarının çizildiği yüksekliği ifade eden dağ! Dünya coğrafyasında, ondan daha alçak olsalar bile, Everest ile kıyas kabul etmeyecek derecede zor ve tehlikeli çok dağlar vardır ve Everest yeryüzündeki en zor dağcılık yapılan yer değildir. Ancak Everest'e tırmanmak bir dağcının yaşamında apayrı bir dönüm noktasıdır. Aslında 8 bin metrelik bir dağa çıkmak, başka bir dağcılık aktivitesinden tamamen farklıdır çünkü çok yüksek irtifadaki yaşam düşünülemeyecek kadar zor ve bazen de son derece ölümcüldür. Bu zorluk ve riskin esas sebebi, atmosfer basıncının düşmesiyle havadaki oksijen doymuşluğunun deniz seviyesine göre üçte bir düştüğü 8 bin metrelerde insan denen canlı için yaşamın imkânsız hale gelmesidir. Bu irtifada bırakın dağa tırmanmayı; yeme, içme, uyuma gibi insan yaşamı için sıradan aktivitelerin kısa süreli devamı dahi mümkün değildir. Everest'i 8 bin değil, 9 bin metrelik bir dağ olarak görmek daha mantıklıdır...

Everest'in Nepal'deki adı Sagarmata'dır (Sagarmatha) ve dağ bu isimle tanınır; yani "Dünyanın Ana Tanrıçası". Dağın Tibet tarafındaki adı ise Çomolungma'dır (Chomolungma). Everest adı 19'uncu yüzyıl sonunda Himalaya Dağları'nı haritalayan İngiliz haritacıların lideri George Everest'in bu dağa -üzerinde çok da düşünülmeden- verilmiş ismidir, ne var ki dağ bu adla ünlü olmuştur! Velhasıl Everest, Asya'nın dağlık ülkesi Nepal'in Tibet (artık Çin Halk Cumhuriyeti'nin Tibet Otonom Bölgesi adıyla anılıyor) ile olan kuzeydeki sınırında, Himalayalar'ın kar, buz ve kayadan oluşan muhteşem silsilesinde yer alır. Kuzeyi Tibet'te, güneyi Nepal'deki ünlü dağ başkent Katmandu'nun kuş uçuşu 160 kilometre kadar kuzeydoğusundadır.

Everest'in tarihte zirveye ulaşan ilk tırmanışı, Sir Edmund Hillary ve Şerpa (Sherpa) Tenzing Norgay'dan oluşan İngiliz zirve ekibince 1953 Mayıs'ında gerçekleştirilmişti. Dağın üzerinde bugüne kadar tırmanılmış 20 kadar farklı tırmanış rotası var ve bunların çoğu sadece tek sefer tırmanılmış zorlu rotalar.

İLK DENEMELER

İlk tırmanış denemelerinde yer alan George Mallory, Everest tarihinde sık sık adı geçen bir dağcı. Mallory ve arkadaşı Edward F. Norton, 1922'deki zirve denemesinde (üstte). İngiliz Everest Dağı Komitesi, dünyanın en yüksek dağına tırmanmak için 1920'lerde çalışmalarına başladı. 1921'de dağa çıkmak için olası yolları araştırmışlardı. Ekip fotoğrafında George Mallory oturanlar içinde en solda görülüyor (altta). Mallory, 1924'teki zirve denemesinde tırmanış arkadaşı Andrew Irvine'le Everest'te kayboldu ve bedeni ancak 1999'da bulundu.

EVEREST'LE İLK TANIŞMA

Everest Nepal'de olmasaydı ona karşı hissiyatım sanırım farklı olurdu. Nepal, oraya ilk gittiğim yıl olan 2001'den bu yana oldukça değişti; dünyanın bu en fakir memleketlerinden biri globalleşmeden nasibini aldı. Yine de Nepal benim için hâlâ mistik ve sihirli bir ülke. Everest'in eteğindeki Khumbu boğazının insanları olan Şerpalar ve onların şahane kültürü ile tanışmanın her dağsever gibi bana da çok şey kattığı muhakkak çünkü Everest, Himalayalar, Nepal ve Şerpa halkının kültürü ayrılmaz şekilde iç içe geçmiş. Oraya gidince, Everest'e neden "Dünyanın Ana Tanrıçası" denildiğini anlayabiliyorsunuz; Budizm, dağlar ve soyut değerler Nepal Himalaya'sında öylesine bir arada yoğrulmuş. Everest'in, çıktığım ilk 8 bin metrelik dağ olarak benim için apayrı bir yeri var. O muhteşem, görkemli bir dağ ve tırmanılması da her 8 bin metrelik kadar zor. Buna karşın Everest'in lojistik açıdan diğer dağlara nazaran kolaylık sağladığını ve dağın kendisinden kaynaklı riski görece az bir 8 binlik olduğunu söyleyebilirim. Everest Dağı'na bugüne dek iki sefer, farklı rotalardan çıktım ve aklımda yine bir Everest seferi var- bu üçüncü sefer, başarabilirsem, oksijen desteği kullanmadan…

Batılılar için Everest sıklıkla gidilen bir dağ ve ziyaretçilerinin sayısı her yıl giderek artıyor ama Everest'in kendisi ve zorlukları değişmiyor. Şiddetli fırtınaları ve aşırı soğuğu, aşırı yükseklikten kaynaklı ölümcül zorlukları, devasa çığları, dipsiz buzul çatlakları ve binlerce metrelik dik uçurumları hep orada, kısacası Everest mağrur bir Himalaya doruğunun tüm özelliklerine sahip. Ayrıca birçoklarının sandığı gibi, Everest bir kar yürüyüşünden ibaret kolay bir çıkış değil; uzun buz duvarları, keskin, boşluk- •••

Everest'in Nepal'deki adı, "Dünyanın Ana Tanrıçası".

Yaklaşık 8 bin 790 metreden ana zirve yönüne bakış. Dağcılar, Everest'in zirvesine çok artık yaklaşmış.

Khumbu Buz Şelalesi buzuluna giren her 10 kişiden biri, istatistik olarak orada can vermiş.

ULLSTEIN BILD/ GETTY IMAGES

ULLSTEIN BILD/ GETTY IMAGES

ZİRVEYİ ARAYIŞ

Nisan 1933'te gerçekleştirilen keşif uçuşunda Westland tipi bir uçak Himalaya Dağları'nın üzerinde. Bu uçuşla elde edilen bilgilerin sonraki İngiliz tırmanışlarına yol göstermesi planlanmıştı (solda üstte). 1936'daki İngiliz seferi başarısızla sonuçlanan denemelerden biriydi. Ekibin tüm hazırlıklara rağmen zirveye ulaşmaması kamuoyunda başarısızlık olarak görüldü (solda). Everest'e Nepal tarafından tırmanışta en riskli etaplardan biri, Khumbu Buz Şelalesi adı verilen ölümcül buzul labirenti. Bir Şerpa dağcı, bu bölgede ip ve merdivenlerden oluşan sabit hatlarda yük taşıyor (üstte).

lu ve teknik sırtlar, dik ve çürük kaya etapları, riskli buzul arazisi gibi tırmanış koşulları, oraya gitmeyi isteyen aklı başında herkesten dağcılık bilgisi istiyor.

İstatistiklere göre, 1953 yılındaki ilk çıkıştan 2022 sezonu sonuna kadar neredeyse 6 bin 338 kişi Everest'te zirveye ulaştı ancak bu yolda 314 kişi, yani tırmananların neredeyse yüzde beşi de hayatını kaybetti. Ölüm oranı yüzde 50'den yüksek olan veya bugüne dek zirvesine en çok birkaç yüz kişinin tırmanabildiği, bu sayının üçte birinin de bu yolda can verdiği başka Himalaya 8 binlikleriyle karşılaştırınca -mesela Annapurna gibi- Everest'in daha güvenli olduğu düşünülebilir (!) İngiliz Himalaya tırmanış tarihçisi Elizabeth Hawley'e göre, Everest'in Nepal tarafındaki rotasında en riskli etap olarak bilinen ünlü Khumbu Buz Şelalesi buzuluna giren her 10 kişiden biri, istatistik olarak orada can vermiş ve evine geri dönememiş. Everest, acemiler veya rehberle tırmananların yanı sıra birçok Himalaya veteranının da canını almış. ●●●

EVEREST "SİRKİ"

Everest bende karışık hisler uyandıran bir doruk. İlk çıkış denemelerinin yapıldığı 1920'li yıllardan itibaren ve ilk çıkışın yapıldığı 1953 yılından 1970'lere dek, dünyada dağcılığa önem veren milletler bayraklarını bu dağın zirvesinde dalgalandırmak için yarıştılar. 1980'lerin ortasına kadar sadece seçkin tırmanıcıların gittiği bu yüce dağa, günümüzde Nepal ve Çin hükümetinin ekstrem dağ turizminden çok para kazanma isteğinin sonucu olarak, artık her yıl giderek artan sayıda rehberli ve ticari tırmanışlar düzenleniyor. Everest çoğu dağcı arasında bir tür "sirk" veya "turistik dağ" olarak görülüyor. Bu nedenle Everest bir ara "dünyanın en yüksek çöplüğü" olarak tanımlanmıştı -buna ölen insanların cansız bedenleri de dahildir!

en yüksek dağına çıkmayı içeren "yedi zirveler" projesini bitirmeyi amaçlayan hevesli amatörler, garip rekorlar kırmak ve Guinness Rekorlar Kitabına geçmek isteyenler gibi insanların "yapılması zorunlular listesi"nde Everest Dağı, tik atılacak en büyük hedef durumunda. Bu tür bir tam rehberli, tam destekli, bol miktarda oksijen kullanılan tırmanış için kişi başı 100 bin euro'ya çıkan harcamalar yapılması ise artık alışılmış bir durum! Dağcılık bilgisi olmayan bir turistin yüz binlerce euro karşılığında 6 bin metreden itibaren onlarca tüp oksijen kullanarak, onlarca kudretli şerpa ve Batılı rehber eşliğinde ittirip kaktırılarak zirveye çıkartılma şansının oldukça yüksek olması, Everest'e olan yüksek talebi bugünkü durumuna getirdi ve bu bahsettiğim

İlk tırmanıştan 2022 sezonunun sonuna kadar 6 bin 338 kişi Everest zirvesine ulaştı.

DAĞIN EMEKTARLARI

Her sabah ve akşam her kampta yakılan ve tanrılara güvenli geçiş için dua edilen Puja ateşi yanında bir Şerpa çalışan.

Gözlemlerime göre, dağcılık sporunda 1970'lere varmadan modası geçen "milli prestij" kavramı, Everest Dağı'nda hâlâ canlı. Günümüzde Everest'in zirvesine tırmanmayı deneyen her milletten, her renk, her dil ve her dinden insan bulmak olası; hiç dağı, dağcısı ve dağcılık kültürü olmayan ülkeler de buna dahil. Kısacası, Everest Dağı'nın ana kampında çok tecrübeli rehberler ve inanılmaz lojistik destek eşliğinde acemi dağcılardan oluşmuş ekipler bulmak artık son derece sıradanlaştı. Dağ deneyimi olmayan fakat dağcılık öğrenmekle zaman kaybetmek istemeyen ultra zengin iş insanları, en zor ve yüksek tek zirvesi Everest olan ve her kıtanın türdeki hesapta "dağcılığın" etik olarak hiçbir değeri yoktur. Kısacası Everest, hava durumu açısından en uygun tırmanış dönemi olan ilkbahar zamanında maalesef olağandışı kalabalık olan ve başka Himalaya 8 binliklerine hiç benzemeyen bir dağ haline geldi.

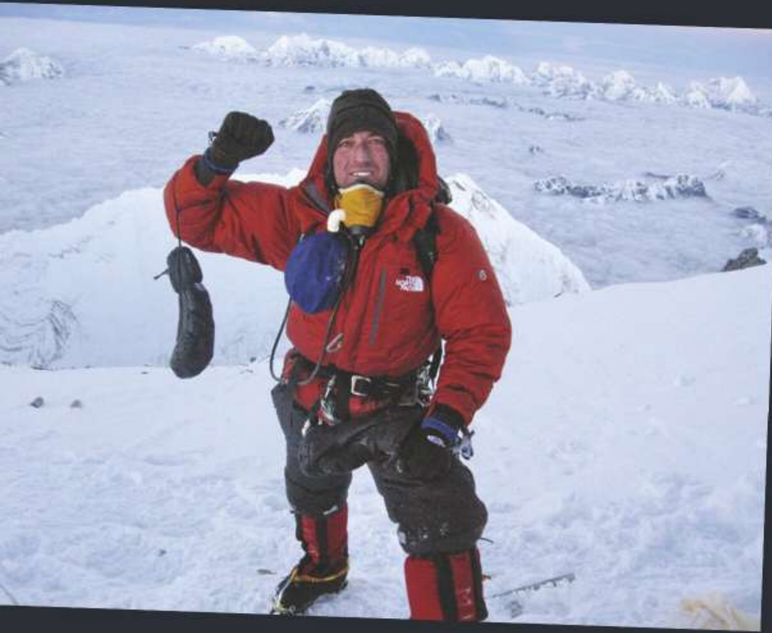
2023 ilkbahar tırmanış sezonunda Everest Dağı'na tırmanış için Nepal Turizm Bakanlığı'ndan 600 izin alındığı belirtiliyor. Bu da Şerpa ekipleri ve destek personeliyle neredeyse bin 500 kişinin Everest'te olacağı manasına geliyor, ki geçen senelerde viral olan dağda tek bir ip hattında ararda duran korkunç insan sıralarının gözüktüğü fotoğraflardan daha fazlasının olacağı manasına geliyor. ●●●

Dağcılar, Khumbu Buz Şelalesi bitimine yakın üst kısımlarda birinci kampa, Western CWM buzuluna geçmek için sabit hatlarda ilerliyor. Günümüzde Everest'e her yıl artan sayıda rehberli ve ticari tırmanış düzenleniyor.

Everest zirvesinin kuzeyinde Çin'in Tibet bölgesi, güneyinde Nepal uzanıyor.

ZİRVEDEN DÜNYAYA BAKIŞ

Everest'te muazzam bir an; zirvede gündoğumu. Uzakta, sol taraftaki gölgeyse Everest'in batıda ufka uzanan kendi gölgesi (en üstte). Tunç Fındık, 2001'deki ilk tırmanışından sonra 2007'de ikinci kez Everest Dağı'nın zirvesindeydi (üstte).

ŞERPA KAVMİ

Everest Dağı'nda bu saydığım tüm bu işlerin olmasında Şerpa kavmi hayati önem taşıyor. Öncelikle söylemem gerekir ki, Şerpa adı hatalı olarak yakıştırıldığı gibi, jenerik anlamda "hamal" manasına gelmiyor. Nepal'in 70 kadar değişik etnik grubundan sadece biri olan Şerpa kavmi, yüzyıllar önce Tibet'in yüksek platolarından göçmüş ve Everest-Makalu bölgesinde yaşayan ve esas yaşam kaynakları tarım ve hayvancılık ile ticaret olan bir dağ kabilesi. 19'uncu yüzyıl sonundan itibaren yükseğe uyumlu ve çok güçlü olmaları nedeniyle Batılıların dağ tırmanışlarında yüksek taşıyıcı ve hamal olarak işe koşuldular. Şerpa köylüleri, özellikle Everest'in ilk çıkışında Yeni Zelandalı Edmund Hillary ile zirveye çıkan Tenzing Norgay Sherpa kişiliğinde dünyaca üne kavuştular. Himalayalar'daki her seferde yer alan Şerpa dağcılar, zaman içinde adi taşıyıcıdan elit dağ rehberlerine dönüştü ve artık kendi başlarına apayrı, büyük bir dünya halindeler. Mesela Mingma Sherpa ve Chhang Dawa Sherpa, 14 adet 8 bin metrelik dağın tümüne tırmanmayı başaran ilk Nepalliler oldu. Kami Rita Sherpa, Everest'in zirvesine 25 kere tırmanarak "Everest'e en çok çıkan kişi" unvanını aldı. Şerpa halkının yaşadığı esas bölge olan Everest, patlayan dağ turizmi sayesinde Nepal'in en zengin dağcılık ve trekking bölgesi haline geldi. Ancak efsanevi dayanıklılıkları, her zaman gülen yüzleriyle insanın kalbine taht kurmayı başaran doğunun bu dağ insanları için de globalleşme ve hayatın giderek pahalı hale geldiği Nepal ülkesinde yaşam zorlaşmaya başladı. Kısacası Everest'e ilk çıkışın 70'inci yılında Şerpalar halkayı tamamlayarak hak ettikleri yere geldiler. Everest ve Şerpalar bir elmanın iki yarısı gibi; biri olmadan diğeri de olmaz ●

EPP 100

ULLSTEIN BILD/ GETTY IMAGES

DÜNDEN BUGÜNE EVEREST

Everest Dağı'nın zirvesine 1920'li yıllardan itibaren muhtelif tırmanış denemeleri yapıldı. "Keşif" niteliğindeki bu ilk tırmanışlarda gerek malzeme, gerekse taktik olarak birçok unsur oldukça iptidai durumdaydı. Her şeyden önce yüksek irtifa ve bunun insan fizyolojisine etkileri bilinmiyordu. Bölgeye giden ilk dağcılar kaba kuvvetle zirveyi zorlamaya gayret ettiyse de o zaman için Everest'e tırmanış onların ötesindeydi. Sonunda, 1953 yılındaki ilk çıkış için İngiliz Milletler Topluluğu'na bağlı büyük bir ekip ve yüzlerce hamal, Everest'in tabanına neredeyse 160 kilometre kadar uzaktaki Katmandu'dan yürümeye başladı ve neredeyse bir ay süren yaklaşım yürüyüşü ile Everest'in ana kampına vardı. Ciddi sayıda Şerpa taşıyıcı ve yardımcı desteği ile dağın üzerinde, 5 bin 300 metredeki ana kamptan 8 bin 848 metre yükseklikteki zirveye dek dokuz yüksek ara kamp kuran ekip, en sonunda 29 Mayıs 1953 günü Şerpa Tenzing Norgay ve Yeni Zelandalı Edmund Hillary'nin zirveye ulaşmasıyla tarihi ilk çıkışı gerçekleştirmiş oldu.

O günlerden bugüne akan zamanda Everest Dağı'na tırmanışta neler değişti? Öncelikle Everest tırmanışında kulla-

SSPL/GETTY IMAGES

PA IMAGES/GETTY IMAGES

ESW 200

ZİRVE YOLUNDA

Yeni Zelandalı dağcı ve kâşif Hillary, başarılı Everest Dağı tırmanışında Şerpa rehberi Tenzing Norgay ile birlikte (en üstte). Sir John Hunt liderliğindeki 1953 İngiliz seferinde Everest'e kullanılan telsiz seti (üstte). Edmund Hillary için dağlar her zaman bir keşif ve araştırma konusuydu (sağda).

nılan taktikler büyük oranda değişmese bile, kullanılan donanımlar çok değişti. İlk çıkış denemelerinin Tibet tarafından yapıldığı 1920 ve 30'lu yıllarda kullanılan malzemelerle "kış günü evden çıkıp bakkala bile gitmezdiniz" desem doğru olur. Çelik kabaralı (ayakkabıların dayanıklılığını artırmak için altlarına çakılan yassı ve iri başlı demir çivi) tek kat ağır deri ayakkabılar, kat kat giyilen kalın yün pantolon ve ceketler, kaynatılmış yünden örgü eldivenler, havacı gözlükleri, tahta saplı ağır buz kazmaları, suyu emerek donan kenevirden örülmüş kalın ve ağır dağ ipleri, ağır çelikten imal karabinalar, branda kumaştan A-çerçeveli çadırlar, verimsiz ispirto ocakları ve çalışması çok zor, korkunç ağırlıkta oksijen tüpleri, dağda yiyecek ihtiyacını karşılamak için genel olarak konserve türünde ağır ve verimsiz yiyecekler...

1953 yılındaki ilk çıkış ve bu tarihin yakınındaki diğer denemeler ise malzeme olarak 1920'li yıllara göre çok daha üstündü çünkü İkinci Dünya Savaşı menşeli teknolojik atılımların ardından dağ donanımları daha sağlam, hafif ve dayanıklı hale gelmişti; tabloyu esas değiştiren ise özellikle naylon ve alüminyumun devreye girmesi olmuştu. Giysilerde yün türevleri hâlâ kullanılırken, kaz tüyü dolgulu ceket ve pantolonlar, çift kat ancak yine deriden imal içi kürklü yüksek irtifa ayakkabıları, alüminyum karabinalar, geliştirilmiş ve işlevli oksijen tüpleri ve maske sistemleri dağ donanımları açısından büyük bir atılım sağlamıştı. Ancak söz konusu donanımlar yine de ağır ve konforsuzdu.

Günümüzde bu saydığım malzemelere göre ışık yılı ötedeyiz: Sentetik, suya çok dayanıklı, nefes alarak teri dışarı atan yapıda hafif, çok işlevli ve dayanıklı dağ giysileri, ister kaz tüyü, ister sentetik elyaf dolgulu özel yüksek irtifa giysileri, eksi 60 derece soğukta bile koruma sağlayan üç katmanlı dağ ayakkabıları, alüminyum ve kompozit malzemeler ile çeliğin birleşiminden oluşan buz kazmaları, kramponlar ile teknik tırmanış donanımları, tonlarca çekerli, dinamik yapıda ve su çekmeyen hafif dağ ipleri, sıkıştırılmış propan gazı kartuşları kullanan süper verimli dağcılık ocakları, geodezik tasarımları sayesinde hafif ve inanılmaz dayanıklı yarı kubbe çadırlar, dondurularak kurutulmuş ve sıcak su katınca adeta ev yemeği haline gelen özel, hafif ve besleyici özel dağ yemekleri, verimli, hafif oksijen tüpü sistemleri, çok hafif ve etkin uydu haberleşme cihazları, kişi takip sistemleri...

JOHN VAN HASSELT/CORBIS/GETTY IMAGES

KEYSTONE/GETTY IMAGES

TIRMANIŞ HAZIRLIĞI

Edmund Hillary'nin Everest'in zirvesine tırmanırken kullandığı ekipman Yeni Zelanda'nın Christchurch kentindeki müzede sergileniyor (üstte). Şerpalar, 17 Mart 1953'te Hillary'nin sefere başlamasından önce, taşıyacakları bagajları tartıyor (solda).

EVEREST NE KADAR DEĞİŞTİ?

Peki, Everest Dağı eski karizmatik dağcıların zamanından beri, yani ilk denemelerden 100 sene, ilk çıkıştan ise 70 sene sonra çok mu değişti? Evet! Günümüzde tırmanış sezonu olan ilkbaharda, pahalı (ortalama 50 bin ila 100 bin euro verenlere özel) bir ekspedisyonun ana kampında gerçek bir Starbucks kahve makinesinden bir bardak Americano alıp, konforlu bir şezlonga uzanarak gazlı ısıtıcı karşısında, kahvenin yanında fırından yeni çıkan sıcak kruvasanı dişlerken, Wi-Fi bağlantısı ile WhatsApp'inizi kontrol edebilir, Instagram'a anlık fotoğraf veya TikTok'a saçmalık atabilirsiniz. Son zamanlarda Everest Dağı'na gelen "turist"ler için bir diğer sıra dışı teknoloji de, hiç dağa gelmeden, deniz seviyesinde evlerine kurdukları "portatif düşük basınçlı çadır"da yüksekliğe uyum çalışması yapmak. Bu ve bol miktarda oksijen tüpü kullanımı sayesinde kişiler dağcılığın önemli bir parçası olarak dağın üzerinde inip çıkarak yapılan -ve zahmetli olan- "aklimatizasyon" (yükseğe uyum) seferlerini neredeyse hiç yapmayabilmekte!

6 bin 500 metrelere ulaşım ve acil durumda kurtarma imkânı garantileyen özel helikopterler sayesinde bazı dağcılar Everest'te kamplar arasında riskli yerlere hiç girmeden buraları atlayabiliyor ve yapabileceklerinden çok zor işlere girişmeye cesaret edebiliyor. Kısacası Everest'te dağcılık, gerçekten ciddi, elit dağcı olan insanlar yerine çoklukla becerikli Batılı ve Şerpa rehberler eşliğinde bu dağa çıkışı deneyen paralı acemilerin hegemonyasına geçti, dersek yanılmış olmayız. Yukarıda saydıklarımı, sırtında yün ceket, ayağında çelik kabaralı botla Everest'e Tibet tarafından çıkmayı denerken 1924 yılında can veren George Mallory duysaydı inanın mezarında ters dönerdi! Kısacası Everest Dağı, Nepal hükümetinin hırslı turizm politikaları sebebiyle ne yazık ki kalabalık, yozlaşmış ve ruh olarak kirletilmiş bir dağ haline geldi...

Everest'in ilk çıkışında zirveye varan ekibin üyesi Edmund Hillary, kendisini Everest bölgesi insanları olan Şerpaların yaşamını iyileştirmeye adamıştı ve burada yaptığı okulların, hastanelerin yanı sıra Lukla'nın ünlü havaalanının yapılmasını da sağlamıştı. Ne var ki, Lukla Havaalanı'nın Katmandu'dan Everest bölgesine ulaşımı son derece kolaylaştırması ve bu sayede senede 50 binden çok turistin bu bölgeye akması Hillary için büyük bir hayal kırıklığı olmuştu. Bu durum bölge insanına ekonomik olarak ciddi bir gelişim sağladı elbette, ancak ne yazık ki gelişimden ziyade doğal ve kültürel bir dejenerasyona neden olduğu bir gerçek. Tabii ki bunlar da yoruma son derece açık mevzular...

PRAKASH MATHEMA/AFP/GETTY IMAGES

Everest ana kampı, buzulun üzerine kurulmuş çadırlarla dağınık bir manzara sergiliyor (solda). Kampta artık Wi-Fi, unlu mamüller, kahve gibi birçok konfor öğesi bulunuyor (üstte).

> 1920 ve 30'lu yıllarda kullanılan malzemelerle kış günü evden çıkıp bakkala bile gitmezdiniz.

Yine de Everest'te her şey o kadar kötü değil: Hâlâ bir avuç gerçek tırmanıcı/dağcı/maceracı oksijen ve Şerpa desteği kullanmadan, çoklukla kış tarihlerinde veya sezon dışı zamanda yapılan, teknik ve zor tırmanışlara imza atmayı başarıyor. Kişisel fikrime göre eski zamanlardan beri en çok değişen ne malzeme ne de taktikler, sadece "dağcılık ruhu"...

Yukarıda anlattıklarımdan bazıları etik açıdan rahatsız edici olsa da Everest Dağı'nın gerçek değerini azaltmıyor. Everest çok mağrur ve güzel bir dağ. "Dünyanın Ana Tanrıçası" veya "Tanrıların Tahtı" isimlerini tamamen hak eden Everest'e çıkmanın gerçekten büyük bir yaşam macerası olduğu gerçeği, ne olsa değişmiyor. Şimdi aklımdaki soru; bakalım kutsal Çomolungma ile üçüncü sefer ne zaman buluşacağım? ●

Beyşehir Gölü'nün en büyük adalarından Hacı Akif'te bulunan mağara, Konya'nın saklı doğa hazinesi. Zengin mağara oluşumlarıyla Hacı Akif Mağarası, ayrıca yarasalardan endemik örümceklere sayısız nadir türe yuva oluyor. Eski kâşiflerin izinde mağaraya giren araştırma ekibi bu karanlık dünyanın biyolojik değerlerini gözler önüne serdi.

YAZI: KADİR BOĞAÇ KUNT (*)
FOTOĞRAFLAR: ERTUĞRUL KULAKSIZOĞLU

HACI AKİF MAĞARASI

KARANLIK HAZİNE

Ekip üyeleri Ertuğrul Kulaksızoğlu ve Kübra Keser, Hacı Akif Mağarası'nın galerisini inceliyor. Bazı kaynaklarda Adaini olarak da geçen mağaranın ana galerisi, akmataşların yoğunluğuyla muhteşem bir doku sergiliyor.

Genç bir biyolog olarak örümcek sistematiğine giriş yaptığım 2000'li yılların başında, baharın eş arayan ürkek yer örümcekleri gibi her taşın altından o araştırmacı çıkıyordu: Paolo Marcello Brignoli. 44 yıllık kısa ömrünü araknoloji (örümcek, akrep ve yakın akrabaları canlılarla ilgilenen bilim dalı) ve zoocoğrafyaya adamış, Türkiye'nin örümcek faunasına büyük katkılar sağlamış İtalyan zoolog…

Brignoli'nin özellikle 1978'de yayımlanan Türkiye örümceklerine dair iki makalesi bilimsel açıdan son derece önemliydi. Bununla beraber 1971'de, İtalyanların eklembacaklılar üzerine yayınlar kabul eden meşhur dergisi *Fragmenta Entomologica*'da yayımlanan "Anadolu'dan *Troglohyphantes* cinsine ait yeni bir kör mağara örümceği" başlıklı bir başka makalesi vardı ki hem örümcek bilimci olarak beni hem de içimdeki kâşifi fazlasıyla heyecanlandırmıştı.

Macera romanları yazarı Clive Cussler'ın meşhur romanı *İnka Altını*'nı 90'lı yılların sonlarında okumuştum. Kuzey Amerika'nın güneybatısında yer alan Sonora Çölü'nde bir mağara, mağaranın içerisinde bir yeraltı nehri, yeraltı nehrinin ortasında ise bir ada… İşte Paolo Marcello Brignoli (1942-1986) günümüzdeki dağılımı hâlâ keşfedildiği yerle sınırlı olan *Troglohyphantes pisidicus*'u böylesi bir ortamdan toplayıp bilim dünyasına duyurmuştu: Adını işittiğim günden bu yana sahip olduğu biyolojik değerlerle benim için de önem taşıyan o mekândan; Beyşehir Gölü'nde, Hacı Akif Adası'ndaki Hacı Akif Mağarası'ndan...

ANADOLU'NUN KADİM SAKİNLERİ

Konya ve Isparta illerine yayılan Türkiye'nin en büyük tatlı su gölü Beyşehir, 27 ada ve 10 kayalığa ev sahipliği yapıyor. 2 bin 650 hektarlık yüzölçümüyle Hacı Akif Adası, bunların içinde büyüklük bakımından ikinci sırada ve Beyşehir Gölü Milli Parkı sınırlarında. Bazı kaynaklarda Adaini Mağarası olarak da anılan Hacı Akif Mağarası, adanın en yüksek noktası olan Büyükdağ'ın kuzey yamaçlarında yer alıyor.

Mağara yaşamına, yani karanlığa uyum sağlamış canlılar, jeolojik devirlerden Tersiyer'in başlangıcında Kuzey Amerika ve Avrasya'daki tropikal faunanın torunları. Günümüzde her iki bölgede de tropikal faunaya rastlayabilmenin imkânı yok. Bu fauna elemanlarının soyları ya tükenmiş ya da modern tropikal bölgelere doğru göç etmişler. Sadece toprağın derinliklerine ve mağaralara sığınan bazı türler günümüze kadar gelebilmeyi başarabilmiş; bunlar da zaman içinde bazı yapısal değişikliklere uğramış. Hacı Akif Mağarası, diğer birçok mağara gibi işte böyle nadir canlılardan oluşan zengin bir biyoçeşitliliğe sahip. Üstelik mağaranın anakarayla bağlantısının kesik olması sığınak olma özelliğini artırıyor ve onu anakaradaki örneklerinden daha da ayrıcalıklı kılıyor.

Troglohyphantes pisidicus, *Troglohyphantes* cinsinin Türkiye'de dağılım gösteren dört türünden biri ve ülkemiz mağaralarından kaydedilen ilk troglobit örümcek, yani karanlık yaşama uyum sağlamış. Evrimsel süreçte türün gözleri kaybolmuş, vücut renkleri solmuş ve bazı duyu organları dış ortamda yaşayan akrabalarına göre daha iyi gelişmiş. *Troglohyphantes pisidicus*'un dünya üzerindeki dağılımı -güncel veriler doğrultusunda- Hacı Akif Mağarası'yla sınırlı.

Brignoli'nin Hacı Akif Mağarası'nın varlığından nasıl haberdar olduğu, benim için uzun yıllar merak konusu oldu. Ta ki çok sonraları Fransızların efsanevi entomoloğu René Jeannel'in 1947 tarihli makalesini okuyana kadar. Jeannel, günümüzde Türk zoolojisinin kurucusu kabul edilen Ordinaryus Prof. Dr. Curt Kosswig tarafından Anadolu mağaralarından toplanan kınkanatlı böcekleri incelediği çalışmasında, Hacı Akif ●●●

Beyşehir Gölü'nde toplam 27 ada bulunuyor. Hacı Akif Adası, 2 bin 650 hektarlık yüzölçümüyle bunların içinde büyüklük bakımından ikinci sırada ve Beyşehir Gölü Milli Parkı sınırları içerisinde.

BRIGNOLI'NİN HATIRASI

MERT ELVERİCİ

İtalyan araknolog Paolo Marcello Brignoli, Hacı Akif Mağarası'nda yaptığı çalışmalarla bilim dünyasına büyük katkıda bulundu. 22 Nisan 1973'te çekilmiş fotoğraf Dr. Brignoli (sağdaki) ve Dr. Vigna Taglianti'yi adaya giderken gösteriyor. Dr. Brignoli, *Troglohyphantes pisidicus* türü örümceği burada toplayıp bilim dünyasına duyurmuştu. Atlas olarak, Brignoli'nin fotoğrafını bu dosyada yer alması için arşivinden bulup gönderen Dr. Valerio Sbordoni'ye teşekkür ederiz.

Araştırma ekibinin diğer üyeleriyle adaya giden biyolog Kübra Keser, Hacı Akif Mağarası'nda beş farklı yarasa türü tesbit etti.

Mağarası'ndan *Kosswigia* isimli yeni bir cins, *Kosswigia insularis* ve *Pisidiella kosswigi* isimli de iki yeni tür keşfetmişti. Adı geçen bu iki tür de *Troglohyphantes pisidicus* gibi Dünya üzerinde sadece keşfedildikleri Hacı Akif Mağarası'nda yaşıyor.

Brignoli'nin, Jeannel'in makalesi aracılığıyla Hacı Akif Adası hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünüyorum. Bununla beraber Kosswig, Hacı Akif Mağarası'ndan nasıl haberdar olmuştu? Jeannel'in makalesinde verdiği etiket bilgilerine göre, 7 Ağustos 1945 günü mağarada arazi çalışması yaparken yanında kimler vardı? Bunları düşünmek bilim tarihçilerinin işi. Aynı zamanda Manyas Kuş Cenneti'ni de bilim dünyasına kazandıran Kosswig, o gün Hacı Akif Mağarası'nı ziyaret ederek belki farkına bile varmadan, adeta yaşayan bir doğa tarihi müzesini bilim dünyasına tanıtma yolunda ilk adımı atmıştı.

GÖZSÜZ ÇİYAN, YALANCI AKREP

Şimdiye kadar andığımız sakinlerinin yanında dağılımı yine Hacı Akif Mağarası'yla sınırlı olan *Harpolithobius vignatagliantii* de endemik bir çiyan türümüz ve mensubu olduğu cinsin ülkemizde dağılım gösteren türleri içerisinde troglobitik karakterlere sahip tek çiyan. Öyle ki türü 1989 yılında keşfedip yayımlayan İtalyan zoolog Marzio Zapparoli'ye göre bu çiyan türünün renklenmesi ve gözleri bulunmuyor.

Hacı Akif Mağarası'nın ev sahipliği yaptığı bir diğer ilginç ve son derece nadir canlı türüyse bir yalancı akrep olan *Neobisium* (*Blothrus*) *kosswigi*. Yalancı akrepler bir çift kıskaçlı pedipalp, bir çift iki segmentli keliser, dört çift bacak ve oval bir karın taşıyan küçük örümceğimsiler. Genel olarak akreplere benziyorlar ancak uzun kuyrukları ve iğneleri yok. *Neobisium* (*Blothrus*) alt cinsine ait türlerin tamamı Avrupa ve civarında dağılım gösteren troglobit canlılar ve dağılım alanları genelde son derece sınırlı. Nitekim *Neobisium* (*Blothrus*) *kosswigi* de diğer akraba türleri gibi ülkemiz ve dünya üzerinde sadece Hacı Akif Mağarası ile Asarini (Konya Beyşehir) ve İnsuyu (Burdur Bucak) mağaralarında yaşıyor.

Şu ana kadar saydıklarımızın yanında Hacı Akif Mağarası; *Diplocephalus turcicus*, *Harpactea sanctaeinsulae* ve *Tegenaria percuriosa* gibi bazı endemik örümcek türlerine de sığınak oluyor. Ayrıca son dönemde yürüttüğümüz çalışmalar, mağaranın bilinenlerin yanında bilinmeyen bazı yeni türlere de gebe olduğunu gösteriyor.

Şimdiye kadar hep omurgasız hayvanlardan bahsettik, oysa Hacı Akif Mağarası başta yarasalar olmak üzere çeşitli memeli hayvan türlerine de ev sahipliği yapıyor. Çankırı Karatekin ●●●

Hacı Akif Mağarası, karanlıkta gizlediği zengin oluşumlarıyla hayranlık uyandırıyor. Jeolojik açıdan gelişimini tamamlamış kuru bir mağara olan Hacı Akif'te sadece yoğun yağışlarda tavandan su sızıyor (en üstte). Mağaraya küçük bir ağızdan giriliyor (üstte). Ekip 45 dakika süren tekne yolculuğunun ardından adada mağaraya doğru ilerliyor (sağda).

MERT ELVERİCİ

Ekibin en genç üyesi Kübra Keser, sarkıt olma yolunda ilerleyen soda tüplerinin arasında tünemiş bir *Rhinolophus*'la bakışıyor (solda).

Mağara zemininde dikitlerin yanı sıra yer yer guano tepeleri de dikkat çekiyor. Yarasalara ait döküntülerin birikmesiyle oluşan organik içerikli bu yığınlar pek çok canlı türü için gıda ve yaşam alanı (altta).

MERT ELVERİCİ

Dünya üzerindeki dağılımı Hacı Akif Mağarası ile sınırlı olan *Pisidiella kosswigi*.

Endemik yalancı akrep türü *Neobisium* (*Blothrus*) *kosswigi*.

Dişi Diplocephalus *turcicus*.

Mağara zemininde gezinen ilkel böcekler (Collembola).

Trombiculidae familyası üyesi bir akar.

Mağara duvarlarında çiftleşen çayır sinekleri (*Limonia* sp.).

Yarasalar üzerinde parazit olarak yaşayan *Nycteribia* sp.

Guano ile beslenen bir ilkel böcek(Collembola) kolonisi.

FOTOĞRAFLAR: MERT ELVERİCİ

Hacı Akif Mağarası'nın uzunluğu yaklaşık 270 metre. Fotoğrafın sağ tarafında ana galeriyi ikiye ayıran oluşumlar görülüyor. Bunlar, su sızıntılarıyla taşınan mineral tortularının bıraktığı izler ve bir duvar gibi ana galeriyi ikiye ayırmış. Zeminse tamamen guano ile kaplı.

Üniversitesi'nden Doç. Dr. Tarkan Yorulmaz'ın danışmanlığında yarasalar üzerine yüksek lisansını yapan, araştırma ekibimizin en genç üyesi biyolog Kübra Keser, Hacı Akif Mağarası'ndan beş farklı yarasa türü rapor etti.

Bunlardan *Rhinolophus ferrumequinum* ve *Rhinolophus hipposideros*, Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından Avrupa ve Akdeniz ölçeğinde tehdide açık (NT) olarak değerlendiriliyor, Dünya genelinde popülasyonları azalma tehlikesi ile karşı karşıya olan türler. Mağaralara bağımlı ve koruma altında olan *Miniopterus schreibersii* ise popülasyonları gün geçtikçe azalan ve yaşam alanlarının daralmasından dolayı nesillerinin tükendiği bilinen bir yarasa türü. IUCN kriterlerine göre koruma statüsü VU (Hassas) olan *Miniopterus schreibersii*'nin yaşam alanlarının korunması şart.

Hacı Akif Mağarası'nın neredeyse genelinde yarasalara ait taze dışkılar bulunuyor, karanlık zonunda ise yarasaların topluca tünedikleri bölgelerin hemen altında guano (yarasa dışkısı) tepeleri görülüyor. Şöyle bir düşünüldüğünde mağara içerisindeki omurgalı ve omurgasız canlıların yaşamları, bir anlamda birbirlerine bağlı. Özellikle omurgasız canlılar, yarasaların yaşamsal faaliyetleri neticesinde mağara içerisine bıraktıkları guanoya adeta muhtaç. Çünkü içerideki besin zincirinin ilk halkasını oluşturan mikroskobik organizmalar guanolar üzerinde ürüyor ve bunlarla beslenen küçükten büyüğe birçok canlı türü mağaranın eşsiz biyoçeşitliliğini oluşturuyor.

DEFİNECİLER VE DOLANDIRICILAR...

Her ne kadar ana karadan uzakta bir adada bulunsa da özellikle definecilik ile yarasa kozası/kesesi gibi dolandırıcılık faaliyetleri insanları mağaraya çekiyor. Arazi çalışmalarımızda ne yazık ki, mağarada definecilik faaliyetlerine bağlı olarak kazı yapıldığını ve ateş yakıldığını gözlemledik. Ayrıca Hacı Akif Adası'nın doğa yürüyüşü yapanlarca tercih edildiği ve yürüyüşler esnasında mağaranın da sıklıkla ziyaret edildiği görülüyor. Bu esnada kullanılan yapay ışıkların gündüzleri istirahat halinde olan mağara içi yaban hayatını rahatsız etmesi olası.

Peki, bu eşi bulunmayan ve adeta bir biyoçeşitlilik anıtı, canlı bir mağara biyolojisi laboratuvarı olan muhteşem mekânı nasıl koruyabiliriz? Akla ilk gelen ve mutlaka alınması gereken önlem; mağara ağzının, uzman görüşü alınarak yarasa giriş-çıkışlarına imkân sağlayacak şekilde kapatılması. Ayrıca adayı ziyaret eden doğaseverleri bilgilendirmek için mağara girişine, içeride yaşayan endemik türleri tanıtan panolar da yerleştirilebilir.

Dönelim Brignoli'ye... Makalelerinde yer alan etiket bilgileri göre Brignoli ve ekip arkadaşları 22 ve 23 Nisan 1973 günü Hacı Akif Adası'ndaydı. O günün şartlarında adaya gelip geri döndüklerini zannetmiyorum. Emin olamasam da 22 Nisan 1973'ü 23 Nisan'a bağlayan geceyi Hacı Akif Adası'nda geçirdiklerini tahmin ediyorum. Acaba adanın neresindelerdi? O gece hava nasıldı? Anamas Dağları'nın zirvesi mor muydu? Kendi aralarında, yaktılarsa ateş başında neler konuştular? Kim bilir? Anılarına saygıyla... ●

(*) Kadir Boğaç Kunt, Kıbrıs Yaban Hayatı Araştırma Enstitüsü, omurgasız hayvanlar uzmanı.

RTÜK
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

Mağarada 5 saat

Canlı bir mağara biyolojisi laboratuvarı olan Hacı Akif Adası'nın canlılarını anlattık. Şimdi sıra mağaraya girişte!

YAZI: ERTUĞRUL KULAKSIZOĞLU

Beyşehir gibi dev bir gölde küçücük bir adada mağaracılık yapma fikri bile insanı heyecanlandırmaya yetiyor. Herkesten uzak, yalnız Hacı Akif Adası Mağarası'nın, dünyanın en karanlık ve gizemli yerleri olan mağaralar hakkında bize anlatacak bambaşka hikâyeleri var. Göl sularında tekneyle adaya yaklaşırken bir yandan da bunları düşünüyorum...

Türkiye mağaralar konusunda çok zengin; özellikle Toroslar silsilesi yoğun kireçtaşı kütleleriyle mağara oluşumuna çok uygun. (Mağaralar, suyun kireçtaşı bloklarını aşındırmasıyla oluşuyor.) Her ne kadar geniş düzlükleriyle anılsa da Konya ilinin güneyine doğru inildikçe de Toroslar ve yoğun kireçtaşı blokları kendini tüm ihtişamıyla gösteriyor. Etrafındaki dağlar tektonik hareketlere yükselmiş Beyşehir Gölü de bu alanın içinde yer alıyor.

Mağara omurgasız canlıları uzmanı Mert Elverici, Hacı Akif Mağarası'nın biyolojik zenginliğini araştırmak üzere ekibin diğer üyeleriyle birlikte tekneyle adaya doğru ilerliyor.

Kâşif Mağara Araştırma Grubu olarak Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün Karasal Mağaraları Araştırma projesi kapsamında sonbahar aylarında yola çıktık. Hacı Akif Adası Mağarası'nın ekolojisini araştırmak için mağara omurgasız canlıları uzmanı Dr. Öğretim Görevlisi Mert Elverici ve yarasa uzmanı Kübra Keser ile Ankara'dan hareket ettik. 2000'lerin başında lise izcilik grubunda ilk arazi eğitimlerimizi tamamladığımız Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nden Dr. Mert Elverici şimdi mağaralardaki omurgasızlar üzerine çalışıyor ve mağaralara girdiğinde ayak basılmadık yer bırakmıyor. Çankırı Karatekin Üniversitesi Yaban Hayatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan Kübra Keser de yarasaları çalışıyor ve bu hayvanlara sevgisi mağaracıları bile çoğu zaman şaşırtıyor.

Beyşehir'e ulaştıktan sonra bizi adaya götürecek teknenin sahibi Serdar Bey'le buluşuyor ve yaklaşık 45 dakikalık yolculuğun ardından adaya varıyoruz. Mert Elverici daha önce geldiği mağaranın konumunu biliyor ve bize rehberlik ediyor. Mağara ağzı, bulunduğumuz yerden bir saatlik yürüyüş mesafesinde. Ekipmanımızı toparlayıp adanın ıssız patikalarında yola koyuluyoruz. Kasım yağmuru hafif hafif serpiştirerek yürüyüşümüz boyunca bize eşlik ediyor. Mağara ağzına geldiğimizdeyse kötü bir sürprizle karşılaşıyoruz: Koronavirüs pandemisi zamanında buraya gelen meraklıların yüzlerine taktıkları siperlikler mağara ağzına atılmış. İnsan yaşamı olmayan bir adada bile bu atıkları görmek üzücü...

Hacı Akif Adası Mağarası jeolojik açıdan fosil olarak nitelendirilebilir. Yani yer aldığı geniş karst kitlesi içerisindeki jeomorfolojik gelişimi tamamlanmış, kuru bir mağara. Sadece yoğun yağış zamanlarında tavandan su sızıntılarına rastlanıyor. Yatay oluşmuş bir mağara, uzunluğu da 270 metre civarında. Mağaracılıkla ilgilenenler için bu oldukça kısa bir mesafe ama Hacı Akif Adası Mağarası içinde başka hazineler de gizliyor.

Mağara dar bir girişle başlıyor ve 10 metre kadar çok açılmadan devam ediyor. Dar bölüm geçilir geçilmez bir sütun bizi karşılıyor ve mağarada göreceğimiz oluşumların güzelliği konusunda bir ipucu veriyor. Bu sütunu geçer geçmez ana galeriye ulaşıyoruz. Ana galeri kuzey-güney yönlü oluşmuş gibi görünse de mağaranın batıda kalan bölümündeki salon, ana galeriden büyük sütunlarla ayrılmış. Sütunlar birbirleriyle birleşerek duvar görevi görüyor ve etraflarında biriktirdiği diğer oluşumlarla seyrine doyulmaz bir manzara ortaya çıkarıyor.

Ana galerinin orta kısmında ne yazık ki mağaralarda çokça görülen defineci çukurlarından birine rastlıyoruz. Definecilik kulaktan kulağa yayılarak mağarada olmadık yerlerin kazılması ve tahrip edilmesine yol açıyor. Beklenen define ise tahmin edilebileceği gibi hiçbir zaman bulunamıyor. Ana galeri tamamen çöküntüyle oluşmuş, zemin neredeyse tamamen guano kaplı. Kuzey-güney yönünde tavan alçalıyor ve bu bölüm son buluyor. Ana galeri ve batıda yer alan bu salon, mağara oluşumları yönünden mağaranın en zengin bölümlerinden. Doğuya doğru uzanan kol ise ana galeriye bağlandığı kısımda geniş başlıyor ama sonuna yaklaştıkça yine tavan daralıyor ve kol son buluyor. Bu bölümde yine yarasa dostlarımız bize eşlik ediyor.

Hacı Akif Adası Mağarası, biyolojik çeşitliliği sayesinde bilim insanlarından da ilgi gören özel bir doğa varlığı. Yaklaşık beş saat süren çalışmamızın ardından mağaradan çıktığımızda hava kararmış, yağmur da artmış. Tekneyle anakaraya geri döndüğümüzde artık sırılsıklam olmuş haldeyiz ama Hacı Akif Adası Mağarası buna fazlasıyla değiyor...

Haziranda ıslanan, haziranda kurur

Kuzey Yarımküre'de yılın en uzun gündüzünün yaşandığı 21 Haziran yaz gündönümü olarak bilinir. Artık hava ile deniz sakinleşir, gemiciler ve balıkçılar korkmadan denize çıkar.

> *Yaz ortasındaki gündönümünden sonra*
> *Elli gece elli gün sürer insanların*
> *Denize açıldıkları mevsim.*
> *O mevsimde gemilerin paralanmaz.*
> *Deniz tayfalarını elinden almaz.*
> *O mevsimde rüzgârın nereden eseceği bellidir*
> *Ve belalı değildir dalgalı deniz,*
> *Korkma o zaman, rüzgârlara güven*
> *Sür hızlı gemini denize, yükle yükleyeceğini,*
> *Ve bir an önce dönmeye bak yurduna.*

TRÈS RICHES HEURES DU DUC DE BERRY/LIMBOURG KARDEŞLER

MÖ 8'inci yüzyılda yaşayan Yunan tarihçi ve ozan Hesiodos böyle anlatıyor yazın başlangıcını ve haziran ayını. "Mayısı havalandır, sonrası hazirandır", şair Haydar Ergülen'in dizesindeki gibi Hıdırellez ve mayısın geçmesiyle birlikte yaz ayları veya halk takviminde Eyyam-ı Bahur'a (Sıcak Günler) doğru giden dönem başlar. Adını Süryanice "sıcak" anlamına gelen "hazaran" kelimesinden alan haziran ayı, tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar yaylaya çıktığı için "yayla ayı" veya kiraz meyvesinin olgunlaştığı dönem olduğundan "kiraz ayı" olarak da adlandırılır. Kuzey Yarımküre'de yılın en uzun gündüzünün yaşandığı 21 Haziran yaz gündönümü olarak bilinir. Artık hava ile deniz de sakinleşir, gemiciler ve balıkçılar korkmadan denize çıkar.

Haziran eski Roma takviminin dördüncü ayı olarak belirlenmiş. *Roma Takvimi Festivalleri* adlı eserin yazarı Publius Ovidius Naso bu ayın adının Roma tanrıçası Juno'nun onuruna verildiğini ve Latince Junius'tan geldiğini yazar.

Artık sıcakların etkisini tam olarak hissettirmesi, yağışların zayıf etkisi nedeniyle Akdeniz kıyılarında "haziran yağmuru sadece dumandır" sözüyle anılır. Soğuk ve yağmurlu bir haziranın ekini bozacağına ve bütün yılın sıkıntılı gideceğine inanılır ve "haziran ayında kirazlar ölünce her şey ardı ardına gelir" denir. Ayrıca sert bir yağmurla başlayan haziran ayı, sıcak ve kurak sürecek bir yazın habercisi sayılır. "Haziranda toprakta yılan bile oynasa toprağa zarar verir" denir.

Berry Dükü'nün Saatler Kitabı'nda haziran bölümü ve Paris'te saman hasadı (üstte). Tanrıça Juno'nun adı haziran (İngilizce "june") ayında yaşıyor (altta).

Bu mevsimde yağan ve çabuk gelip geçen yağmurlara "kay" denir. "Yaz yağmuru yalancı, kış yağmuru dilenci", "haziranda ıslananlar, haziranda kurur" sözleriyle anlatılır. Haziran, sebze ve meyvelerin hasat dönemidir.

Temmuza gelince, bu ay adını Arapça "tammuz" kelimesinden alır, halk takviminde haziran ayıyla birlikte anılır, yılın en sıcak ayıdır ve çiftçilere göre temmuz sıcakları o yılki hasatın miktarı ve kalitesini belirler ●

Halk takviminde haziran ve temmuz

3, 4, 5 Haziran Filiz Koparan Fırtınası, 10-12 Haziran Ülker Doğumu Fırtınası, 21 Haziran Gündönümü, 26 Haziran Kızılerik Fırtınası, 27 Haziran Yaprak Fırtınası, 3 Temmuz Sam Yelleri Başlangıcı, 8 Temmuz Bevarih rüzgârlarının sonu, 11 Temmuz Çarh Dönümü Fırtınası, 20 Temmuz Gündönümü Fırtınası.

KONYA YERKÖPRÜ ŞELALESİ

BENİM ŞEHRİM

UĞUR İBRAHİM Altay

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

BABALAR GÜNÜ

- HEDİYE REHBERİ -

HEPSİNİN YERİ AYRI

İKONİK BABALAR

Maceraseverlere

FARKLI ROTALAR

En büyük destek

SPORTİF – BAKIMLI – ŞIK – GEZGİN –TEKNO

HER ZEVKE ÖZEL HEDİYE ÖNERİLERİ

ANI YAŞAYIN…

Amerikalı bir babanın 6 çocuğunu tek başına büyütmesinden ilhamla doğan Babalar Günü, Türkiye'de de her geçen yıl daha büyük bir anlamla kutlanıyor. Hızlı bir tempoya sahip yaşam koşturmasında bizler için birçok fedakarlık yapan babalarımızın kıymetini, daha iyi anlayabiliyoruz. Özellikle pandemi sonrası her günün ne kadar kıymetli olduğu, tartışılmaz bir gerçek. Değerli babalarınıza bu Babalar Günü'nde duygularınızı sadece söz ve davranışlarınızla değil, hobileri ve ilgi alanlarını dikkate alarak hayatında olmasını istedikleri küçük hediyelerle de gösterin. Yüzlerinde yaratacağınız gülümseme ve mutluluk ile yaşı kaç olursa olsun babanızın hayatınızda ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu hatırlatma şansına sahip olacaksınız.

Babalar Günü'ne özel olarak sportif, dekorasyona meraklı, outdoor sporlardan hoşlanan, bakımına düşkün, modayı yakından takip eden, kısacası farklı zevklere sahip tüm babalar için pek çok seçeneği bir araya getirdik. Hediyenizi seçmeden önce önerilerimize göz atmayı unutmayın. Babanız anılara önem veriyorsa hediyenizle vermek üzere bir kart ya da birlikte çekilmiş fotoğrafınızın olduğu bir çerçeve hazırlamanız da onu çok mutlu edecektir!

BABANIZA ÖZEL…

CASA DORA (EVİDEA)

HUGO BOSS (BOYNER)

D'S DAMAT

AVVA

ALTINYILDIZ CLASSICS

DIESEL (SAAT&SAAT)

YAYIN YÖNETİM DANIŞMANI
Ferhan Kaya

YAYIN YÖNETMENİ
Ceyda Günsür

GÖRSEL YÖNETMEN
Canan Yüksek

HAZIRLAYANLAR
Baran Alışkan
Simay Engür

DUNLOP (SPX) TENİS RAKETİ, ₺4799.99

NIKE (SPORTIVE) YOGA MATI, ₺3799.90

PUMA (SPORTIVE) BASKETBOL ŞORTU, ₺2100

UNDER ARMOUR AĞIRLIK KALDIRMA ELDİVENİ, ₺870

David Beckham, Romeo Beckham

FAKİR HAUSGERÄTE SMOOTHIE BLENDER, ₺1649

ENERJİSİ SONSUZ

Hayatın yüküyle birlikte spor salonundaki ağırlıkları kaldıran ve hem her derdinize hem de sağlığı için kilometrelerce koşan tüm babalar için bir liste hazırladık. Onların gücüne güç katacak hediyelerle, motivasyonlarını zirveye çıkarıyoruz!

CORENGTH (DECATHLON) 20 KG DAMBIL SETİ, ₺1750

HUMMEL (FLO) SPOR ÇANTASI, ₺539.95

AMAZFIT (SAAT&SAAT) AKILLI SAAT, ₺2199

TWIGY TERLİK, ₺249.90

H&M KOŞU ŞORTU, ₺459.99

ADIDAS KRAMPON, ₺6499

REEBOK (FLO) FITNESS AYAKKABISI, ₺2799.99

ASICS (SPORTIVE) KOŞU AYAKKABISI, ₺4499

AVVA

LAMY DOLMA KALEM SETİ, ₺1684

BROOKS BROTHERS GÖMLEK, ₺3295

FAKİR HAUSGERÄTE ÇAY MAKİNESİ, ₺2749

CALVIN KLEIN (BOYNER) LAPTOP ÇANTASI, ₺2249

NISA LUCE (EVİDEA) MASA LAMBASI, ₺224.91

BAMBUM 4'LÜ KUPA SETİ, ₺349.90

SEVGİ EMEKTİ

Sevgi mesaisi hiç bitmeyen babalara, ofiste geçen yorucu saatlerinde de 'hep yanındayım' diyoruz!

ALTINYILDIZ CLASSICS TAKIM, ₺5499.99

GUESS (BOYNER) SAAT, ₺4460

PHILIPS FİLTRE KAHVE MAKİNESİ, ₺1329

VANS (SPORTIVE) SPOR AYAKKABI, ₺1329

DERİMOD EVRAK ÇANTASI, ₺1499.99

AVVA SNEAKER, ₺1195.99

POLARIS (FLO) AYAKKABI, ₺749.99

Brad Pitt, Pax Thien Jolie-Pitt, Shiloh Nouvel Jolie-Pitt, Maddox Jolie-Pitt

ÇOK HAVALI

Tarzlarıyla her zaman bir adım önde ve cesaretimizi tazeleyen güvenleriyle her daim yanımızdalar. Şıklığın kurallarını yazan, karizmatik babaları seviyoruz!

MASSIMO DUTTI BLAZER, ₺4799

ATELIER REBUL PARFÜM, ₺2750

ALTINYILDIZ CLASSICS POLO YAKA TİŞÖRT, ₺799.99

BROOKS BROTHERS HIRKA, ₺4300

FABRİKA (BOYNER) GÖMLEK, ₺549.95

U.S. POLO ASSN. (BOYNER) PANTOLON, ₺739.15

BROOKS BROTHERS ÇANTA, ₺5850

RAYMOND WEIL (SAAT&SAAT) SAAT, ₺19.740

AVVA PARFÜM&CÜZDAN SETİ, ₺549.99

BEGUM KHAN (BEYMEN) KOL DÜĞMESİ, ₺ 9450

DERİMOD ÇANTA, ₺799.99

DOCKERS (BOYNER) GÖMLEK, ₺799.95

LUMBERJACK KEMER, ₺179.99

SNOB MILANO (VAKKORAMA) GÜNEŞ GÖZLÜĞÜ, ₺9995

İNCİ (FLO) AYAKKABI, ₺1699.99

AVVA BİLEKLİK, ₺125.99

PHILIPS (HEPSİBURADA.COM) BLUETOOTH KULAKLIK, ₺899

Prens William, Kral Charles, Prens Harry

BANG&OLUFSEN (BEYMEN) KULAKLIK, ₺26.950

ZAMANIN PEŞİNDE

Modern insanın teknolojiyle arasındaki mesafe, her geçen gün kısalıyor. Bir babanın günün her saatinde en yakın dostu gibi ihtiyaç duyacağı bu listede zamanın ruhunu yakalıyoruz. Her şey ne kadar da hızlı değişiyor, değil mi?

HUAWEI P60 PRO AKILLI TELEFON, ₺39.999

MICROSOFT (MEDIAMARKT.COM.TR) XBOX OYUN KONSOLU, ₺11.899

BRAUN TIRAŞ MAKİNESİ, ₺7799

MONSTER OYUNCU KLAVYESİ, ₺1499

SONY (MEDIAMARKT.COM.TR) ZV-1F VLOG KAMERASI, 12.999

APPLE MACBOOK AIR DİZ ÜSTÜ BİLGİSAYAR, ₺32.499

DJI MİNİ 2 SE (VATAN BİLGİSAYAR) DRONE, ₺13.599

PHILIPS (MEDIAMARKT.COM.TR) OLED+ TELEVİZYON 65 İNÇ, ₺62.999

tavsiyelerine kulak vermek

BAZEN
HEDİYELERİN EN GÜZELİ

Babalar Gününüz Kutlu Olsun

BOYNER

KİĞILI POLO YAKA TİŞÖRT, ₺908.99

CHIMI (POP CORNER) GÜNEŞ GÖZLÜĞÜ, ₺2750

VAKKO PASAPORT KILIFI, ₺1595

LUMBERJACK (FLO) TERLİK, ₺319.99

KİĞILI ŞORT, ₺1049

BİR MACERANIN PEŞİNDE

Yeni maceralara yelken açmaya ve seyahat etmeye hazır bir babanın valizinde olması gereken en temel parçaları bir araya getirdik. Keşfetme duygusunu kaybetmeyen babalar için bir sonraki hediyeniz ise ilk uçağa bir bilet olabilir…

PHILIPP PLEIN (SAAT&SAAT) SAAT, ₺9140

ALTINYILDIZ CLASSICS SIRT ÇANTASI, ₺479.99

PICTURE ORGANIC (KAR SPOR) DENİZ ŞORTU, ₺ 729

MUGO TİŞÖRT, ₺399

AVVA SPOR AYAKKABI, ₺804.99

GREVI (BEYMEN) ŞAPKA, ₺3699

BRANDON (EVİDEA) KABİN BOY VALİZ, ₺699.90

the
POLO
the
LEGEND

since

Brooks Brothers

AKASYA • BAĞDAT CADDESİ • CEVAHİR • CITY'S NİŞANTAŞI • GALATAPORT • İSTİNYEPARK İSTANBUL • VIAPORT
ANKARA GORDION • BODRUM ANTHAVEN • MERSİN FORUM • KAYSERİ FORUM
SEÇİLİ BOYNER MAĞAZALARI
ÇOK YAKINDA CITY'S KOZYATAĞI • MARMARA FORUM • ANTALYA TERRACITY

BABALARA EN ÇOK D'S YAKIŞIR

Tartışmasız, hayatımızın omurgası onlar… Yaşamın her anında ya da ihtiyaç duyduğumuz her an, bizlerden o yenilmez gücünü esirgemeyen, karşılıksız sevginin iki yarısından biri, sevgi dolu, fedakar babalarımız… Babalarımızın bu eşsiz varlığına, elbette benzersiz kalitesi ve kusursuz kalıpları ile zamana meydan okuyan şıklığın değişmeyen adresi D'S damat yakışır!

"D'S'le bu yaz Değer Sana" mottosuyla oluşturulan 2023 Yaz sezonundan arzu edilen hediye seçenekleri tam da babalar için! Üstelik D'S damat, Babalar Günü'ne özel kampanyası ile müşterilerini yine ayrıcalıklı hissettiriyor. D'S damat mağazalarından Babalar Günü'ne özel yapılan her üç bin TL ve üzeri alışverişlerde, farklı notalara sahip, güçlü esansları ile fark yaratan D'S damat parfüm hediye!

Güçlü esanslarıyla fark yaratan parfümler, en güzel hediyelerden...

BABALAR İÇİN SİHİRLİ DOKUNUŞLAR…

Yılın en güzel, en anlamlı günlerinden biri olan Babalar Günü'nü D'S damat ile karşılamanın tam vakti. Her yöne esneyen, vücutla uyumlu muhteşem kalıbıyla maksimum seviyede hareket kabiliyeti sağlayan pantolonlar, rüzgarlı yaz akşamları için hafif şişme yelekler ya da çoklu renk seçenekleriyle jean'ler, her daim kendini genç hisseden babalar için hazır.

Her ortamda gösterişli ve stil sahibi duruşuyla farkını ortaya koyan babalar için ceketle kombinlenen rahat ve cool tişörtler, özel tasarım kutularla süslenen kravat, mendil ve kol düğmesinden oluşan aksesuar setleri ve çok daha fazlası ile canlı ve parlak renklerden, bej ve haki gibi zamansız tonlar eşliğinde farklı model ve kalıp seçenekleriyle tüm babaların gardıropları için ihtiyaç duyduğu şıklık ve konfor, D'S damat mağazalarında sizleri bekliyor.

FİDAN SEPETİM DEVE TABANI SÜS BİTKİSİ, ₺629

JUST HOME (EVİDEA) ÇALIŞMA MASASI, ₺1199

IKEA ÇERÇEVELİ RESİM, ₺799

ENZA HOME BABA KOLTUĞU, ₺18.900

MÜHÜRCE HARF MÜHÜR, ₺329.90

SUNNYLIFE (BEYMEN) POKER SETİ, ₺6750

ÖZEL BİR ALAN

Babanızı gülümsetecek bir hediye arıyorsanız hobisine göre bir alternatife ne dersiniz? Yazmayı seven babanıza bir kalem, doğa severlere bir çadır, anı biriktirmeyi sevenlere bir fotoğraf makinesi ve daha pek çoğu.

AĞACA TÜNEYEN BARON (YAPI KREDİ YAYINLARI) KİTAP, ₺59.50

MUDO NUEZ SATRANÇ TAKIMI, ₺1988.89

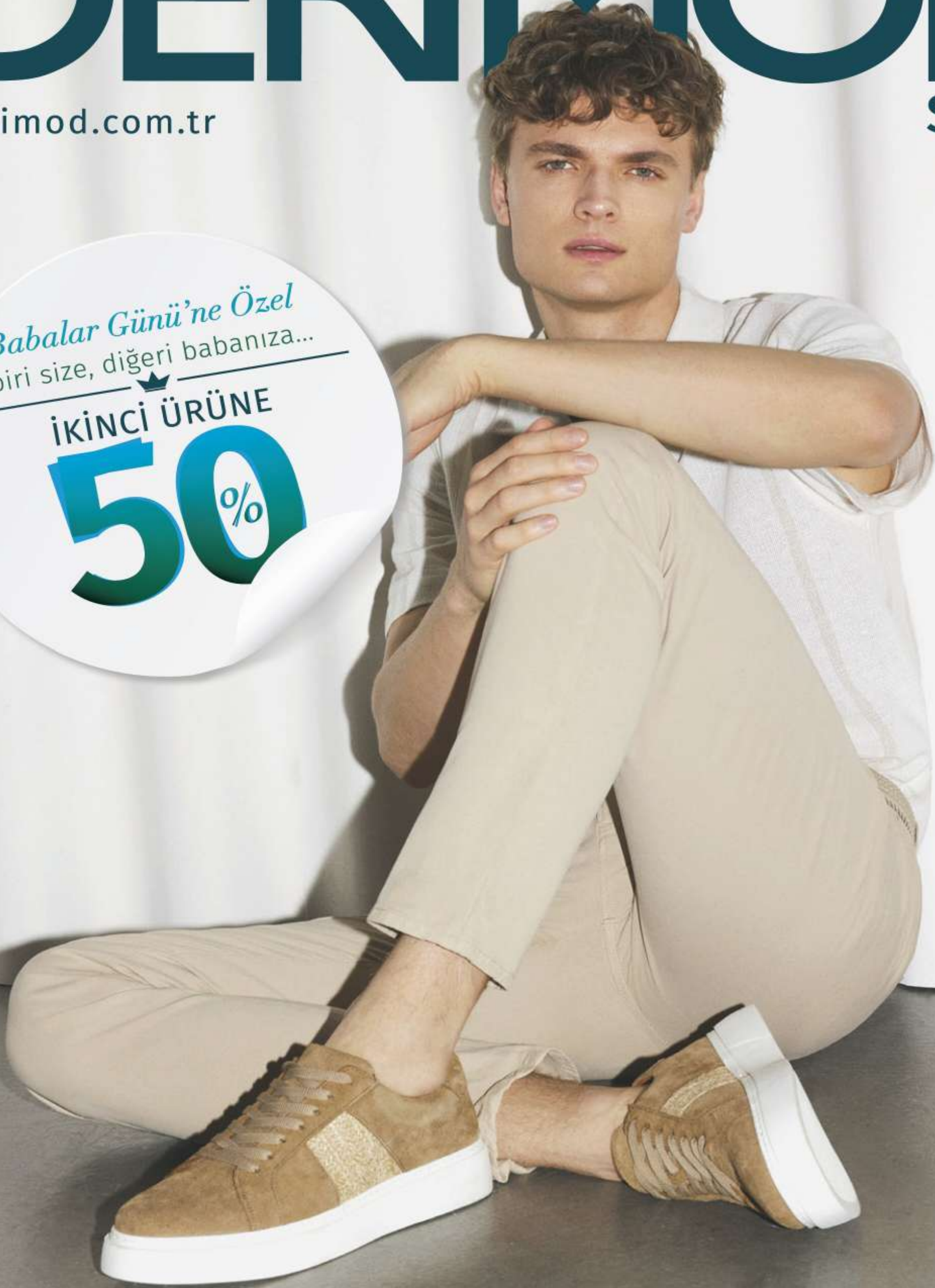
OFİSBAZAAR (EVİDEA) ÇALIŞMA SANDALYESİ, ₺1699

CROSLEY (VAKKORAMA) PİKAP, ₺3249

LAND ROVER KLASİK DEFENDER 90 İKON LEGO, ₺5599.90

DERİMOD
derimod.com.tr
SS23
Babalar Günü'ne Özel
biri size, diğeri babanıza...
İKİNCİ ÜRÜNE
%
50

QUECHUA (DECATHLON) HAMAK, ₺430

D'S DAMAT ŞAPKA, ₺399

THE NORTH FACE (KAR SPOR) TREKKING SIRT ÇANTASI, ₺5099

GREYDER GÜNLÜK AYAKKABI, ₺2999.99

LUMBERJACK (FLO) SU GEÇİRMEZ AYAKKABI, ₺1150

GEZGİN VE KAŞİF

Yeşil yapraklar arasında bir patikada yol alan kaşif babaların stilini baştan yaratmak ve aynı zamanda ihtiyaç duyduğu konforu sağlamak için buradayız. Doğaya tutkun gezgin ruhları mutlu etmeye bir rota ve bir hediye yeter!

THE NORTH FACE (BOYNER) YELEK, ₺1999

HELLY HANSEN (BOYNER) KARGO ŞORT, ₺1900

GROSCHE MILANO (KAHVE.COM) MOKA POT, ₺630

MUGO BEL ÇANTASI, ₺459

ALTINYILDIZ CLASSICS TİŞÖRT, ₺599.99

MERRELL (SPORTIVE) OUTDOOR AYAKKABI, ₺3599.99

D'S DAMAT KEMER, ₺599

VANGO (KAR SPOR) İKİ KİŞİLİK ÇADIR, ₺1999

KOCAMAN SARILMAK SERBEST
İKONİK BABALAR

Hayatımızdaki önemli rollerini kutlamak için, babalık kavramını şekillendiren ve kalbimizde yer edinen kurgusal ve gerçek babaları hatırlıyoruz. İster sert görünsünler, isterlerse 'çok şımartıyorsun' kontenjanından tüm isteklerimize 'evet' desinler; hepsi birer ikon!

VITO CORLEONE

Babalar Günü'nü kutlarken, sinema dünyasının en ikonik babalarından biri olan Vito Corleone'u anmamak olmaz. 'Baba' olarak da bilinen bu unutulmaz karakter, yönetmen Francis Ford Coppola'nın kült film serisi The Godfather'da Marlon Brando tarafından canlandırıldı. Vito Corleone, Sicilya kökenli bir mafya lideri olmasına rağmen, ailesine olan bağlılığı ve koruyucu doğasıyla tanınıyor. Zeki ve karizmatik bir lider olan Vito, ailesini ve işini korumak için acımasız olabilse de aynı zamanda ailesinin güvenliği için her şeyi yapabilecek bir baba figürü. Vito Corleone, hem kuvvetli hem de hassas bir babayı temsil ederek, Babalar Günü'nün anlamını derinleştiriyor ve aile değerlerinin önemini vurguluyor.

STEVIE WONDER

Müzisyen Stevie Wonder'ın unutulmaz şarkısı Isn't She Lovely, kızı Aisha Morris'e adanmış bir 'baba-kız' şarkısı ve kızının doğumunu kutlamak için yazıldı. Isn't She Lovely şarkısı, 1976 yılında çıkan 'Songs in the Key of Life' albümünde yer aldı ve hızla büyük bir hit haline geldi. Sözleri, Aisha'nın güzelliğini, masumiyetini ve ona olan hayranlığını anlatırken; melodisi de sevgi dolu bir atmosfer yaratıyor. Şarkı, babaların kızlarına olan sevgisini ve birlikte geçirilen anların biricikliğini kutlamak için harika bir anıt niteliğinde! Çok tatlı değil mi?

WALTER WHITE

Hiç şüphesiz televizyon dünyasının en karmaşık ve tartışmalı karakterlerinden biri... Breaking Bad dizisinde, oyuncu Bryan Cranston tarafından canlandırılan Walter White karakteri, hem bir baba hem de anti-kahraman figürü olarak hafızalarda yer ediyor. Walter White yani namıdiğer Heisenberg, bir yandan ailesini korumaya ve onlara daha iyi bir hayat sağlamaya çalışırken, diğer yandan yasadışı yollara sapması ve tehlikeli bir uyuşturucu imparatorluğunun içine sürüklenmesiyle kendi metamorfozunu yaşıyor. Babalar Günü'nde Walter White'ı anmak, babalık rollerinin karmaşıklığını anlamak adına bir fırsat sunuyor. White, bazen sınırları aşan bir yol seçse de ailesine olan sevgisi ve onlar için fedakarlık yapma isteğiyle de iz bırakıyor. Ve evet, o tehlikenin ta kendisi...

Babam için en tarzı

FLO

DANNY TANNER

Yayınlandığı 1987-1995 yılları arasında popülerlik kazanan ve sonrasında tekrarlarıyla pek çok nesli büyüten, televizyon klasiklerinden Full House'un babası Danny Tanner, eşi Pam'in ölümünden sonra üç kızını tek başına büyütmeye başlıyor. Oyuncu Bob Saget tarafından canlandırılan Danny Tanner karakterinin mükemmeliyetçi bir baba figürü olduğunu söylersek, hiç de yanılmış olmayız. Ev işlerini, çocukların eğitimini ve duygusal ihtiyaçlarını dengeli bir şekilde ele alırken, aynı zamanda mizah anlayışıyla da kalbimizi on ikiden vuruyor. Kızlarına her daim destek olurken, onlara özgüven aşılamayı da göz ardı etmiyor.

JIM HENSON

Eşsiz bir figürü hatırlamak istiyoruz: Jim Henson. Henson; kuklacılığın büyülü dünyasını, yaratıcılığı ve inovasyonuyla birleştiren bir sanatçıydı. Sadece bir kuklacı olarak değil, aynı zamanda bir baba olarak da çocukların kalplerine dokunma gücüne sahipti. The Muppet Show ve ülkemizde Susam Sokağı ismiyle bilinen Sesame Street programı aracılığıyla milyonlarca çocuğa sevgi, eğlence ve öğrenme fırsatı sundu. Kurbağa Kermit, Miss Piggy, Kurabiye Canavarı, Edi ile Büdü gibi kukla karakterleriyle dünyanın dört bir yanındaki çocuklara umut verdi, değerli hayat dersleri öğretti ve çocukların hayal gücünü canlandırdı. İşte, devasa bir kalp ve değerli bir babadan miras!

HOMER SIMPSON

The Simpsons dizisinin baş kahramanlarından Homer Simpson, bir baba olarak çoğu zaman gerçekçiliğin kumaşıyla dokunan bir kusurluluğu temsil edebilir. Ancak Homer'ın sevgisi ve koruyucu doğası da hiçbir zaman göz ardı edilemez. Homer, sık sık çocukları Bart, Lisa ve Maggie ile ilişkilerinde zorluklar yaşar. Tüm bu zorluklara rağmen, Homer'ın kalbindeki sevgi her zaman parlak bir şekilde yanar. Zaman zaman hatalar yapsa da en önemli şeyin ailesine olan sevgisi olduğunu gösterir. Homer Simpson'ın babalık yolculuğunda hakikati ve mizahı birleştiren bir karakter olduğunu söyleyebiliriz. Onun hikayesi, her birimizin kendimizi bazen eksik, bazen komik ve bazen de sıradan hissedebileceğimizi hatırlatır. Yine de bir baba için en önemli şeyin sevgi ve bağlılık olduğunu göstermek de onu gerçek bir ikon yapar!

YAŞAR USTA

Haksızlıklara karşı iki çift lafı olan tüm babaların en büyük lideri, Yaşar Usta! Bir Yeşilçam klasiği olan, 1975 yapımı Bizim Aile dizisinin Yaşar Ustası, bir diğer oyunculuk ustası Münir Özkul'un en unutulmaz baba rollerinden. Fabrikatör Saim Bey'in karşısına dikilip: "Sen mi büyüksün? Hayır, ben büyüğüm. Ben, Yaşar Usta!" dediği efsane repliğiyle, bir yandan haklarımızın yılmaz savunucusu olmayı öğrendiğimiz babalarımızın yansıması olurken, diğer yandan iyi insan olmanın kıvılcımını belleğimize kazıyor.

MACERA DOLU 4 ROTA

Heyecanlı ve unutulmaz anılarla dolu bir maceraya çıkmak isteyen motosiklet tutkunu babalar için dört farklı rotamız var. Keşfedilmeyi bekleyen rotalarda özgürlüğü doyasıya hissedecekleri ve yolda olmanın keyfini yaşayacakları bu planda; İstanbul'a yakın günübirlik bir rota, Kapadokya'nın büyüleyici atmosferine sahip bir yolculuk, Karadeniz'in eşsiz doğasına tanıklık eden yollar ve Akdeniz'in mavisinin eşlik edeceği bir deneyim mümkün. Şimdi, yola çıkma zamanı!

Tom Cruise

PEK YAKINDA

Kumbağ & Şarköy

Şehre kısa bir mola vermek isteyenler için İstanbul'a yakın yolların peşine düşüyoruz. Çılgın trafikten sıyrıldıktan sonra Tekirdağ Kumbağ'dan Ganos dağlarına uzanabilir, ardından üzüm bağlarının arasında huzurla Şarköy'e ulaşabilirsiniz. Bu sırada geçeceğiniz Uçmakdere virajları motosiklet tutkunları için heyecan verici bir deneyim vadediyor. Aynı zamanda günübirlik macera severler için ideal olan bu rota sırasında Uçmakdere, yamaç paraşütünü deneyimlemek için de harika bir nokta. Adrenalinizi ikiye katlamaya ne dersiniz?

GÜZEL ATLAR DİYARI

Kapadokya

Coğrafyamızın en özel noktalarından biri olan Kapadokya, eşsiz ruhu ve peri bacalarıyla sizi yola çıkmaya çağırıyor. Her mevsim ayrı bir cazibeye sahip bölgeye Nevşehir üzerinden Avanos, Göreme, Ürgüp rotasını takip ederek ulaşabilirsiniz. Gastronomi alanında damağınızda iz bırakacak lezzetlere sahip Kapadokya, seyahatinizi uzatmak için hayli ikna edici olabilir. Dünyaca ünlü bu turistik bölgeyi motosikletle keşfetmek, mutlaka benzersiz bir deneyim olarak hafızanızda yer edinecek...

AKDENİZ'E DOĞRU...

Antalya & Muğla

Türkiye'nin güney sahil şeridindeki bir rotada mavi dalgaların eşlik ettiği bir yolculuğa davetlisiniz. Başlangıç noktanız olacak Antalya'dan yola çıkarak Kaş'ı ve Kalkan'ı geçerken unutulmaz manzaralara tanıklık edeceksiniz. Ardından Fethiye'yi keşfetmek üzere yola devam edebilir ve Bitez'e doğru yolu takip edebilirsiniz. Akdeniz rotasında yola durmaksızın devam etmek ise pek mümkün değil. Zira muhteşem Akdeniz manzaraları, sahil kasabaları, tarihe tanıklık eden ve mavinin hakimiyetindeki yollarıyla sizi büyüleyecek. En güzel fotoğrafları da mutlaka burada çekeceksiniz.

FIRTINALI KARADENİZ

Trabzon & Artvin

Karadeniz'in sert ve muhteşem manzaralarıyla ünlü olan rota, Trabzon'dan başlayarak Artvin'e doğru uzanıyor. Karadeniz sahillerinin yanı sıra, ormanları ve yaylalarına da yakından tanıklık edeceğiniz yolculuğunuzda size şelaleler ve etkileyici kıyı manzaraları eşlik edecek. Kaçkar Dağları'yla birlikte yapacağınız dar yollarda gerçekleşmesi muhtemel bu yolculuk, keyifli bir sürüş deneyimi sunuyor. Keyfinizi ikiye katlamak için ilkbahar ve yaz mevsimini tercih edebilir ve özgürlüğü doyasıya hissedebilirsiniz. Gözünüzü yollardan ayırmayın!

DAİMA GENÇ

Yaşının en iyi versiyonu olmak isteyen babalar için cilt bakımından parfüme, göz kreminden tıraş keyfine en yeni seçimler!

Chris Hemsworth

JO MALONE COLOGNE INTENSE 100 ML MYRRH AND TONKA PARFÜM, ₺3520

FAKİR HAUSGERÄTE EXECUTE 2 BLADE ERKEK BAKIM SETİ, ₺957.99

POLAAR VERY HIGH PROTECTION SUN CREAM SPF 50+ PARFÜMSÜZ GÜNEŞ KREMİ, ₺645

NUXE MEN MULTI PURPOSE GÖZ KREMİ, ₺379

PHYTO PHYTOCYANE SAÇ DÖKÜLME KARŞITI ŞAMPUAN, ₺359

SHISEIDO SPORTS BB WET FORCE QUICK DRY SPF 50 GÜNEŞ KREMİ, ₺980

AVON SEGNO IMPACT EDP 75 ML PARFÜM, ₺199.99

PENHALIGON'S BLENHEIM BOUQUET EDT PARFÜM, ₺3250

nı çıkarın!

*Latte***Go**
ile yumuşacık
süt köpüğü

Seyahat bardağı işlevi, Köpürtülmüş süt, Sıcak su

EP5447/90

KEYİF HEDİYE EDİN

Bakımına ve keyfine düşkün babaların seveceği farklı hediye alternatiflerini, aktiviteleri ve lezzet önerilerini bir araya getirdik.

BAKIMLI SAÇLAR

Erkekler için bakımlı olmak denince akla ilk gelenlerden biri de hacimli ve sağlıklı görünen saçlara sahip olmak. Saç köklerinde yer alan hücreleri artırarak dökülmeyi ve var olanları güçlendirmeyi amaçlayan şampuan ve bakım ürünleri, sürekli kullanımda olumlu sonuçlar veriyor. Daha hızlı sonuç görmek isteyenlerin tercihi ise saç ekim işlemleri. Bu işlemlerde, ameliyat kondisyonunda yapılanların dışında ekim yerine 'çoğaltma' uygulamaları da oldukça ilgi görüyor. Biyolojik kök hücre yöntemiyle elde edilen saç büyüme faktörleri içeren serumlar, tüm saç köklerine uygulanıyor. Canlandırma etkisiyle saçların yeniden çıkmasına destek olan işlem sırasında herhangi bir ağrı ya da kanama oluşmuyor. 15 günde bir yapılması önerilen tedavinin toplam süresi ise kişinin saç köklerine göre yaklaşık altı ay sürüyor. S'Clinic'ten Eczacı Sibel Ulutaş, saç ekiminin daha doğal görünmesi için; ekiminden önce saç çoğaltma işleminin yapılmasını öneriyor.

LEZZETLİ BİR BAŞLANGIÇ

Babalar Günü'nde babasına akıllarda kalacak bir gün yaşatmak isteyenler için Mandarin Oriental Bosphorus Istanbul farklı seçenekler sunuyor. Otelin Boğaz manzaralı terasının keyifli atmosferinde, MO Brunch da güne daha geç başlayan babalar için... Novikov Istanbul'un dünyaca bilinen sushi ve deniz ürünleri seçkisi, The Mandarin Cake Shop'un ev yapımı tatlıları ve İtalyan mutfağının sevilen lezzetleri brunchta yer alan lezzetlerin başında geliyor.

SPA KEYFİ

CVK Park Bosphorus Hotel İstanbul'un içinde yer alan Safira Spa & Fitness, Babalar Günü'nde farklı bir deneyim yaşatarak birlikte geçirilen zamanı keyifli bir atmosfere dönüştürüyor. İstanbul'un en büyük Spa merkezi olan Safira Spa & Fitness, içerisinde yer alan geleneksel Osmanlı tarzında tasarlanan, özel mermer kullanımıyla öne çıkan otantik Türk hamamları, açılıp kapanabilen cam tavanlı havuz, sauna ve buhar odası gibi alternatifleriyle bu özel günde babalarına bir mola hediye etmek isteyenler için hazırlanmış. Haziran ayında masaj ve hamam hizmetlerinde yüzde 30, günlük giriş ücretinde yüzde 30, tesis üyeliklerinde ise yüzde 20 indirim uygulanıyor.

STRESE MOLA

Hilton Istanbul Maslak, babasına hak ettiği dinlenmeyi, rahatlamayı ve yenilenmeyi hediye etmek isteyenler için Babalar Günü haftası boyunca Ocean Club Fitness & Spa'nın birbirinden özel masaj uygulamalarını yüzde 30 indirimle sunuyor. Spa'da stres ve kas gerilimini azaltan İsveç masajından gevşetici ve dinlendirici aroma terapi masajına, kan ve lenf dolaşımını artıran taş masajından sırt ve boyun bölgesindeki ağrıların giderilmesini sağlayan Hint baş masajına kadar misafirlerin ihtiyacına göre pek çok masaj uygulanıyor.

SEVGİNİZİ GÖSTERME ZAMANI

Dünyaca ünlü markalar ile Türkiye'deki tek yetkili distribütör Saat&Saat aracılığı ile buluşan saat tutkunları, farklı stil ve yaşlardaki babaları için en seçkin ve her zevke uygun hediye alternatiflerini Saat&Saat Mağazaları'ndan seçecek.

HB1514016

SPORTİF GÜÇ
Boss'un yeni modeli, yalın tasarımına rağmen iddiasından vazgeçmiyor. Asaletin rengi siyah çelik bileziği ile şıklığını tamamlarken; kronometre, takvim gibi detaylarla zenginleşen gri kadran ise dinamik bir duruşun yansıması oluyor. Günün her anında her stille uyum sağlayan Boss'un yeni modeli, seçkin tasarımları tercih eden erkeklerin beğenisini topluyor.

GCZ16002G2MF

STİL SAHİBİ
Gc 'Airbone', saat tutkunu babaların vazgeçilmez modeli olmaya aday. Yuvarlatılmış dikdörtgen kasası, takvim detayı ve rose gold-metalik gri-siyah kadran uyumu ile stil sahibi babaların tercihi olacak.

RW5585STC00659

BENZERSİZ KLASİK
Raymond Weil'in yeni modeli gümüş renkli bezeli, şık kadranını sergileyen safir cam özelliği ve benzersiz stiliyle her erkeğin sahip olmak istediği bir saate dönüşüyor.

VE6K00423

ÖZGÜN VE ŞIK
Versace'nin yeni modeli Greca Dome Chrono, şık tasarımı ve fonksiyonlarıyla fark yaratıyor. Tasarımdaki Versace logolu bezeli, saat 12 yönünde Medusa logo kullanımı ile kadranda yer alan 'Greca' deseni, bilezik/kayış ve kadranda farklı renk alternatifleri, kronograf fonksiyon ve takvim göstergesi dikkatleri çekiyor.

AR11540

KARİZMASI NET
Emporio Armani, yeni modeli Acqua'yı trend tutkunlarının keşfine sunuyor. Siyah, asker yeşili ve bej rengin kontrastında tasarlanan yeni model, kamuflaj görünümüyle stilde yalınlık ve netlik arayanların favorisi olmaya aday.

MACERAPEREST
Philipp Plein'in yeni modeli 'The Skull-Synthetic', 44 mm transparan polikarbon kasası, kadran üzerinde bulunan 3D kafatası motifi, silikon kayış yapısı, transparan yapıda siyah ve beyaz renk seçenekleri ile fark yaratan bir hediye alternatifi sunuyor.

PWWAA0423

LAC2011245

DİNAMİK DURUŞ
Lacoste'un 12.12 koleksiyonunda yer alan kronograf mekanizmalı yeşil saati, sportif babaların keşfine sunuluyor. Sezonun trend renklerinden yeşilin hakim olduğu saatin başrolünde Lacoste'un ikonik timsahı yer alıyor. Kadranı çevreleyen, akrep ve yelkovanda kullanılan beyaz ve yeşil çizgiler ise tasarıma dinamizm katıyor.

AX2450

İDDİASI SONSUZ
Armani Exchange, yeni modeli Armani Exchange Hampton ile zamansızlığa oynuyor. Dayanıklı gövde ve cam yapısıyla sorunsuza yakın bir deneyim sunan model, siyah ve sezonun hit rengi yeşil harmanında yeni bir stil sunuyor.

DZ2173

YENİ OYUN KURUCU
Diesel'in yeni saati Scraper, sezonun dikkat çeken tasarımları arasına girmeyi başarıyor. 43 mm kasa çapı, deri kayış ve çelik bilezik alternatifleriyle sezonun trendini belirliyor.

FARKLI STİL KODLARI

Her anımıza tanıklık eden ve destek olan gizli kahramanlarımız, babalarımızı mutlu edecek hediye alternatifleri Greyder mağazalarında ve greyder.com.tr'de birçok seçenekle sunuluyor. Farklı stil kodlarına sahip babalar için sneaker, aktif spor, loafer, casual, deniz modelleriyle tasarım ve konforun buluştuğu birçok hediye seçeneği sunan Greyder ile babalarınızın her adımı hem şık hem de rahat olsun.

GÜNCEL MODA ANLAYIŞI

Brooks Brothers, 2023 ilkbahar-yaz koleksiyonunda 205 yıllık deneyim mirası ve güncel moda anlayışı ile modern, güçlü ve yepyeni tasarımlar sunuyor. Amerikan stilinin ikonik parçalarının modern ve yenilikçi bir bakış açısıyla yorumlandığı koleksiyonda, Babalar Günü için de çok sayıda hediye seçeneği sizi bekliyor. Brooks Brothers erkeğinin centilmen stilini daha güçlü bir şekilde devam ettirdiği tasarımlar arasında bulunan Oxford gömlekler ve yazın olmazsa olmazı keten gömlekler hediye listesinde başrolde! Daha dinamik parçaları tercih eden Babalar için geniş renk skalasına sahip polo tişörtler tam nokta atışı yaparken, Preppy stiline gönderme yapan çizgi desenli parçalar ve örme trikolar da listedeki yerini alıyor.

STİL SAHİBİ BABALARA

Babalar Günü için doğadan ilham alan Altınyıldız Classics 2023 İlkbahar/Yaz Koleksiyonu'nda kahve, bej ve haki tonlarının yanı sıra mavinin en dinamik tonlarının yer aldığı tiril tiril gömlek, pantolon, tişört ve şortlardan oluşan hediye seçenekleri sunuyor. Kolay kırışmaması, ütü gerektirmemesi, çok yer kaplamaması ve çantadan çıkarıldığı gibi giyilebilmesi gibi öne çıkan özellikleriyle Travel serisine ait gofre kumaşlı ürünler, Babalar Günü için en uygun hediye seçenekleri arasında. Özellikle bol bol iş seyahatine çıkan babaların favorisi olabilecek özel parçalar arasında ilk sırada yer alıyor. Color Therapy koleksiyonunda ise sıcak yaz temasına uyum göstererek marin temasıyla bütünleşiyor. Koleksiyonda aynı zamanda canlı renklere sahip polo yaka tişörtler, keten gömlek ve takımı olan şortlar, deniz şortu ile takım terlikler, gömlek ve ceketler yer alıyor.

EN ÇOK ONA YAKIŞIR

Babalar Günü'nde babanızı mutlu edecek sürpriz kutunun içinde ne olacağına karar veremediyseniz henüz Derimod mağazasına gelmemişsiniz demektir! Sezonun tüm trendlerini içeren ve farklı tarzlara hitap eden modellerden oluşan Derimod erkek ayakkabı koleksiyonları ve yazlık derilerden yapılmış çok özel deri ceketler en güzel hediye alternatifleri arasında yerini alıyor. Klasik ayakkabıların yanı sıra loafer, casual, sandalet ve spor ayakkabı modelleri sağladıkları şıklık ve konfor ile stil sahibi babalara günün her anında eşlik ediyor.

KENDİNE ÖZGÜ

Tarzıyla örnek babalar için AVVA yeni sezon koleksiyonundaki rengarenk polo yaka tişörtler, sezonun vazgeçilmezi dokusuyla bağımlılık yaratacak serin tutan yumuşacık keten gömlekler, ceket takımlar ve her kombin ile uyumlu basic parçalar babanız için en kalıcı hediye alternatifleri arasında yer alıyor. Koleksiyona bu sezon katılan baba/çocuk bir örnek giyilebilen deniz şortları ise sezonun en eğlenceli uyumunu yaratıyor. Desenleri ve canlı renkleriyle ön plana çıkan AVVA deniz şortları, beraber vakit geçirmekten keyif alan baba ve çocukları için bu yazın en mutlu anlarına eşlik etmeye aday.

SPORTİF SEÇENEKLER

Sportive; Nike, Puma, Asics, Adidas, Vans, Columbia, The North Face, Arena, Quicksilver, Skechers gibi markaların ve kendi özel koleksiyonunun koşu, basketbol, futbol, fitness, yüzme gibi sporun tüm branşlarını kapsayan ürünleriyle Babalar Günü alışverişinde birçok alternatif sunuyor. Spor ayakkabılardan en güncel krampon modellerine, takım formaları ve taraftar koleksiyonlarından, outdoor ürünlerine kadar günlük hayatına rahat dokunuşlar katmak isteyenler Sportive'de buluşuyor.

ZAMANLA YARIŞAN BABALARA

Yamaha Motor'da yeni bir devrin kapısını elektrikli NEO's ile aralıyor. Gündelik şehir içi yolculuklarında, güvenli, ekonomik ve çevreci araç arayanlar için, yeni nesil sıfır emisyonlu 50 cc scooter NEO's Yamaha Motor Türkiye yetkili bayilerinde satışa sunuluyor. B sınıfı ehliyet ile kullanılabilmesi ise en dikkat çekici özelliği. Elektrikli NEO's ile benzin istasyonu aramaya gerek kalmadan aküsünü çıkarıp evde dahi şarj etmek mümkün. Standart donanım olarak bir akü ile sunulan motor, menzili yaklaşık 68 kilometreye kadar artırabilen isteğe bağlı ikinci bir akü için konektör ve muhafaza ile donatılmış. Şarj işlemi, akü NEO's modeline takılı durumdayken veya iç mekanda şarj için çıkarılarak gerçekleştirilebiliyor. Evlerde kullanılan standart prizlerle şarj edilmek üzere tasarlanan özel ve taşınabilir akü şarj cihazıyla birlikte sunuluyor ve tam şarj olması yaklaşık 8 saat sürüyor.

Bitlo CEO'su Mustafa Alpay

ALTERNATİF HEDİYE KARTI

Babanıza her zaman aynı hediyeleri almaktan sıkıldıysanız ve kripto para dünyasının ne kadar kolay erişilebilir olduğunu göstermek istiyorsanız, Babalar Günü hediyesini Bitlo hediye kartı ile vermek harika bir seçenek olabilir! Babanıza Bitlo hediye kartı göndererek başta Bitcoin olmak üzere 100'ün üzerinde kripto para biriminden dilediğinizi hediye edebilirsiniz. Kripto paraların yanı sıra dilerseniz sizin için oluşturulan kripto para sepetleri olan "Sepet Tokenları"; dilerseniz altın, gümüş ve platin fiyatına endeksli kripto emtia tokenlarını hediye edebilirsiniz.

KAHVE DÜŞKÜNLERİNE

A'Design tasarım ödülü sahibi Fakir Hausgeräte Aroma Gourmet Filtre Kahve Makinesi, kahve aroma ayarı özelliği sayesinde kahve severlere eşsiz bir deneyim vadediyor. Modern tasarımlı cam karafı ile mutfaklarda şık bir görünüm sağlayan ürün, kahve demlenirken bir bardak sıcak kahve alabilmeye imkan sağlayan damlatmama özelliği ve çıkarılabilir su haznesi ile fark yaratıyor.

HER ZEVKE UYGUN

Diesel, Tommy Hilfiger, Raymond Weil, Emporio Armani, Versace, Calvin Klein, Philipp Plein, Armani Exchange gibi dünyaca ünlü markalar ile Türkiye'deki tek yetkili distribütör Saat&Saat aracılığı ile buluşan saat tutkunları, babaları için en farklı ve en seçkin hediyeleri Saat&Saat mağazalarından seçebilecek. Farklı stil ve yaşlardaki babalar için farklı markalar tarafından sunulan hediye alternatifleri, zamansız modelleri ve çarpıcı detaylarıyla dikkat çekiyor.

KÜÇÜK BİR MOLA

Philips, yoğun iş temposu, stresli yaşam tarzı ve enerjiye ihtiyaç duyan babaları; bu Babalar Günü'nde de unutmadı. Kahve kültürünün hayatımızda önemli bir alışkanlık haline gelmesiyle beraber hayattaki keyifli anları ve tutkuyu bir araya getiren kahve için kişiselleştirilmiş deneyimler sunan bir model geliştirdi. Babalar, bu özel günde de evi saran mis gibi bir kahve kokusuyla güne başlamanın; gün içerisinde küçük bir mola verildiğinde enfes bir kahveyi yudumlamanın tadına doyamayacak. İlham veren teknolojisi ve eşsiz tasarımı ile kişiselleştirilmiş kahve deneyimi sunan Philips LatteGo 5400 tam otomatik espresso makinesi ile en lezzetli kahveleri baristalar gibi evlerinde yapmasına olanak sağlıyor.

HİKAYENİ YAZ

Kiğılı 2023 İlkbahar/Yaz Koleksiyonu, birbirleriyle kombinlenebilen tasarımlar, renk uyumu, iyi hissettirme üzerine tasarlanan keten ve pamuklu gömlekler, özel baskı teknikleri ile tasarlanan tişörtler, farklı kumaş detayları ile harmanlanan parçalar, fonksiyonel kullanım sunan ceketler, kanvas pantolonlar ve stilleri tamamlayan kemer, çanta, takı ve ayakkabıdan oluşan geniş bir ürün seçkisi sunuyor. Yeşil moda ve sürdürülebilirlik kavramlarına önem vererek tasarlanan parçaların da yer aldığı koleksiyon, sizi kendi hikayenizi bulmaya çağırırken doğayla yeniden bağlantı kurmayı simgeliyor.

HIZLI TEMPOYA UYGUN

Özel günlerde alışveriş için sunduğu hediye seçenekleriyle fark yaratan Boyner, bu sene Babalar Günü'nde babasını mutlu etmek isteyenler için en stil sahibi parçaları bir araya getiriyor. Boyner özel markalarından Fabrika ve Aeropostale imzası taşıyan polo tişörtler, spor ayakkabılar, keten gömlekler ve kanvas pantalonlar Babalar Günü'nde benzersiz bir hediye seçeneği oluyor. Spor yapmayı seven, şehir hayatını yoğun temposunda rahat giyimi tercih eden, kişisel bakımına özen gösteren ve aksesuar kullanmayı seven her babanın beğeneceği binlerce parçayı özel kampanyalarla sunan Boyner, her zevke hitap ediyor. Diesel, Dockers, Emporio Armani, Hoff, Tommy Hilfiger gibi Boyner seçkisinde yer alan markaların en güncel modelleri de günün her anında babaların stilini tamamlıyor.

HER ZEVKE ÖZEL HEDİYE

Mutfak, ev tekstili, ev dekorasyon, tamamlayıcı mobilya, aydınlatma, banyo, elektrikli ev aletleri, ev ve yaşam kategorilerinde geniş bir ürün yelpazesi sunan Evidea, Babalar Günü'nde babasını mutlu etmek isteyenler için birbirinden renkli hediye seçenekleri sunuyor. Çalışma masalarından tıraş makinesine; filtre kahve makinesinden yumuşacık bornozlara, barbekü setlerine kadar birçok hediye seçeneği bulunan Evidea, babaların en çok ihtiyacı olan ürünleri kaliteli ve uygun fiyatla sunuyor. Babalarınızın çalışma saatlerini keyifli anlara çevirmek için laptop sehpaları ve kahve fincanlarını tercih edebilir, TV karşısında konfor isteyen babalar içinse fonksiyonel TV ve dinlenme koltuklarıyla babanızın gönlünü fethedebilirsiniz.

MODERN ADIMLAR

Yılın son trendlerini koleksiyonuna taşıyan FLO, farklı tarzdaki babalara hitap edecek ayakkabıları ile Babalar Günü için alternatifli hediye önerileri sunuyor. FLO'nun adımlara konfor katacak geniş ayakkabı koleksiyonu babanızın her anına eşlik ederek; siyah, beyaz ve gri renkleriyle tüm kombinlerine uyum sağlıyor. Koleksiyonda yer alan modeller, şıklığı kadar rahatlığıyla da adından söz ettiriyor. Yumuşacık tekstil koleksiyonunda yer alan tişört, yağmurluk, eşofman ve şort alternatifleri ise spor giyimden vazgeçemeyen babaların gözdesi olmaya aday.

dsdamat.com

Bonus'a özel peşin fiyatına 6 taksit

